

☆
V
A
S
A
R
I
O
☆
Š
E
Š
I
O
L
I
K
T
O
J
I

☆ SIMBOLIS LAISVĒS ☆ SIMBOLIS KRAUJO AUKOS ☆

KARYS

1957
VASARIS

KARYS

1957 M.
VASARIS
Nr. 2 (1329)

Redaktorius Zigmas Raulinaitis
Redaktoriaus pavaduotojas Stasys
Butkus
Kalbinę dalį redaguoja Kazys
Kepalas

Dailiosios literatūros dalį redaguoja
Vincas Jonikas
Administratorius Leonas Bileris
*
Leidžia Kario Leidykla

Atskirus skyrius redaguoja:
Balyš Brazdžionis—Lietuviai Kariai
Laisvajame Pasaulyje,
Romus Kezys—Kariai ir Jaunimas,
Justinas Liaukus—Karinės žinios,
L. Š. S. T.—Tremties Trimitas.

TURINYS

J. Bulika — "Karžygiams, žuvusiems už Lietuvos laisvę ties Giedraičiais, 1920 m." — paminklas Giedraičiuose	Viršelis
E. Čekienė — Stiprinkime viltį ir ryžtą	37
P. Dirkis — Dvi reikšmingos sukaktys	39
A. Bernotas — Kariai ir kariniai įvykiai pašto ženkluose	40
A. Rėklaitis — Sovietų strategija	43
J. Bertulis — žvilgsnis į netolimą praeitį	45
V. Augustinas — Vasario 16 d. Kaune, nuotrauka	49
J. Almis Jūragis — Vasario šešiolikto	50
J. Tumas — Bolševikų kalėjimuose ir Červenės žudynėse	51
K. Stašans — Apie lietuvius ir latvius Połocko krašte	53
"Militaristas" — Apie daugelį dalykų	56
B. Vrublevičius — Patekome į Prancūziją	53
Istorinės nuotrupos	57
Tremties Trimitas	60
Kariai ir Jaunimas	63
Karinės žinios	66
Karinė Spauda	67
J. Šarūnas — Baimė nėra gera pranašė	70
Kuprinės Pabiros	72

Bendradarbiai

K. Ališauskas, P. Alšėnas, J. Apy-
rubic, V. Augustinas, A. Balčiūnas,
B. Balčiūnas, A. Bernotas, P. Bliu-
mas, P. Būtėnas, E. Čekienė, P. Dir-
kis, K. Jankūnas, V. K. Jonynas, J.
Juodis, J. Almis Jūragis, Dr. K. Jur-
gėla, J. Jurgėla, J. Kiaunė, P. Laba-
nauskas, J. Lanskoronskis, A. Levic-
kis, Marių žuvėdra, Nelė Mazalaitė,
Kan. J. Meškauskas, J. Mikštas, J.
Mikuckis, Vl. Mingėla, T. Papartis,
V. Perminas, P. Plechavičius, A.
Rėklaitis, V. Raulinaitis, J. Skardis,
A. Sodaitis, A. Sperauskas, Dr. V.
Sruogienė, Mag. Hist. K. Stašans,
J. Šarūnas, E. Sulaitis, V. Sventorai-
tis, J. Tumas, O. Urbonas, Kun. Dr.
S. Valiušaitis, J. Vėgelis, V. Vilku-
taitytė-Getdvilienė, B. Vrublevičius.

ATSTOVAI: Albinas Baranauskas, Kaiserslautern, Vokietija. Balyš Brazdžionis, Chicago, Ill. Andrius Mart, Ciemi-
nis, Rochester, N. Y. Vytautas Sederavičius, Omaha, Nebr. Jonas Citavičius, Cleveland, Ohio. V. Šalkūnas, Melbourne,
Australija. Morkus šimkus, Baltimore, Md. Kazys Trečiokas, Newark, N. J.

PLATINTOJAI JUNGTINĖSE AMERIKOS VALSTYBĖSE:

Baltimore, Md.—K. Bradūnas,
Boston, Mass.—"Baltic Florists",
Brockton, Mass.—A. Mantautas,
Brooklyn, N. Y.—"Laima".
Chicago, Ill. J. Karvelis, "Marginiai",
Ramanauskas, "Terra", A. Urbonas,
Cleveland, Ohio—V. Rocevičius,
Detroit, Mich.—Vl. Mingėla,
Detroit, Mich.—"Neringa",
Grand Rapids, Mich.—J. Belinis,
Los Angeles, Calif.—V. Prižgintas,
Omaha, Nebr.—Elz. Ribokienė.
Philadelphia, Pa.—A. Impulevičius,
Newark, N. J.—Kazys Trečiokas,
Rochester, N. Y.—P. Saladžius,
Waterbury, Conn.—V. Vaitkus.

KANADOJE:

Hamilton, Ont.—J. Pleinys,
Z. Orvidas,
London, Ont.—Vyt. Repšys,
St. Catherines, Ont.—J. Vyšniauskas,
Toronto, Ont.—V. Aušrotas, A. Kuo-
las, "Tėviškės žiburių" Knygynas,
J. Smolskis, Br. Žolpys,
Verdun, Montreal, Que.—"Parish
Library".

ANGLIJOJE:

D. Daunoraitė, 49 Thornton Ave.,
London, West 4, Great Britain.
K. Rožanskas, 4 Bailey St., Old
Basford, Nottingham.
Santarvė, 46 Aberdare, Gdns.,
London, N. W. 6, Gt. Britain.

AUSTRALIJOJE:

N. Butkūnas, 9 Cowper St.,
St. Kilda, Vic.
V. Šalkūnas, 131 Bridge St.,
Port Melbourne, Vic.
E. Stašys, 72 Canterbury Rd.,
Sydney, NSW.
Pr. Zenkevičius, 15 Victoria St.,
N. Geelong, Vic.

VENEZUELOJE:

Tėvų Kelias, Apartado 369,
Caracas, Venezuela, SA

VOKIETIJOJE:

Alb. Baranauskas, 2040 Labor Service
Co., Kaiserslautern, Postfach 556

Prenumerata JAV ir užsienyje:
Metams — \$5.00, pusm. — \$3.00
atsk. nr. — 55c. Skelbimai pagal su-
sitarimą. Pinigus siųsti šiuo adresu:
L. BILERIS, c/o KARYS,
916 Willoughby Ave.,
Brooklyn 21, N. Y., U. S. A.

Keisdami adresą nedelsdami pra-
neškite KARIUI, pažymėdami nau-
jajį ir senąjį adresą.

Rankraščiai redakcijoje nesaugomi.

Įvairių autorių straipsniai skelbia-
mi KARYJE, nevisada reiškia redak-
cijos ar leidėjų nuomonę.

KARYS išleidžiamas 10 dienų prieš
kiekvieno mėnesio pradžią. Jam ski-
riami straipsniai turi pasiekti redak-
ciją dvi savaites prieš išleidimą.

Isteigtas Lietuvoje 1919—
Nepriklausomybės kovų—
metals

KARYS

Atgaivintas Jungt. Ameri-
kos Valstybėse 1950
metals

PASAULIO LIETUVIŲ KARIŲ - VETERANŲ MĖNESINIS ŽURNALAS

Nr. 2 (1329)

VASARIS—FEBRUARY

1957

STIPRINKIM VILTĮ IR RYŽTĄ

EMILIJA ČEKIENĖ

Tauta, kuri nuolat ir ryžtingai veda žūtbutinę kovą su didžiuoju laisvojo pasaulio priešu komunizmu, nebūs likimo pasmerkta išnykti.

Mūsų tautos branduolys, esąs už geležinės uždangos ir dabar, per keliolika metų neprarado laisvės vilties, bet vis atkakliai laikosi prieš krašto okupantus, nepasiduodamas prieš terorui nei jo klastingoms vilionėms bei žiaurioms žudynėms.

Tik mes, gyvendami laisvam pasaulyje, kartais imame bijoti, kad patogumai, svetimos įtakos ir didis nuotolis nuo savo krašto neužslopintų tėvynės meilės bei jos išlaisvinimo vilties.

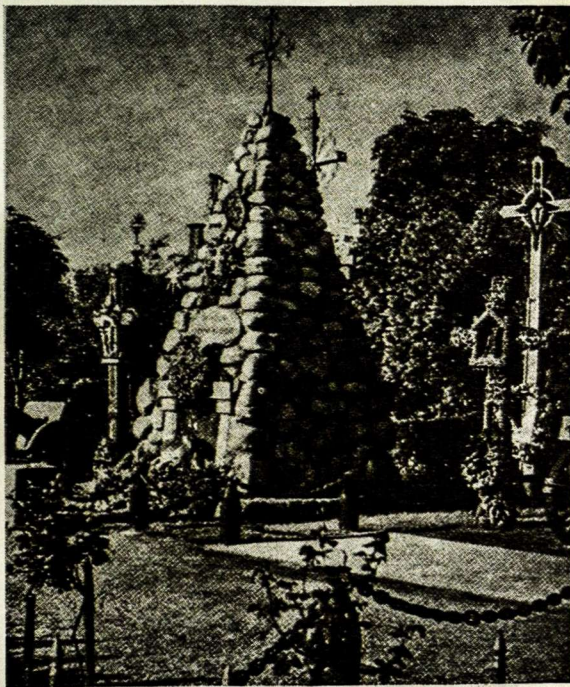
Šio pavojaus išvengti tvirtą pagrindą sudaro giliai prasminga, garbinga, istorinė, mūsų kasmet iškilmingai švenčiama Vasario 16-oji diena, kuri Lietuvos nepriklausomybės laikais buvo kiekvienam lietuviui džiaugsmo bei išdidumo šventė, nes kiekvienas juto tvirtai stovįs savo tėvynės žemėje, jautėsi lygus su kitų tautų piliečiais ir kad jis, o ne svetimas kas nors, iš kažkur atkeliavęs, yra to krašto šeimininkas, kurįs savus įstatymus, savą kultūrą, laisvą lietuvišką spaudą, dėl kurios tiek aukų nepagalėjo. Lietuvis tą dieną nepaprastu džiaugsmu išgyveno, nes tikėjo į šviesią Lietuvos, o kartu ir savo ateitį.

Su nemažesniu entuziazmu tą mūsų pergalės ir džiaugsmo dieną nuo pat Lietuvos valstybės atsikūrimo švėsdavo ir Amerikoj gyveną lietuviai, palikę savo kraštą dar rusų priespaudos laikais. Jie išdidžiai Vasario 16-os dienos minėjimo iškilmėse klausydavo apie tėvynės laisvę, kylančią visose srityse pažangą bei kultūrą, džiaugėsi, kad jų broliai pagaliau nusikratė svetimo jungo ir įžengė į tikrąjį nepriklausomą gyvenimą.

Deja, po trumpo 22 metų nepriklausomybės laikotarpio, kuris vistiek mums paliko didelę reikšmę, nes įrašė Lietuvos vardą į pasaulio valstybių tarpą, įrodė didelį mūsų kūrybingumą, sugebėjimą bei subrendimą būti nepriklausoma valstybe ir tuo atkreipė pasaulio dėmesį į save, kas žymiai palengvina ir dabar vesti Lietuvos laisvinimo kovas. Tada mūsų kraštas pateko dar žiauresnėn, negu bet kada istorijoje sovietų

komunizmo vergijon ir jau 17 metų, kaip Vasario 16-os dienos minėjimų prasmė bei pobūdis įgavo kitą atspalvį. Ši didinga šventė pasidarė kartu ir tragiška, kad mūsų visi laisvės laimėjimai liko svetimųjų tironų negailestingai suniekinėti.

Krauju palaistę žemę, amžiais protėvių purentą,
narsieji savanoriai
parašė mūsų Nepriklausomybės Dokumentą.

Dabar renkamės ne džiaugsmu pasidalinti, bet rimtimi, susikaupimu ir nauju pasiryžimu įsijungti į Lietuvos išlaisvinimo bei lietuviybės išlaikymo kovą. Šių dienų Vasario 16-ą švenčiant, kiekvieną iš mūsų jungia ne tiek buvęs džiaugsmas, kiek bendra idėja — kaip greičiau Lietuvą išlaisvinti ir kokių būdu kiekvienam prie to prisidėti.

Vasario 16-os minėjimai įgijo viešos kovos prieš Lietuvos pavergėją pobūdį. Tą dieną mes turime progos laisvojo pasaulio vyriausybėms, o kartu ir plačiai visuomenei demonstratyviai reikšti protestus, reikalaujanti Lietuvos teisių į laisvę atstatymo.

Šiandien, dėka tų minėjimų Lietuvos vardas ir jos pavergėjo veidas jau retam amerikiečiui tėra nežinomas. Tos dienos proga mums kaskart vis plačiau pasiseka išbrauti į svetimą spaudą, savo minėjimuose matyti įtakingų valdžios pareigūnų.

Betgi negalima pamiršti, kad Lietuvos išlaisvinimo neatliks svetimieji ar vien mūsų įgaliojami atstovai be didelių kiekvieno lietuvių pastangų. Tai kovai reikalinga mūsų visų talka.

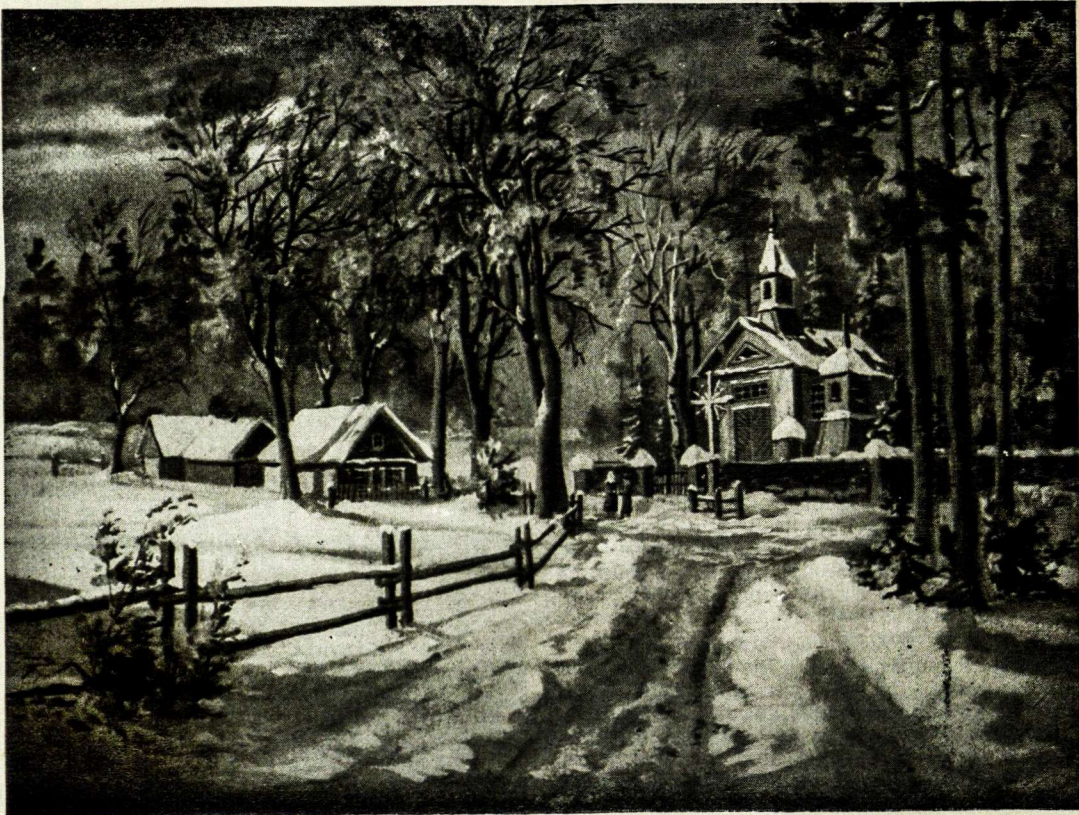
Visi mes tikime, kad Lietuva vėl bus nepriklausoma, bet nepamirškime, jog vien viltim, be darbo, ryžto ir pasiaukojimo teigiamų rezultatų vargu ar sulauksim. Tik pakilusios mūsų tautos sąmonės dėka pavyks ir vėl mums išeiti nugalėtojais, kaip pavyko ir tada, "Aušros" ir "Varpo" laikais. Neleiskim užmigti aušrininkų bei varpininkų mūsų tautoje sužadintai sąmonei.

Besiartinant Vasario 16 d. minėjimams savo skaitlingu dalyvavimu perpildykime sales, kuriose dalyvaus daug svetimųjų, parodykime jiems mūsų pačių užsidegimą, dideles pastangas ir troškimą išlaisvinti savo tėvynę. Prisiminkime, kad pavergtos tautos vienos, be paramos iš vakarų pasaulio, veda žūtbūtinę kovą už savo ir visos žmonijos laisvę, kurioje žūsta milijonai žmonių.

Todėl tvirtai tikėdami laisvos Lietuvos prisikėlimu, giliai pergyvendami tragišką mūsų tautos padėtį ir prisimindami žiauriuosius nuolatinius trėmimus, Vasario 16-ą dieną susikaupkim, atnaujinkim pasiryžimą, dalyvaukim minėjimų iškilmėse, o tuo pačiu ir Lietuvos laisvinimo byloje mintimis, darbais ir aukomis.

Ceslovas Janušas, Kryžkelė bažnytkaimyje

Darbininko klišė

DVI REIKŠMINGOS SUKAKTYS

POV. DIRKIS

Praeitais metais sukako 70 metų nuo "Aušros" atsiradimo, o šiais metais sueina 30 m. nuo jos leidėjo Dr. J. Basanavičiaus mirties. Mano manymu, vienas ryškiausių pilietinio susipratimo žymių yra prisiminimas savo tautos ar jos garbingų sūnų sukakčių. Dar nėra tos dienos, kad neskaitytume panašių nekrologų, tačiau užverčiami gyvenimo lapai nebūna vien tik prisiminimai, jei paliekami nepamirštami darbai ar pavyzdžiai, kurie niekad iš tautos istorijos neišbraukiami. Dr. J. Basanavičiaus nuveikti darbai, savo tautos iškėlimas bei prikėlimas, paliko gilius pėdsakus lietuvių tautos judėjime. Jis su savo "Aušra" suvaidino labai didelį ir svarbų vaidmenį laisvos Lietuvos iškilime.

1795 m. Lietuva prarado valstybinį savarankiškumą, tauta paskendo glūdzios nakties tamsoje. Pirmas mūsų tautos išniekinimas įvyko 1796 m., kai rusų carė Kotryna davė parėdymą Lietuvos teritoriją padalyti į gubernijas ir vieton Lietuvos vardo vartoti: "Severo-Zapadny Kraj", o tautą pakrikštyti į "svetlovolosigoluboglazi narod litovski". Tačiau lietuvių širdims tie nauji pavadinimai buvo svetimi, tolimi ir nesuprantami ir jokia jėga, jokia priespauda neprigydė jų širdyse. Tauta savo simboliškų, garbingų vardų — Lietuva, lietuvis — neišsižadėjo.

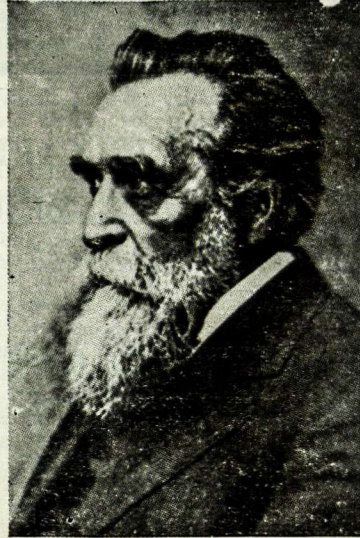
Nežiūrint beviltiškos padėties, troškimas nusikratyti pavergėjų — rusų diena iš dienos augo ir stiprėjo. Pirmiausia tas troškimas iššaukė 1831 ir 1863 m. ginkluotus sukilimus, kuriuose tūkstančiai jaunų patriotų nuėjo į pražūtį, nepasiekę tikslo. Tačiau tų kovų kančios, vargas, ašaros ir kraujo klanai tautos laisvės troškimą užgrūdino.

Po nepasisekusio paskutinio ginkluoto žygio, už metų kitų, Lietuvoje užviešpatavo Muravjovo, Kaufmano, Valujovo gadynė, kai lietuviui buvo uždrausta lietuviška spauda.

Tyliai kenčiantis lietuvis, patekęs tokion būklėn ir, matydamas, kad kova su ginklu neįmanoma ir beprasme, griebėsi spaudos ginklo. Jis manė, kad tokiu laiku knyga bus geriausia priemonė ir patikimiausias ginklas kovoje su priespauda.

Nors tais laikais Mažojoje Lietuvoje ėjo vienas po kito lietuviški laikraščiai, kurie, tačiau, Didžiosios Lietuvos liaudžiai buvo mažai naudingi ir nevisuomet prieinami. 1830 m. Vilniaus universiteto lietuvių studentų ratelyje buvo sumanyta leisti laikraštį, pritaikytą Didžiosios Lietuvos liaudžiai. Tačiau tą kilnią mintį realizuoti atsirado ryžtingų idealistų tik 19 a. pabaigoje. Jie ne tik sulaukė ruoštas lietuvių tautos laidotuves, bet ir tautą pažadino iš apsnūdimo bei sustiprino tikros Lietuvos nepriklausomybės viltį.

Vienas iš pirmųjų pasiryžėlių buvo Dr. J. Basanavičius, šiandien vadinamas lietuvių tautos patriarku — pranašu, kurio 30 m. mirties sukaktį šiemet minime. Dar studentu būdamas ir svetimoje žemėje — Pragoje begyvendamas, jis paruošė ir Tilžėje pradėjo leisti lietuvišką laikraštį, Didžiajai Lietuvai pritaikytą — Aušrą. Aušra iš karto iš Tilžės, o vėliau iš Ragainės tiesiog šviestė ir skelbė tautai šviesų rytoj artėjant. Aušra kėlė Lietuvos praeities didybę, Lietuvos kalbos senumą, grožį bei turtingumą, žadino lietuvių tautinę savigarbą, nurodinėjo pavergėjų da-

romas skriaudas ir skelbė kovą prieš nutautėjimą. Nors trumpam laikui Aušra buvo sušvitusi, bet savo tikslą pasiekė: pažadino tautą. Jos spausdintas žodis buvo toks galingas ginklas lietuviybės išlaikymo kovoje, kad jos nepaprastos šviesos ir šimtų knygnešių žygio sustabdyti ir Muravjovo, ir Kaufmano galybė buvo persilpna.

Švėsdami Aušros 70 m. atsiradimo sukaktį ir jos išleidėjo, tautinės sąmonės žadintojo, tautos pranašo Dr. Jono Basanavičiaus-Basano 30 m. sukaktį, nekalbėsimė apie jo gyvenimą, nes jį mes žinome.

Jis buvo stambaus masto lietuviškosios visuomenės veikėjas, tėvynės meilės ir lietuvių kalbos kėlėjas — žadintojas. Jis stengėsi jungti išsiblaškičius, nevieningus, sulenkėjusius, surusėjusius inteligentus lietuvius bendram darbui. Jis kėlė bręstančias galimybes atgauti Lietuvai laisvę. Tam tikslui buvo paskirtas visas jo gyvenimas. Netenka nė aiškinti, koks džiaugsmas buvo jam dalyvauti 1918 vasario 16 d. Lietuvos nepriklausomybės paskelbimo šventėje ir padėti savo parašą tame brangiame dokumente. Tą dieną tikrai buvo apvainikuotas jo ilgų metų darbas tėvynės gerovei.

Šiandien mes esame išvakarėse tos garbingos dienos, būtent: Vasario 16 d. Tai Dr. Basanavičiaus Aušros steigėjo, redaktoriaus ir lietuvių tautos patriarko, mirties diena, kuri sutampa su Valstybine švente. Šis žmogus, kurio visi lūkesčiai, darbai ir norai liko suvesti į nepriklausomos Lietuvos paskelbimą, mirė 1927 m. vasario 16 d. sostinėje Vilniuje, o jo palaikai išsiskyrė Rasų kapinėse. Antkapis byloja jo paties žodžius: "Kada mes jau į dulkes pavirsim, jei lietuviška kalba bus tapusi tvirta, jei per mūsų darbus Lietuvos dvasia bus atbudusi, tąsyk mums ir kapuose bus lengviau, smagiau ilsėtis".

KARIAI IR KARINIAI ĮVYKIAI PABALTIJO VALSTYBIŲ PAŠTO ŽENKLUOSE

ANT. BERNOTAS

Kiekviena tauta ir valstybė gerbia ir brangina savo karius, atkovojučius arba apgynusius jos laisvę ir nepriklausomybę; jiems pagerbti ir atminti stato paminklus, muzėjus, jų vardais pavadina miestus, gatves ir aikštes, taip pat atskirus kariuomenės dalinius.

Jau kelios dešimtys metų, kai atsirado paprotys savo karius bei atskirus karinius įvykius pagerbti pašto ženkluose.

Pašto ženklas tėra tik pakvitavimas, rodantis, kad pirkėjas įmokėjo paštui tam tikrą sumą pinigų ir turi teisę, užlipinęs šį pakvitavimą, siųsti laišką arba kitokią siuntinį į bet kurią jo norimą vietą ir paštas jį pristatys adresatui. Jeigu šame pašto pakvitavime nebūtų tik pažymėjimai apie įmokėtą pinigų sumą, tai toks pakvitavimas ir liktų pakvitavimu ir niekas juo toliau nesidomėtų, kaip niekas nesidomi ir nerenka kino ar tramvajaus bilietų. Tačiau pašto ženkluose yra piešiniai, kurie, be savo meninės vertės, dar turi daugybę kitokios vertės.

Iš piešinių pašto ženkluose galima viską sužinoti: kiekvienos tautos ir valstybės istoriją, geografiją, gamtą, pažinti pačią tautą, žinoti jos turtus, papročius, ką ji brangina, ką vertina, kuo domisi ir t.t. Taip pat galima rasti, kokius savo karius, arba kitus svarbius karinius vykius, arba karus ši tauta ar valstybė labiausiai prisimena ir brangina.

Nuo pat pašto ženklų pasirodymo iki I Pasaulinio karo Pabaltijo valstybėse — Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje kursavo carinės Rusijos pašto ženklai. Dalis šių ženklų yra su Rusijos carų ir didž. kunigaikščių atvaizdais. 1905 metais buvo išleisti labdarybės pašto ženklai japonų kare nukentėjusių karo našlaičių šelpimui (4 ženklai su įvairiais paminklais). Prasidėjus I Pas. karui taip pat buvo išleisti 4 primokami p. ženklai, kurių pelnas skiriamas kare nukentėjusių šelpimui.

Vokietija, I Pas. karo eigoje (1914 — 1918 m.), okupavusi Pabaltijo valstybes, čia išleido savo atskirus pašto ženklus. Ant vokiškųjų pašto ženklų buvo užspausdinti žodžiai: "Postgebiet Ob. Ost." Tokių ženklų išleista 12.

Pabaltijo valstybės, atgavusios savo nepriklausomybę po I Pasaulinio karo, savo žymiuosius karius arba karinius įvykius pašto ženklais taip pat pagerbė ar paminėjo.

Daug pašto ženklų, pagerbiančių karius arba paminčių karinius įvykius, yra išleidusi

LIETUVA

1. 1922 metų rugsėjo pabaigoje, kada didžiosios valstybės pripažino atsikūrusią Lietuvos valstybę "De Jure", buvo išleista speciali "De Jure" pašto ženklų laida iš 12 ženklų. Tai paskutinė auksinių ir skatikų laida. Iki to laiko apyvartoje vis tebebuvo vokiečių okupacijos metu išleistieji pinigai, vadniamosios "ostmarkės", kurios oficialiai buvo vadinamos auksiniais (o jų šimtoji dalis — skatikais). Nuo spalio 1 d. buvo įvesta lito valiuta.

Šios laidos pašto ženklų piešiniuose matome žymesnius ano meto Lietuvos politikos ir visuomenės veikėjus bei karius. 20 skatikų ženkle yra Povilo Lukšio atvaizdas. Pov. Lukšys buvo pirmasis Lietuvos kareivis, žuvęs laisvės kovose su bolševikais 1919 m. Berčiūnų kaimo laukuose, Panevėžio apskr. Žuvimo vietoje vėliau buvo pastatytas paminklas. 40 sk. ženkle yra karininko Juozapavičiaus atvaizdas. Juozapavičius buvo pirmasis Lietuvos kariuomenės karininkas, žuvęs 1919 m. Alytuje ant Nemuno tilto, gindamas tiltą nuo bolševikų puolimo.

2. Atgavus Klaipėdos kraštą, nuo 1923 m. vasario 5 d. iki tų pačių metų pabaigos, kraštui buvo leidžiami atskiri pašto ženklai. Tokių ženklų išleista viso 117 (neskaitant įvairių atmainų, paklaidų ir kt.). Dalis šių ženklų yra naujais piešiniais, kita dalis perspausdinti prancūziškieji ženklai, dalis — naujai pervertinti, arba markių valiuta perspausdinta litų valiuta.

3. 1923 m. rugpjūčio mėnesį buvo išleista Klaipėdos krašto atvadavimo laida. Tos laidos 10 ir 15 centų ženkluose matome Nežinomojo Kareivio Kapo paminklą Kaune, Karo Muzėjaus sodelyje, kur visais laikais vykdavo vakarinės iškilmės.

4. Pasibaigus laisvės kovoms, Lietuvoje pasiliko daug karo invalidų, našlių ir našlaičių, kuriuos reikėjo šelpti ir išlaikyti. Tam reikalui buvo sudaryti įvairūs fondai ir renkamos iš visuomenės lėšos. Taip pat 1924 m. vasario mėnesį buvo išleistos dvi specialios primokamų pašto ženklų laidos (viena paprasto pašto — iš 15 ženklų, kita oro pašto laida iš 5 ženklų). Šie ženklai buvo parduavinėjami laisvai ir juos pirko tas, kas norėjo. Nuo kiekvieno parduoto ženklo tam tikra dalis buvo skirta "Karo Našlaičių" fondui. Pvz., paprasto laiško pasiuntimui pašto ženklas kainavo 25 centai, bet šitoks primokamas ženklas buvo parduodamas už 50 centų, kas reiškia, jog 25 centai ėjo karo

našlaičių šelpimui. Perspausdinimui buvo panaudoti apyvartoje esą ženklai, kurie buvo perspausdinti trijų rūšių spaudais: a. Vyties Kryžius su skydu ir dviem sukryžiuotais kardais, b. Klaipėdos miesto herbas ir c. Gedimino stulpai, įrašas "Karo Našlaičiams" ir nauja pridėjamoji ženklų vertė.

5. 1926 m. gruodžio 3 d. dalis likusių neparduotų "Karo Našlaičiams" laidos ženklų dar kartą buvo perspausdinta nauju spaudu ir pridėjama verte. Pelnas nuo parduotų ženklų taip pat ėjo karo invalidų šelpimo fondui. Dabar buvo perspausdinta 13 paprastos serijos pašto ženklų vėl trijų rūšių spaudais: a. sukryžiuotom palmės šakelėm, b. Vyties Kryžium ir c. stilizuotu tulpių raštu varine, sidabrine ir auksine spalvomis.

6. 1928 m. vasario 16 d., minint Lietuvos Nepriklausomybės 10 metų sukaktį, buvo išleista speciali 7 ženklų serija. Tos serijos 1 lito ženkle matome karių būrį laisvės kovose. Už karių į dangų kyla baltas Vytis ir angelas, laiką pergalės vainiką.

7. 1932 m. lapkričio 28 d. buvo išleistos dvi istorinių pašto ženklų serijos (paprasto ir oro pašto). Paprasto pašto serijos 50 ir 60 centų ženkluose matome Vytautą Didįjį Žalgirio mūšyje su kryžiuočiais 1410 metais. Oro pašto serijos 5 ir 10 c. ženkluose — Mindaugas 1236 m. kovoje ties Šiauliais (Saule) su Livonijos kardinkais ir kryžiuočiais. 1 lito ženkle — D.L.K. Gediminas XIV amžiuje ima rusų pilis; matome rusų pilį, raitą Gediminą ir suklaupčius rusus, kurie jį pasitinka su duona ir druska ir perduoda pilies raktus. 2 litų ženkle — D.L.K. Algirdas su savo kariuomene 1368 m. prie Maskvos vartų. Visi šie ženklai yra dantyti, arba karpyti.

8. 1934-35 m. paprasto pašto serijos 5 ir 10 litų ženkluose matome simbolinį senovės karžygį, pasirėmusį kardu, stovintį tėvynės sargyboje.

9. 1934 m. gegužės 18 d., žuvusių Amerikos lietuvių, Atlanto lakūnų — kpt. Stepono Dariaus ir lakūno Stasio Girėno pagerbimui, buvo išleisti 5 ženklai. Ženkluose matome abiejų lakūnų atvaizdus, "Lituanicą", skrendančią per Atlantą, sudužusią Soldino miške, skrendančią aplink žemės kamuolį ir į saulę.

10. 1936 m. kovo 24 d. ltn. Felikso Vaitkaus, perskridusio Atlanto vandenyną, pagerbimui buvo išleisti 3 p. ženklai. Ženkluose matome F. Vaitkaus atvaizdą ir lėktuvo skridimo kelią. Dar prieš tai, 1935. X.30, Dariaus-Girėno serijos 40 centų pašto ženklas buvo perspausdintas įrašu: "F. Vaitkus nugalėjo Atlantą 21-22-IX-1935".

Be to, Dariui su Girėnu ir F. Vaitkui skrendant į Lietuvą, New Yorke sudarytas tam tikras komitetas perspausdino tam tikrais įrašais 6 Lietuvos oro pašto ženklus, kurie lipinti ant laišku, siunčiamų į Lietuvą.

11. 1939 m. sausio 15 d., minint Lietuvos Nepriklausomybės 20 metų sukaktį, buvo išleista 4 p. ženklų serija. Tos serijos 30 ir 60 centų ženkluose yra prez. Smetonos atvaizdas, kairėje pusėje — I Pas. karo metu sugriauta Lietuva, dešinėje — naujai pastatytas Vytauto Didžiojo muzėjus Kaune. Du iš tų ženklų buvo dar išleisti specialiuose blokuose (dantyti ir karpyti).

Be to, Lietuvai atgavus Vilnių, tie patys 4 ženklai buvo perspausdinti Gedimino stulpais ir įrašu: "VILNIUS 1939-X-10". Ir, lyg likimo patyčiai, šiuos 4 ženklus vokiečiai, 1939 m. kovo 23 d., užėmę Klaipėdos kraštą, perspausdino elnio ragais ir įrašu: "Melland ist frei".

12. 1940 m. gegužės 6 d. Vilniaus atgavimui paminėti buvo išleista speciali 3 pašto ženklų serija. Piešiniuose matome bendrą Vilniaus miesto vaizdą, D.L. K. Gedimino atvaizdą ir Trakų pilies griuvėsius. Tie patys 3 ženklai buvo išleisti ir jubilėjiniame bloke su auksiniu įrašu: "Urbs VILNIUS Metropolis Lithuaniae recuperata".

Taip pat, pradedant 1920 metais ir ligi 1940 metų, įvairiose serijose ir įvairiomis progomis buvo išleista pašto ženklų su Didžiųjų Lietuvos Kunigaikščių — Gedimino, Algirdo, Kęstučio ir Vytauto Didžiojo atvaizdais.

Bolševikai, 1940 metais okupavę Lietuvą, 8 Lietuvos pašto ženklus perspausdino įrašu: "LTSR 1940 VII 21" (Lietuvos Tarybų Socialistinė Respublika).

1941 m. birželio mėnesį, vokiečiams vejant bolševikus iš Lietuvos ir paštuose nebesant lietuviškų pašto ženklų, atskiri Lietuvos paštai perspausdino paštuose buvusius bolševikinius pašto ženklus atitinkamais įrašais. Tokių pašto ženklų išleido Kaunas (didesniai Lietuvos daliai, su įrašu "NEPRIKLAUSOMA LIETUVA"), Vilnius, Panevėžys, Raseiniai, Ukmergė, Rokiškis, Zarasai, Telšiai ir Alsėdžiai.

Prie Lietuvos karinių įvykių (nors ir labai nemalonių) reikia priskaityti ir pašto ženklus, išleistus lenkų gen. Želigovskio karinės valdžios okupuotajam Vilniaus kraštui (vadinamam "Litwa Srodkowa" — "Vidurinė Lietuva").

a) Nuo 1920 m. spalio mėnesio iki 1922 m. balandžio 18 d. (kada kraštas buvo galutinai prijungtas prie Lenkijos), Vilniaus kraštui buvo išleista viso 53 pašto ženklai — paprasti ir tarnybiniai (neskaitant įvairių abartų ir paklaidų). Ženkluose matome Vilniaus krašto ir miesto vaizdus ir istorinius įvykius, surištus su Lenkijos istorija. 13 pašto ženklų buvo perspausdinami ant lietuviškųjų p. ženklų Keliuose ženkluose matome ir okupanto, generolo Lucijaus Želigovskio, atvaizdą bei lenkų kariuomenės įžygiavimą į Vilnių 1920 m. spalio 9 d.

b) Tarp okupuoto Vilniaus krašto ir laisvos Lietuvos ties Varviškių kaimu buvo palikęs ruožas neutralios zonos. Ir tam ruožui lenkai išleido specialius pašto ženklus: 1923 m. kovo 26 d. lenkų 50, 100 ir 200 markių pašto ženklai buvo perspausdinti žodžiais "Samorząd Warwizski". Šie ženklai apyvartoje tebuvo tik labai trumpą laiką.

LATVIJA

yra išleidusi bene daugiausia karinių pašto ženklų.

1. 1919 m. birželio 6 d., paminėti Rygos išlaisvinimą iš bolševikų 1919.V.22, išleista trijų pašto ženklų serija (5, 15 ir 35 kapeikų vertės). Ženkluose simbolinis piešinys: motina glaudžia išlaisvintą dukterį, šalia — kaulai, apaugę erškėčiais, toluoje — Rygos miesto siluetas. Ženklai spausdinti ant paprasto ir ant labai plono popieriaus.

2. 1919 m. liepos 3 d., latvių šiaurės armijos vado pulk. Jurgio Zemitano parėdymu, šiaurinei Latvijai buvo išleistas 10 kap. ženklas. Ženklo piešinyje — tekanti saulė, apsupta varpų ir lapų vainiku. Ženklai dantyti ir karpyti. Nors šis ženklas nėra karinis ženklas, bet jį čia minime todėl, kad jis išleistas kariuomenės vado parėdymu.

3. 1919 m. gruodžio 16 d., Kuržemės išlaisvinimui iš bermontininkų paminėti, išleisti 4 ženklai — 10, 25 ir 35 kapeikų bei 1 rublio vertės. Ženklų piešiniuose: senovinis latvių karys kardu kerta slibinui galvą (Pūka nonāvētājs).

4. 1920 m. kovo 24 d., Latgalēs īslaisvinimui ir susijungimui su Latvija paminēti, īsleisti 2 ženklaī — 50 kap. ir 1 rub. vērtēs. Ženklu piešīnuose — sēdinti motina Latvija su trimis dukterimis.

5. 1920 m. buvo īsleistos trys primokamū pašto ženklu serijos Latvijos Raudonojo Kryžiaus naudai (20, 40 ir 50 kap. bei 1 rublio vērtēs). Ženklu piešīnuose — du sužeisti latviu kariai, kuriuos nuo mirties gina skydu ginkluota stambi balta moteris. Vie-

na serija karpyta, dvi — dantytos. Įsidēmētinas dalykas, kad šie ženklaī spausdinti ant nebaigtū spausdinti Rygos miesto komunistinēs tarybos ir bermontininkū banknotū. Ir taip, vienoje pusėje yra pašto ženklas, kitoje — kokio nors banknoto gabaliukas. Šie Raud. Kryžiaus ženklaī ir kiti ženklaī, aprašyti punktuose 1, 3 ir 4, vėliau kelis kartus buvo perspausdinti naujomis vērtēmīs.

6. 1923 m. lapkričio 10 d. Latvija īsleido 3 p. ženklu karo invalidū šalpos fondo naudai (su primokėjimais). Ant paprastū 1, 2 ir 4 santimū ženklu buvo užspausdintas latviu invalidū kryžiaus, žodžiaī “KARA INVALIDIEM” ir primokamoji vērtē.

7. 1928 m. lapkričio 18 d. īsleista speciali primokamū pašto ženklu serija iš 6 ženklu Latvijos Nepriklausomybės paminklo Rygoje statymui finansuoti. Tos serijos 1 lato ženkla matome latviu karius apkausose, 1919 metais ginančius Rygos tiltą nuo bermontininkū. Ženklaī dantyti ir karpyti.

8. 1932-33 m. laikotarpyje buvo īsleistos keturios primokamū oro pašto ženklu laidos, kuriū primokėjimais skirti nelaimingū karo lakūnū šelpimo fondui. Ženkluose parodyta visa aviacijos īssivystymo istorija ir įvairūs latviu ir svetimū krašū lėktuvū tipai. Ženkluose taip pat matome žuvusiems karo lakūnams paminklą Rygoje, lakūnū kapus, kylantį karo lėktuvą, lėktuvus ir žemėlapi. Viename ženkla matome latviu lėktuvą ties Rygos tiltu per Dauguvą, kuri apšaudo priešo artilerija. Penki ženklaī skirti paminėjimui latviu skridimo iš Rygos į Afriką: ant ženklu yra užspausdinimas “LATVIJA-AFRIKA 1933”. Šis skridimas baigēs nelaimingai, nes lėktuvas nukrito Vokietijoje prie Neustettino. Dalis šiū ženklu trikampiai. Ženklaī dantyti ir karpyti.

9. 1934 m. gruodžio 15 d., minint naująją Latvijos konstitucija, īsleista 6 pašto ženklu serija. Tos serijos 20 santimū ženkla yra sēdinti Latvija, šalyse sargyboje stovi du latviu kariai.

10. 1937 m. liepos 12 d. īsleista speciali latviu laisvės paminklu serija. Ženkluose matome: 3 sant. — laisvės paminklą Raunoje; 5 sant. — kariū paminklą prie įėjimo į broliū kapus Rygoje; 10 sant. — laisvės paminklą Jelgavoje; 20 sant. — paminklą žuvusiems kariams Valkoje; 30 sant. — īsilaisvinimo paminklą Jecavoje; 35 sant. — Lačplēšio paminklą Rygoje; 40 sant. — paminklą pulkininkui Oskarui Kalpakui Visagaloje. Plk. Kalpakas (1882—1919) yra latviu armijos kūrējas; sunkiai sužeistas kovose su bolševikais mirē 1919 m. kovo 6 d.

11. 1938 m. lapkričio 18 d. — Latvijos Nepriklausomybės 20 metų sukakties laida. Tos laidos 10 santimū ženkla matome latviu kariuomenēs vado, gen. Janio Balodžio atvaizdą; kairėje pusėje — du latviu kariai (iš 1918 ir 1938 m.), dešinėje — laisvės kovū vaizdas. Gen. Balodį bolševikai 1940 m. īsvežē į Sibira.

12. 1939 m. gegužēs 15 d. — naujos konstitucijos 5 metų sukakties laida. Tos serijos 20 sant. ženkla yra laisvės paminklas Rygoje, o 40 sant. ženkla — parako bokštas ir Karo Muzėjus Rygoje.

Be to, īsleista kelios pašto ženklu laidos su primokėjimais Latvijos šauliū (aizsargi) naudai. Ženkluose matome vaizdus iš latviu šauliū gyvenimo ir veiklos.

1919 m. bermontininkū vada gen. Bermond-Avalov užimtose Latvijos srityse buvo īsleidęs savo atskirus pašto ženklu, būtent, perspausdino paštuose ralius latviškuos ir rusiškus pašto ženklu specialiais spaudais. Tokiū ženklu īsviso īsleista 38.

Besibaigiant I Pas. karui vokiečių karinė vadovybė Liepojos miestui buvo īsleidusi specialius pašto ženklu: vokiški pašto ženklaī buvo perspausdinti žodžiaī “LIBAU”.

1940 m. bolševikai, okupavę Latviją, īsleido “tarybinū” pašto ženklu serija iš 13 ženklu. Ženklu piešīnuose — sovietinēs Latvijos herbas.

Be to, rodos, neoficialiai, paskutinēs latviu pašto ženklu laidos 12 ženklu buvo perspausdinti bolševikine žvaigžde ir raidēmīs L.P.S.R.

Kai 1941 m. vokiečių kariuomenē iš Latvijos īsvijo bolševikus, latviai perspausdino likusius bolševikiniuos pašto ženklu (viso 6) žodžiaīs “LATVIJA 1941.1. VII”.

Įsidēmėtina smulkmena: 1918 metais, kuriantis Nepriklausomai Latvijai, nebuvo gero popieriaus, tinkamo spausdinti pašto ženklu, todėl latviai pirmuosius savo pašto ženklu (2 ženklaī) išspausdino ant... vokiečių generalinio štabo kariniū žemėlapiū. Matyt, kad vokiečiai Rygoje buvo palikę gana didelius tokiū žemėlapiū kiekius (arba šitie žemėlapiai buvo spausdinami pačioje Rygoje). Tokiu būdu, vienoje pusėje yra pašto ženkla, kitoje pusėje — žemėlapio gabaliukas! Galima rasti žemėlapio gabaliukū ir su lietuviškais vietovardžiaīs.

Mažiausia karinės reikšmēs pašto ženklu yra īsleidusi

ESTIJA

1. 1919 — 1922 metų laikotarpyje buvo īsleisti 1, 5, 15 ir 25 markiū pašto ženklaī, kuriuose atvaizduotas

senovinis estū vikingū karo laivas. Su šitokiais karo laivais estai 1050 — 1200 metų laikotarpyje lankē visus Baltijos krantus, buvo nukariavę Danijos pakrantes ir užėmē tuometinę švedijos sostinę Sigtuną. Ženklaī īsleisti ant balto ir pilkšvo popieriaus, dantyti ir karpyti.

SOVIETŲ STRATEGIJA

A. RĖKLAITIS

Visa Sovietų politika ir strategija yra nukreipta į likusių laisvų kraštų pavergimą. Įkvėptas pasaulio užvaldymo idėja, Kremlius dabartiniais žygiais yra pasišovęs paimti savo kontrolėn Vidurio Rytus, ekonomiškai pasmaugti Europą, dominuoti Aziją, izoliuoti JAV.

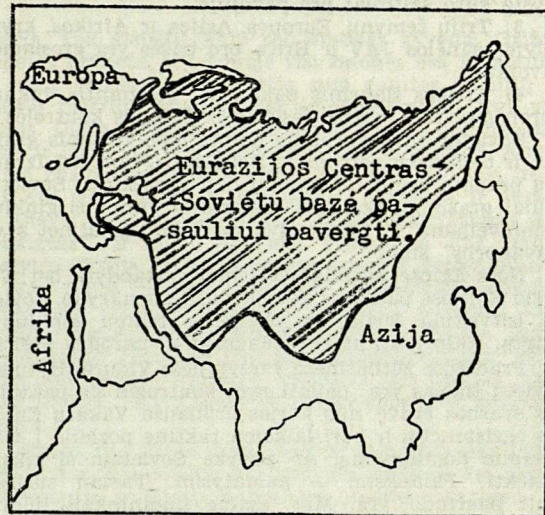
Subversyvi penktos kolonos veikla laisvuose kraštuose ir vietiniai, arba mažieji karai pasaulinės reikšmės strateginėse vietose, yra raudonųjų politikų ir strategų veiksmingiausios priemonės, siekiant išplėsti savo įtaką visuose pasaulio žemynuose.

Vakarų atsakingi asmenys mano, kad Sovietų stiliaus III Pasaulinis karas vyksta jau dabar pavidale vietinių karų įvairiuose pasaulio kraštuose. Toki karai yra Kremliaus politikos ir strategijos išdava. Tokių karų pagalba komunizmas yra daug laimėjęs. Tiesioginiai Sovietai bijo į tokius karus išvėlti. Jų tikslas yra sudaryti tokias sąlygas, kad kiti kariautų, ir kovų rezultatais pasinaudoti. Tokių karų metu Kremlius visada stengiasi Sovietus vaizduoti JAV sąjungininkais, arba bent pajėgiais draugais.

Dabar vyksta įvairiuose kraštuose Sovietų stiliaus III Pas. karas grąšo laisvajam pasauliui mirtimi. Tūkstančiai laisvės kovotojų žūsta nuo Sovietų ginklų. Amerikos ir kitų laisvų kraštų kariai, Korėjos karo metu, buvo žudomi Sovietų gamybos ginklų. Rytų Europos laisvi kraštai buvo pavergti komunizmo diktatūron taip pat Sovietų ginklų pagalba. Laisvės kovotojų sukilimai prieš okupantus Lietuvoje, Rytų Vokietijoje, Lenkijoje ir, pastaruoju metu, Vengrijoje buvo žiauriausiu būdu numalšinti Sovietų ginklų.

DRĄSUS ŽYGIS Į DIDELĮ TIKSLĄ

Strategijos autoritetai pripažįsta, kad Sovietų sąmokslas prieš Vidurio Rytus yra drąsus žygis, kurio pasėkas šiandien dar negalima numatyti. Mat, Egiptui sutinkant, Sovietai pradėjo užimdinėti svarbias po-

zicijas toje srityje. Dabar jie siekia tas pozicijas išnaudoti, kad įvestų savo kontrolę. Jei Sovietams būtų leista čia išvirtinti, tai Vakarai būtų atkirsti nuo Vidurio Rytų, kurie amžių bėgyje ir dabar yra Europai gyvybiniai svarbūs tiek ekonominiu, tiek strateginiu atžvilgiu. Tuo atveju jėgų lygsvara tarp Rytų ir Vakarų pakryptų pirmųjų naudai ir tada Sovietų Sąjunga taptų stipriausia galybė pasauly.

Vidurio Rytų dabartinė padėtis vertinama šitaip:

1) Lemiamos varžytynės dėl Vidurio Rytų tarp komunizmo ir laisvojo pasaulio prasidėjo. Tuo tarpu ginkluotas susirėmimas užgesintas, tik klausimas ar ilgam?

2. 1920 m. birželio mėn. buvo išleisti 2 pašto ženklai su primokėjimais laisvės kare nukentėjusiems šelpti. 35 + 10 penų ženkle yra kare nukentėjusių asmenų trijulė. 70 + 15 penų ženkle matome moteris, šelpiančias kare nukentėjusį. Vėliau šie ženklai buvo perspausdinti naujomis vertėmis.

3. 1921-22 metais buvo išleisti 2 pašto ženklai su primokėjimais Estijos Raudonojo Kryžiaus naudai. Ženklų piešiniuose matome galingą seserį, slaugančią sužeistą karį. Ženklai dantyti ir karpyti. 1923 ir 1926 m. šie ženklai buvo vėl perspausdinti naujomis vertėmis. Ženklus spausdino Estijos karo topografijos skyrius.

4. 1927 m. lapkričio 19 d. išleista 5 pašto ženklų serija su primokėjimais Estijos laisvės paminklui Taline statyti. Ženkluose matome senovinius Estijos pastatus.

5. Estijos oro pašto ženkluose matome įvairius estų karo lėktuvų tipus. Viso išleista 16 pašto ženklų, dantytų, karpytų ir perspausdintų. Visi ženklai trikampiai.

1918 metais, baigiantis I Pas. karui, vokiečių karinė vadovybė Tartu mieste, pritrūkus vokiškų p. ženklų, buvo išleidusi 2 rusiškus pašto ženklus, perspausdintus pfenigų vertėmis (20 ir 49 pf.).

1918 ir 1919 metais Talino ir Rakveres paštai, pritrūkus estiškų pašto ženklų, buvo perspausdinę estiškais užrašais keletą rusiškų pašto ženklų.

1941 metais, vokiečiams išvijus bolševikus iš Estijos, Estija, kaip ir kitos Pabaltijo valstybės, perspausdino visą eilę bolševikinių pašto ženklų žodžiais "Eesti Post", "Pernau 8.VII.1941" ir kitaip. Taip pat išleido 3 serijas nuosavų pašto ženklų.

Tačiau jau rugsėjo mėnesį 1941 metais vokiečiai visose trijose Pabaltijo valstybėse — Lietuvoje, Latvijoje ir Estijoje įvedė savo vokiškuosius pašto ženklus. Pradžioje buvo vartojami ženklai su Hindenburgo atvaizdu be užspausdinimo, gi nuo lapkričio 4 dienos paleisti apyvarton ženklai su Hitlerio atvaizdu, bet perspausdinti žodžiu "Ostland".

1944 metais bolševikai, užėmę Pabaltijo valstybes, čia vėl įvedė savo rusiškuosius pašto ženklus be jokių perspausdinimų.

Kai kurios valstybės (Anglija, Vokietija, Suomija) karų metu savo kariuomenei buvo išleidusios tikrai karinių pašto ženklų, tenaudojamų tik kariniam paštui (Feldpost). Tokių ženklų Pabaltijo valstybės nėra išleidusios.

2) Vakarų Europos svarbiausias susisiekimo kelias — Suezio kanalas, liko pagrobtas Sovietų sąjungininko — Egipto. Tokiu būdu Europa tampa atkirsta ne tik nuo skysto kuro rezervų Vidurio Rytuose, bet ir netenka trumpiausio ir patogiausio kelio į Indijos ir Ramųjų Vandenynus. Didžiausieji ir turtingiausieji pasaulyje skysto kuro šaltiniai yra pavojuje.

3) Trijų žemynų, Europos, Azijos ir Afrikos, kryžkelyje esančios JAV ir Britų oro bazės yra gresiamos pavojaus.

4) Afrikos šiaurinis pakraštys, dengiantis Vakarų Europos pietinį sparną, išslysta iš Europos kontrolės.

Sovietai buvo aprūpinę Egiptą moderniais ginklais ir technišku personalu. Bet Britų-Prancūzų-Izraelitų pradėtu žygiu tie ginklai liko sunaikinti. Sovietai įžūliai grąšino Vakarams pavartosią galingus ginklus "išsbrovėliams" iš Egipto išvaryti. Tam tikslui net savo "savanorių" siūlė.

Nors Egipte kariniai veiksmai sustabdyti, bet Vidurio Rytuose padėtis į gerąją pusę nepakrypo. Sovietai išivirtina Sirijoje ir vėl pilnu tempu ginkluoja Egiptą. Kaip į tai atsakys Vakarai — parodys ateitis.

Pradėtose žiūtūtinėse varžytynėse Vidurio Rytuose Sovietų tikslas yra: paimti savo kontrolėn šią pasaulinės svarbos erdvę, nuo kurios priklauso Vakarų Europos egzistencija ir kuri laikoma raktine pozicija į viso pasaulio dominavimą. Ar pavyks Sovietam šį tikslą pasiekti? Palauksim — pamatysim. Tačiau susirūpinti pagrindo yra. Mat, esame liudininkais liūdno fakto, kad iki šiol Kremlius, be tiesioginio Sovietų išikišimo, be didesnių kliūčių, be Sovietų kareivio šūvio, savo įtaką sugebėjo išplėsti svarbiose strateginėse pasaulio vietose, kur šimtmečiais rusams nebuvo leista net nosies įkišti.

KELIAS Į PASAULIO UŽVALDYMĄ

Sovietai ne nuo šiandien svajoja apie pasaulio užvaldymą. Tam tikslui jie naudoja kitų sukurtas teorijas bei principus, pritaikydami juos laiko sąlygoms.

Geopolitikos mokslo tėvas Britas Sir Halford J. Mackinder, studijuodamas karus geografiniu požiūriu, sukūrė tam tikras karų laimėjimo teorijas. Jo studijos 1919 m., surašytos vadovėlio pavidale, buvo strategų naudojamos planuojant pasaulio užvaldymą. Mackinder'io geopolitinės tezės, dabar Sovietų bandomos praktikoje, yra paprastos, būtent (žiūr. schemą):

1) Kas valdo Rytų Europą, tas valdo ir Eurazijos Centrą (Eurazijos strateginė sritis, apsupta kalnais, dykumomis ir Arktikos vandenynu).

2) Kas valdo Eurazijos Centrą, tas valdo "Pasaulio Salą" (Europos, Azijos ir Afrikos žemynai).

3) Kas valdo "Pasaulio Salą", tas įsakinėja pasauliui.

"Pasaulio Sala", pagal Mackinder'io teigimą, geopolitiniu požiūriu yra tarpusavy sujungti vienetai, prie kurių glaudžiasi kiti mažesni "satelitai" — žemynai bei salos: Šiaurės Amerika, Pietų Amerika, Didžioji Britanija, Japonija, Australija ir pan. Ši jo pažiūra nepasikeitė ir aviacijos išsivystymo gadynėje. Jis tvirtina, kad oro jėgų išsivystymas negali išsaukti pagrindinio strateginių sąlygų pakitimo. Esą laiko bėgyje keičiasi tik pasaulio dominavimo siekiantieji partneriai ir priemonės, gi strateginiai ir geopolitiniai principai amžiams lieka tie patys.

EURAZIJOS CENTRAS — SOVIETŲ BAZĖ PASAULIUI PAVERGTI

Sovietai šiandien faktinai valdo Rytų Europą ir įsakinėja visam Eurazijos Centrai. Eurazijos Centras yra natūrali, milžiniška tvirtovė, prieš jūros ir amfibines jėgas, apsaugota Arktika, Mongolijos dykumų, Tibeto ir Himalajų kalnų. Prieš šią tvirtovę stovi JAV-bių ir jos sąjungininkų defenzyvinės jėgos.

Pagal Mackinder'io koncepciją, JAV, jei išsilaiko sąjungoje su Europos valstybėmis, kontroliuoja Šiaurės Atlanto vandenyną. Geopolitiniu ir strateginiu požiūriu Vakarų sąjungininkų pusėje yra šie trys natūralūs elementai:

1) Prieštiltis — Prancūzija (dabar jau ir Ispanija).

2) Vandens apsuptas aerodromas — Didžioji Britanija.

3) Žmonių ir medžiagų rezervai — JAV ir Kanada. Vidurio Rytai yra strateginiai vartai į Eurazijos Centrą. Šiuo metu Sovietai užsispyrė būtinai šiuos vartus paimti savo žinion. Be to, Vidurio Rytai yra laikomi trijų žemynų prieštilčiu. Jį kontroliuodami, Sovietai turėtų galimybę pribaugti smaugti Europą, Afriką ir Aziją. Prisimintina, kad tarp azijatų ir Vakarų vykstančiose amžių bėgyje kovose Vidurio Rytai būdavo ir dabar yra raktinė tų kovų pozicija. Jei Sovietai šią poziciją užimtų, Vakarų padėtis pasidarytų katastrofiška.

MIELI BROLIAI IR SESĖS

Žengiant į Naujuosius 1957 Metus, Lietuvos Kariuomenės Kūrėjų-Savanorių Centro Valdyba, nuoširdžiai sveikina sąjungos narius, kūrėjus-savanorius, buv. karius, ramovėnus, birutietes, šaulius, skautus, Tėvynėje su okupantu tebekovojančius, Sibire vergijos pančiais surakintus, svetimšalių legijonuose tarnaujančius, darbo kuopose, ir visame plačiame pasaulyje išsklaidytus brolius ir seses lietuvius.

Šių laikų žmonijos gėda — komunizmas, nekaltų žmonių krauju pradeda paspringti. Mūsų Tėvynėje ir kitose Europos pavergtose tautose, per eilę metų, Kremliaus budelių brutaliai skiepytas komunizmo maras neprigijo, net priešingai, kėsinaisi juos pačius sunaikinti. Ir tas netrukus tikrai įvyks. Esame tikri, kad neužilgo sulauksime džiaugsmingo laisvės ryto ir su jaunatviška energija ir pasiryžimu iš nelaisvės griuvėsių atstatysim laisvą demokratišką Nepriklausomą Lietuvą su Klaipėdos uostu ir sostine Vilniumi.

Centro Valdyba

J. K. Gudaitis   M. Klinka   J. Grybauskas
J. Liepinaitis   V. Rekus   M. Klinka

ŽVILGSNIS Į NETOLIMĄ PRAEITĮ

JUOZAS BERTULIS

Jau 38-įs kartus, išgirdę kariuomenės trimitą, mes renkamės. 1918 m. vasario 16 d. Lietuva pasiskelbė nepriklausoma. Kai kas galvojo, jog betruksta, kad mus pripažintų užsienis ir jau visi užmegs santykius kaip su nepriklausoma valstybe. Bet aplinkybių realūs faktai tokiems optimistams pratrėnė akis. Patys pamatė, kad naiviai buvo galvota. Juk Lietuvoje dar tebeviešpatavo okupacinė vokiečių valdžia, kuri apie Lietuvos nepriklausomybę ir užsiminti neleido. O čia dar iš visų pusių ir bermontininkai, ir bolševikai, ir lenkai tarsi vilkai tykojo tą jauną, bet apetitingą valstybę praryti. Nėgana to, krašto viduje siautė lietuviai bolševikai ir POW-iaikai, kurie ruošėsi Lietuvą išsprogdinti iš vidaus. Pagaliau ir tie, kurie manė, kad Lietuvai kariuomenė išvis nėra reikalinga, kad užteks vien milicijos ir pasienio policijos, pamatė, jog labai klydo. Laisvė turi būti iškovota savo tautiečių jėga. Už šitą mintį ypač griežtai kovoją karininkai lietuviai, kurie buvo susigrupavę Vilniuje ir kurie valstybės saugumo reikalą ir frontą buvo gerai pažinę. Dėka jų spaudimo, 1918 m. lapkričio 23 d. buvo paskelbtas antrasis Nepriklausomybės svarbusis aktas, tai Pirmasis Lietuvos Kariuomenės Įsakymas. Juo buvo šaukiama savanoriai prie ginklo.

Nė didžiausias optimistas nesitikėjo tokio jaunųjų antplūdžio į nurodytus susirinkimų punktus. Nevienas užsienietis pradžioje vien su ironinga šypsena galvą kinknodamas pro pusiau sučiauptas lūpas prataravo žodį: "Gera, bandyti galima". O tuo tarpu patys, kaip žemalčiai sakydavo, biesą manė. Ir tie tautinės dvasios ižiebtai, basi, klumpėti, nagingi vyrų, savo drąsa mums laisvę iškovoję. Ir tikrai tada užsienis jau nebeegalėjo mus nepripažinti de jure. Humaniškiausia buvo Amerika: ji mus pirmutinę pripažino be jokių sąlygų. Gillausia mūsų pagarba jai.

Deja, toje mūsų sielai mieloje tėviškėlėje, mes vos 26 metus teturėjome laimės gyventi laisvai. Bet toji šalis yra mums Dievo duota, todėl likimo valandai išmušus, Dievui padedant, mes ir vėl kaupsimė savo jėgas, kad tą mūsų protėvių šventą žemę atkovotume sau ir savo vaikų vaikams.

JĖGA EINA, KELIĄ JAI!

Gamtos dėsnis yra — stiprusis nustelbia tą, kuris nesugeba apsiginti. Stiprusis užima vis naujas pozicijas ten, kur silpnesnis nesugeba apsaugoti.

Pozičių užvaldymas yra įvairus: 1) paveldėjimas pagal teisėtą įpėdinystę, 2) įsigyjant, už tai davus ką nors mainais: darbas, pinigai, kitokios vertybės, 3) užvaldymas smurto keliu, pavartojus jėgą. Po tam tikro laiko ir šis užvaldymas įsigyja įsisenėjimo teisę, virsta nuosavybės teise.

Gyvenimas yra paremtas vien kova už būvį. Gyvenimas be progreso tampa monotonijs, juo imama nuobodžiauti, nebebranginti (kaip pavyzdį mes turime romėnus). Nedarė progreso šių dienų monarchai (Rusijos, Ispanijos, Italijos, Egipto). Gyvenimo banga juos išstūmė, nes jie nesugebėjo ne tik savo tautą, bet ir save vesti progreso keliu.

Yra legenda apie pasaulio sutvėrimą. Sakoma, kad Dievas sutvėręs pasaulį ir žmogų, pasiuntė ant žemės

angelą, kad stebėtų kaip ten žmonės gyvena. Grįžęs angelas pranešė, jog žemėje visi žmonės esą nelaimingi, vien verkią, daug kenčią nuo gamtos stichijų ir įvairių plėšrių užvėrių. Net žmogus žmogui irgi yra žvėris. Dievas atsakė: "Pasaulio tvėrimas dar nebaigtas", ir leido tvėrimo evoliucijai toliau vystytis. Antrą kartą pasiųstas angelas, grįžęs pranešė, kad visi žmonės esą labai laimingi, džiaugiasi, dainuoja ir garbina Dievą. Į tai Dievas atsakė: "Pasaulio tvėrimas dar nebaigtas", ir leido tvėrimo evoliucijai dar toliau vystytis. Trečią kartą pasiųstas angelas, grįžęs pranešė, kad dalis žmonių džiaugiasi, linksminasi, lėbauja, sukčiauja, kitus skriaudžia ir net juos pašlepia, kita gi dalis verkia, aimanuoja skriaudžiami, kenčia skurdą, šaukiasi Dangaus pagalbos priespaudoje ir visokiame nelaimėse. "Pasaulio tvėrimas jau baigtas", atsakė Dievas... Kaip matome, šie reiškiniai ir šiandien tebėra.

Karas yra Dievo duota rykštė. Bet tas karas buvo, yra ir bus, kol žemėje bus gyvybės ženklas. Jei angelai danguje su Dievo mylimuoju Liuciferu kariavo, jei Senojo Testamento šv. Istorijoje minimi karai, kuriuos Dievas laimino, jei iš 12 Kristaus apaštalų jau atsirado išdavikas, jei patsai Dievo Sūnus turėjo būti nukankintas, tad pati logika sako, kad kova ir karas yra susijęs su žmonijos gyvavimu.

Šeimoje savitarpinius nesusipratimus dažniausiai išriša tėvas. Bendruomenėje — vyresnysis amžiumi, arba išrinktasis, arba dvasiškis, arba kitoki valdžios pareigūnai. Tautoje — rinkiniai, arba paskirtieji teisės žinovai. Vienok iš žmonijos istorijos matosi, kad jėga nugali ir nuramina teisėtumą.

Nietzsche yra metęs obalsi: "Kelią viršžmogui!" Jis be abejo yra turėjęs galvoje protinį viršžmogį, bet jo pasekėjai sako, kad privaloma nusilenkti kiekvienam, kurs yra galingesnis už tave, nors jis būtų ir galvažudys (to principo laikosi ir bolševikuojantieji).

Lietuviai sako: "Ant palinkusio karklo ne tik ožkos, bet ir ožlukai šokinėja". Iš praktikos yra žinoma, kad silpnųjų, ypač tų, kurie besiskųdami, verkšlendamai gelbėjimo, malonės prašo, niekas nemylti, bet kas drąsiai reikalauja, tas dažniausiai išlošia. Todėl — ginkis ir kovok!

Apsigynimo instinktas yra įgimtas kiekvienam tvariniui. Įnirtę maži gyvuliukai nugali daug galingesni milžiną. Turime pavyzdį pas bites, laukines skruozdes (kurių milijoninį antplūdį tenugali vien žibalas ir ugnis), pavojingas antplūdis žiurkių, skėrių ir t.p. Jie pavieniai yra bejėgiai, mažiukai, bailūs. Bet pabandyk kovoti su jų drąsos pilna mase!

Istorikai vis dar su geologais knaisiojasi po įtartinas vietas ir randa naujų pėdsakų, kad tame plote, kur vingiuoja Nemunas ir į jį įtkeancios upės, ligi pat Dauguvos yra gyventa lietuvių net apie 2000 metų pr. Kr. Iškasenose taipgi randama senovės lietuvių kultūros liekanų, kurių net kaimynai neturėjo. Iš tų ir kitų davinų matome, kad lietuvių tauta prigimty nėra lyg senas kazelėkas. Lietuviai patys tobulindamiesi plėtėsi įvairiais būdais. Vienok neteko skaityti, kad su užimtų teritorijų žmonėmis lietuviai elgtųsi brutaliai. Neveltui ir mūsų engėjai, caristinio režimo rusai, apie lie-

tuvius savo istorijoje teigiamai atsilepdavo. Lietuvos kunigaikščius nušviesdavo kaip strategus, kerštingus, bet nežačius. (Man būnant pradžios mokykloje, kai mokytojas iš istorijos pasakodavo apie Lietuvos kunigaikščius, ir valstybę nuo jūros ligi jūros, pradžioje negalėjau susivokti, nejaugi iš tikrųjų tai buvo mūsų tautos prosenoliai?! O jei taip, kodėl už ištartą lietuvišką žodį mane mokytojas parklupdė ant kelių ir laikė, kol visi vaikai po pietų pertraukos grįžo į klasę? Vienas lenkiukas man tada pasakė, kad tai esą buvę ne lietuviai, bet lenkai).

Drauge su teigiamais garsais, Lietuva plėtėsi ir teritorija be didelio sunkumo. Lietuvos kunigaikščiui Gediminui priėjus prie Kijevo, ukrainiečiai priklaupdami, jam įteikė miesto aukso raktus. Ypač kunigaikštį Vytautą Did. garbė visur lydėjo. Jam tarnavo ir Juodoji jūra ir, baisieji savo žiaurumu, karingieji totoriai, jam čekai pasiūlė karališkąjį vainiką, kurį Vytautas priėmė. Tikslai po kurio laiko, dėl tam tikrų priežasčių (kitų įkalbėtas), Vytautas Did. nuo čekų karūnos atsisakė. Apie Lietuvos valdovų taktišką ir protinę valdymą rašė ir kiti istorikai. Netgi ir popiežius Pius II lietuvius išgyrė (Karys Nr. 8/56).

Dar prieš Didįjį karą (bene 1912 m.) Europos ekskursantai nuvykę į Kiniją, užklausė Kinijos imperatoriaus Manchus, kodėl kiniečiai nežengia sparčiau kultūriškai? Į tai imperatorius būk atsakė: "Mes nenorime per greitai žlugti. Kas per greitai iškyla, tas ūmai ir dingsta. Dingo Asirija, Babilonija, Finikija, Egiptas, Ruma, o mes vis esame, kaip ir buvė". Lietuva nedingo. Mes buvome ir tebesame pačiame progresse. Pristabdyti esame tikslai laikinai, nes gyvenimo aplinkybės mūsų planus išdraikė. Mes laikinai laukiame ir dairomės, nes neapdairumas veda į stambias paklaidas.

Jei nori ramiai gyventi, būti saugus, reiškia, būk pasiruošęs kovai. Lietuva nebuvo pasiruošusi, kai kryžiuočiai ją niokojo. Ji nebuvo pasiruošusi, kada Rusijos carai: Aleksiejus Michailovičius (1654 m.), Kotryna Didž. (XVIII a. pabaigoje) ir kt. puolė Lietuvą, kada Lietuva buvo padalinta tarp Vokietijos ir Rusijos. Lietuva taipgi nebuvo pilnai pasiruošusi, kada laisvę atgavus, Želigovskis smurtu užėmė Vilnių.

Skautų šūkiiai: "Dievui ir tėvynei!" ir "Budėk!" yra labai kilnūs ir gyvenimiškai svarbūs. "Dievui ir tėvynei" nurodo veikimo tikslą, kuris sužadina drąsą. "Budėk" rodo, jog nevalia būti apsnūdusiam, nes tavo priešas visadcs yra pasiruošęs smogti į skaudžiausią vietą.

Prie amžinos ugnelės aukuro budėjo vaidilutės, vaidilos; prie mūsų tautinės gyvatos aukuro budėjo Dr. V. Kudirka, Dr. Basanavičius, Maironis, Vysk. Baranauskas, vysk. Valančius, Vydūnas. M. Jankus ir kt. Prie laisvės aukuro ėmė budėti mūsų kariai, šauliai, skautai ir kt. Budinti jėga nėra tai vien ginklo jėga, yra dar antroji, gal net galingesnė už ginklo, tai — tėvynės meilė ir augštoji diplomatija. Tos dvi paskutinės jėgos šiuo momentu ypač mums yra užvis reikalingiausios.

Būtų nusižengimas, jei šiuo momentu neapibūdintčiau su koku pasiryžimu ir drąsa, šarvuoti tėvynės melle, mūsų savanoriai stojo ginti tautos laisvės. Nežiūrint į sargybinių užtvaras, mūsų kaimo bernužėliai, studentija ir gimnazijos mokiniai apsukriai masikuodamiesi, prasiverždavo pro sargybas. Šiaulių gimnazijoje tuo metu man teko eiti mokytojo pareigas.

Mano butukas buvo arti bolševikinio centro. Viršuj manęs gyveno bolševikų seklys. Nežiūrint to, pas mane rinkosi gimnazijos mokiniai pasitarimams. Nu-

kreipti dėmesį, kiekvienam įduodavau po gaidas. P-lė M. B. budėdavo už durų. Kai tik sesuo pabarškindavo ir duris, visi imdavo giedoti, o aš garsiai skambinti ir barti, kam blogai gieda. Taip pasitardami, sugalvodavom įvairių triukų, pav.: vienas mokins (III klasės), paėmęs po ranka merginą, lengvai apsirengęs, eina pasivaikščioti. Praejęs pro sargybą jis dingsta. Kitoje vietoje rogėse į kaimą veža "sergantį". Pravažiavus gi pro sargybinių, lignonis "pasveiksta" ir dingsta. Kitur mokins neša ryšulį su sudėvėtais rūbais, nes mama turinti sutaisyti. Dar kiti išeina čiuzinėti ir taip nučiuožia" ligi Kauno ir t.t.

Toje pačioje gimnazijoje dėstė lietuvių kalbą p. Br. ir matematiką p. Ž. Abudu buvo aktyvūs bolševikai. Kai vokiečių daliniai su bolševikais lietuviams susikovė ties Luoke, anie du vadovavo. Mūšiai pasibaigus, po poros dienų grįžta. Klausiu, kaip pavyko mūšiai? Abudu tyli. Tikslai p. Br. nusiminęs pasakė: "Pralošėme".

Kai valstybinis aparatas buvo jau aptvarkytas, buvo pradėta rankioti tuos komunistėlius. Bet p. Br. jau buvo suskubęs nudumti į Kauną ir atsistėti švietimo Min-joje. Gi p. Ž. kažkur išdūmė.

Pikti liežuviai lietuvius pajuokdami sako, kad jiems bėpigu buvo bolševikus nugalėti, nes tai buvo palaida minia. Bet jie nepagalvojo, ką galima buvo pasakyti apie mūšikius? Bolševikai rusai buvo didelės valstybės kariai, turėjo daug ginklų, o ką mes turėjome? Ginklus reikėjo iš tų pačių vokiečių arba bolševikų išvilioti, pirkti, iškeisti ir vogti. Bet tada mums pats Dievas padėdavo.

Kaip minėjau, vokiečiai nenorėjo leisti, kad Lietuva būtų laisva. Pastebėję, kad lietuvių organizuotas apsiginklavimas jiems darosi pavojingas, nutarė lietuvius nuginkluoti. Raseiniuose susidarė net legenda, sako besiformuojąs 3-čias pulkas buvo apgyvendintas kokioje tai dirbtuvėje, kuri buvo aptverta augšta tvora. Vieną dieną lietuviai pasijuto, kad juos apsupo ginkluoti vokiečiai ir reikalavo atiduoti ginklus. O ką lietuviai gali duoti, jei teturėjo vos vieną neveikiantį kulkosvaidį, keliolika surūdijusių šautuvų ir tiek pat veikiančių šautuvų? Bet pulko vadas (kar. I. Mustelkis) tuoj susigriebė: sukomandavo visiems stverti ginklus, kokie jie bebūtų, ir sustoti prie tvoros, ginklų vamzdžius padėti ant tvoros (kad vokiečiai matytų). Patsai gi išėjo už vartų ir vokiečiams griežtai pasakė: "Jei jūs per 5 minutes iš čia nepasišalinsite, aš liepsiu jus visus sunaikinti". Vokiečiai tokio drąsaus žodžio nesitikėjo. Užmezgė derybas. Išdavoje vokiečiai ar tik ne pusę savo ginklų ir visus šovinius atidavė už padarytą įžeidimą. (Tą legendą man pasakojo vienas raseiniškis).

Radviliškyje vokiečiai buvo stipriai įsitvirtinę ant kapinių už akmeninių sienų. Jie gyrėsi, jog tai esąs kulkosvaidžių kalnas. Pašepdami lietuvius, jie išdidžiai pasakojo, kad išgirdę vien kulkosvaidžių garsą, lietuviai išbėgios lyg avys arba žąsys. Bet tikrumoje išėjo visai priešingai: lietuviai, nebudami, kad kulkosvaidžių kulkos jiems akis žemėmis apipylė, ėmė iš trijų pusių šliaužti į kalną. Vokiečiai ima nervuotis. Kulkos skrenda netaikliai. Pagaliau, keikdami "verfluchtais" — pabėgo. Lietuviams atiteko kulkosvaidžių ir šautuvų.

Kitas vokiečių būrys vidury miestelio pasistatė kanuolę ir taikė į susitelkusius lietuvius. Paleido vieną, antrą šūvį, bet, besiruošiant paleisti trečią, atlėkė lietuvių sviedinys ir pataikė į kanuolės tekinį. Kanuolė pasviro — kareiviai pabėgo.

Netoli Radviliškio stoties privažiavo vokiečių šarvuotas traukinys ir ėmė tvarkyti ir nusitaikinti. Bet, taip besitvarkant, dar nespėjus paleisti nė vieno šūvio, lietuvių sviedinys davė į traukinio sekimo būdelę, kurioje sėdėjo traukinio komendantas. Pasėkoje — traukinys pasitraukė. (Tą man papasakojo Šiaulių gimnazijos VI kl. mokinė A. Krikštanaitė, kuri tuo metu dirbo mūsų kareiviams kaip gailestingoji sesuo).

Dar vienas vaizdelis. Iš Rygos per Joniškį traukė į Šiaulius gurguolė. Ją lydėjo apie 30 ginkluotų vokiečių. Koku tai būdu Joniškio partizanai apie tai pranešė Šiauliams. Iš čia partizanai tuč tuojau nudūmė į mišką, kuris yra apie 10 km nuo Šiaulių ir, pasiskleidę paplenty, užėmė pozicijas. Atvykus vokiečiams, buvo paleista ugnis visu smarkumu. Vokiečiai sumišo, pasileido bėgti, slėptis, kiti arkliais pakinktus pjaustė ir užsėdę norėjo pabėgti, bet lietuviai pašovė arklus. Tame sąmyšyje mūsiškis vadas sušuko: "Pasiduokite"! Vokiečiai, matomai, buvo stipriai išgąsdinti, nes iškėlė rankas, o jų ritmeisteris leidosi kalbėtis. Lietuviai pareikalavo atiduoti visus ginklus, šovinius ir gurguolę. Po ilgesnių kalbų, vokiečiai atidavė ginklus ir šovinius, tikai dalį gurguolės išprašė. Bet, kai paaiškėjo, kad lietuvių būta vos septynių, vokiečiai įsiuto, bet jau buvo pervėlu, ginklai jau buvo lietuvių rankose. (Šį faktą man nupasakojo ten dalyvavęs Šiaulių partizanas).

Šiauliuose stovėjo Šiaulių Atsk. Batalionas ir kulkosvaidžių kuopa (kuriai vadovavo, dabar gyvenęs Los Angeles mieste, plk. J. Milašis). Vokiečiai panorėjo mūsų kareivius nuginkluoti. Bet kulkosvaidžių kuopa atsispyrė. Kai nuėjo nuginkluoti batalioną, tam pačiam karininkui vadovaujant, paguldė apie 40 vokiečių. Mūsiškių težuvo tikai 4. Kai kareiviai suėjo į kareivines ir išsirikiavo, vokiečių ritmeisteris, sužinojęs, kad lietuvių taip mažai težuvo, iš pykčio į išrikiuotus kareivius metė granatą ir užmušė dar du. Už didelio akmens kieme gulėjo sužeistas mūsų viršila. Prie jo priėjo tas pats ritmeisteris ir nušovė jį. Po kelių dienų iškilmingai laidojome 7 mūsų karius.

KAIP BUVO MŪSŲ KARIUOMENEI MOBILIZUOJAMI ARKLIAI, AVALINĖ IR KITI REIKMENYS

Kariuomenei buvo būtina reikalingi arkliai ir vežimai. Buvo paskelbta, kad į tam tikrus punktus ūkininkai suvežtų arklus ir vežimus, už kuriuos bus mokama valdiška kaina. Įdomus nuotykis buvo Gruzdžių miestely. Mūsų kareiviai tvarkė žmones, kaip jiems nurodė karininkai. Ūkininkai buvo pratę klausyti savo engėjų. Čia gi pamatė savuosius, kurie kalbino ne žiauriai. Kai kareivis pareikalavo, kad atsistotų į nurodytą vietą, ūkininkas priešinosi: "Ko tu čia imsi mane tvarkyti? Tu toksai pats ponas, kaip ir aš!" ir veda arklį, kur jam patinka. Tai pastebėjo karininkas ir sako kareiviui: "Pamokink tvarkos tą neklaužadą!" Kai kareivis anam porą kartų su trumpuoju botagėliu (kančiuku) užkirto, anas sušuko: "Ak, tu rupūže, kaip smarkiai kerta! Matyt macę (galiją) turi, kad taip drąsiai kerta. Nieko nebus, reikia klausyti".

Sužinojome, kad apie Telšius (maždaug apie 50 km nuo Šiaulių) kaime galima gauti 2 poras batų ir balną. Pasiėmęs kareivį, joju. Nors ir išvargome, bet pavyko nupirkti. Jau du kareiviai ir apauti!

Atvirai pasakius, buvo gaila žiūrėti, kaip kareiviai rudenį, sušalusiam gruode stovėjo rikiuotėje basomis kojomis. Vienok, nei vienas nemurmėjo, visi kantriai pildė vadų įsakymus, nors kojos buvo kruvinos ir sušalusios.

Taip su ištvermingu kantrumu mes visoklariopai didinome savo jėgas.

Lietuva niekadoms neužmirš mūsų tautiečių Amerikoje. Jie anais laikais nors ir menkai teuždirbdavo, bet Nepriklausomybės atstatymui labai gausiai aukojo. Tai buvo tikrasis mūsų ramstis. Labai širdingai dėkingi jiems buvome ir esame. Lietuvos istorija jų neužmirš. Be jų pagalbos mes dar ilgai būtumėm vargė. Dėka jų ir Amerikos Raudonojo Kryžiaus pagalbos, galėjome apginti ir apginkluoti mūsų kariuomenę.

Lietuvos jaunutis valstybinis bankas buvo pritrūkęs pinigų. Kariai keletą mėnesių išbūdavo be algos. Bet ir šiuo atžvilgiu visi buvo kantrūs. Žinojome, kad mūsų močiutė Lietuva yra sunkioje padėty. Kai sustiprės, mūsų neužmirš, aprūpins.

FRONTAS SU LENKAIS

Lietuvos valstybinį aparatą betvarkant, labai vargino lenkai. Mūsų kareiviai dar nebuvo tinkamai apginti, kad šaltame ir drėgname ore nepersišaldytų. Gavau įsakymą vežti į vilniškį frontą municijos. Nuvykome net į pirmąsias pozicijas. Mūšis prieš trumpą laiką buvo nurimęs. Kareiviai, tiesa, dreba sušalę, bet jų dvasia — perkūniška. Taip ir jautėsi, kad paliepus tuojau šoktų į mūšį su priešų, kuris nuo šių apkasų buvo vos už dviejų km pasislėpęs miške.

Ten bebūnant, kuopos vadas kar. Kuncaitis su pasigėrėjimu pasakojo apie kareivių šaltakraujiškumą, pav., lenkai stengėsi užimti mūsiškių apkasus. Kareiviai keikiasi: "Tu, rupūže, kur lendi?" Kreipiasi į savo vadą: "Tamsta vade, žiūrėk, žiūrėk, aš tam gyvatei įvarysiu švino gabalą!" Šovė ir — pataikė. Vėl keikiasi: "Va, kaip raitosi! Sakiau, gyvate, kad į mūsų žemę nelįstumei! Va, ir gaval!" ir t.t.

O "Geležinis Vilkas"! Man pasakojo moterys iš lenkų pusės. Sako, kad lenkams "Geležinis Vilkas" buvusi pabaisa. Užtekdavo jiems mūšy pasirodyti, lenkai panikoje šaukdavo: "Wilcy!" ir, kilus sąmyšiui, jie bėgdavo.

Be abejo, į mus priešas irgi ne bulkutėmis šaudė (kalbėsiu apie šiauliškius). Iš pirmųjų mano buvusių mokinių, narsiai kovodami žuvo:

1) Lakūnas J. Kumpis, krito nuo lenkų kulkos, perdrąsiai skrisdamas.

2) Vachergas (bene III kl. mokinys) žuvo nuo bolševikų kulku.

3) Karin. Andrulis krito nuo lenkų kulkos. Į jo kuopą tą naktį buvau nuvežęs municijos. Anksti rytą išdalinęs, jį palydėjau ligi apkasų ir norėjau eiti su lenkais pasišaudyti, kol traukinio garvežys ateis. Jis gi paspaudė man ranką ir patarė neiti, nes čia yra labai pavojingas frontas. Priešas yra čia pat už upelio miške, apie 100 metrų atstume. Dar kartą paspaudęs ranką sako: "Gal paskutinį kartą..." Vos spėjome atsiskirti, po kokių 10 min., jam belipant nuo to kalniuko, buvo nukautas.

TAUTŲ LYGA

Kaip šiuo metu yra UN organizacija, taip anuo metu buvo Tautų Lyga. Į ją krepdavosi, kai reikėdavo išrišti painių klausimą, arba net jei fronte reikėdavo sustabdyti mūšį. Į ją dažniausiai krepdavosi lenkai, nors jie už mus buvo visokeriopai stipresni. Juos gausiai ir visapusiškai rėmė Prancūzija, o be to, jų valstybė turėjo bene 6 ar 7 sykius daugiau gyventojų, kaip mes. Vienas žurnalistas man skundėsi, kad pran-

cūzų laikraščiai apie Lietuvą netalpina straipsnių. Už pirmąją žinutę apie Nepriklausomybę jie pareikalavo apie 13,000 frankų. O tai buvo ar tik ne lenkų nuopelnai. Vienok frontuose nevisuomet jie laimėdavo, bet jiems gelbėdavo Tautų Lyga.

Nebeįamenu datos, buvau pasiūstas į Suvalkų Kalvariją, kad nuvežčiau kareiviams amunicijos. Mūsiškiai buvo lenkus miškuose apsupę ir bebaigia supliekti, bereikėjo tik tai juos susemti. Staiga atsirado Tautų Lyga (kareiviai juos vadindavo "Tautų Līga") ir iš lietuvių pareikalavo, kad sustabdytų ginklus ir atsitrauktų.

Man teko asmeniškai matyti, kai Tautų Lygos nariai, lenkai ir mūsiškiai karininkai ėjo į vienus namus pasitarimams. Mūsų gi kareiviai į komisiją iš tolo žiūrėdami, iš pykčio sau plaukus drąskė, keikdami: "Rupūžės, gyvatės! Kai lenkai mus šaudė, jūs miegojote, o kai mes juos apsupome, kad atsikeršytume, tučtuojau atskubėjote juos gelbėti!"

Kartą tuo reikalu išsikalbėjau su velioniu Dr. Šliupu. Jis man sako:

— Mes patvs dėl to buvome kalti.

— Kaip tai, — nustebęs klausiu?

— Mes esame per daug sąžiningi ir per kuklūs, — jis atsakė.

Ir nupasakojo, kaip jam kur tai teko asmeniškai susitikti ir su kai kuriais Tautų Lygos nariais išsikalbėti. Lyg gėdydamasis, Dr. Šliupas vieno užklausė, kodėl jie ties Kalvarija neleido mums atkeršyti lenkams? Į tai anas visai šaltai atsakė: "Jūs patys tame buvote kalti. Reikėjo mūsų neklausyti, su lenkais susitvarkyti kaip jums buvo reikalinga, o po to ateiti pas mus, nusiimti kepurę ir pasakyti — ponai, mes labai atsiprašome, bet kitaip negalėjome pasielgti".

Kaip žinome, Klaipėdoje taip ir buvo pasielgta. 1923 m. Klaipėda prisijungė prie Didž. Lietuvos, o Prancūzų Komisarar p. Petisne buvo oficialiai atsišlystas.

PABAIGAI

Iš tų trumpų prisiminimų matome, kad jeigu jėgą atremia drąsi jėga, ji sutinkama su pagarba, prieš ją lenkiamasi. Jėga visados turi būti paruošta, ir paslėpta budėti. Jėga turi būti tvarkoma griežtais isa-

kymais, nepasitikint jokiems naiiems sentimentams. Jėga turi būti sukta, bet diplomatiškai manevruojama. Jėga turi būti kondensuota į nedidelį, bet galiną vienetą. Naujieji laikai išugdė principą, kad negalima niekam, net savo bendrininkui, akiai pasitikėti.

Būta skaudžių faktų, kai pirmose nepriklausomybės dienose mūsų bendrininkai užėmė mūsų plotus, kadangi mūsiškiai, pasitikėdami jų sąžiningumu, žaibo greitumu nenusukbėjo užimti įsakytų pozicijų.

Mes kirtomės su lenkais dėl Vilniaus. Byla buvo iškelta net Haagos Tribunole. Lietuvos ministeris pirminkas Voldemaras užsispyręs gynė mūsų teises į Vilnių. Savo įtikinančiais argumentais, berods, visus Tribunolo narius patraukė į savo pusę. Bet, kai reikėjo išvesti galutinį sprendimą, balsuojant jie nuo mūsų nukrypo (Senatores boni, sed Senatus malus est).

Po posėdžio teismo salėje sėdinti publika ir patys teisėjai būk tai labai stebėjosi, kad tokios mažos valstybės, toks mažo ūgio žmogutis, o taip atkakliai kirtosi su didžiaisiais. Ir kai vienas teisėju, atskirai užklaustas, kodėl lietuviams nepripažintos teisės į jų sostinę Vilnių, būk tai atsakęs: "Matote, Lietuvos yra teisėtumas, o Lenkijos — galia".

Iš šito galime padaryti išvadą, kad jei mes savo jėgas netaupysime, netelksime, bet skaldysime kaip ligi šiolei, jei mūsų tarpe darysime prarają net dėl menkavertės ambicijos principų, mes būsime tarsi popierinė dėžė, kuri atrodo išoriai didoka, bet iš tiesų tuščia.

Nepriklausomybės kūrimosi metu visokių rūšių kovotojai spietėmės po viena vėliava, nežiūrėjome, kokios mes pakraipos bebūtume. Dėl to ir susidarė jėga.

Tad štai: karinė jėga, meninė jėga, mokslo jėga ir augštoji diplomatija yra mūsų saugumas ir garantija laisvai egzistencijai. Karinei jėgai kelias yra ribotas, nes susijęs su šalies ištekliais ir politiniais ryšiais. Kitoms gi jėgoms visas pasaulis yra atviras, reikia tik tai sugebėti jį užkariauti.

(Šiomis mintimis autorius pasidalino su Los Angeles lietuviais Lietuvos Kariuomenės šventės minėjime. Red.)

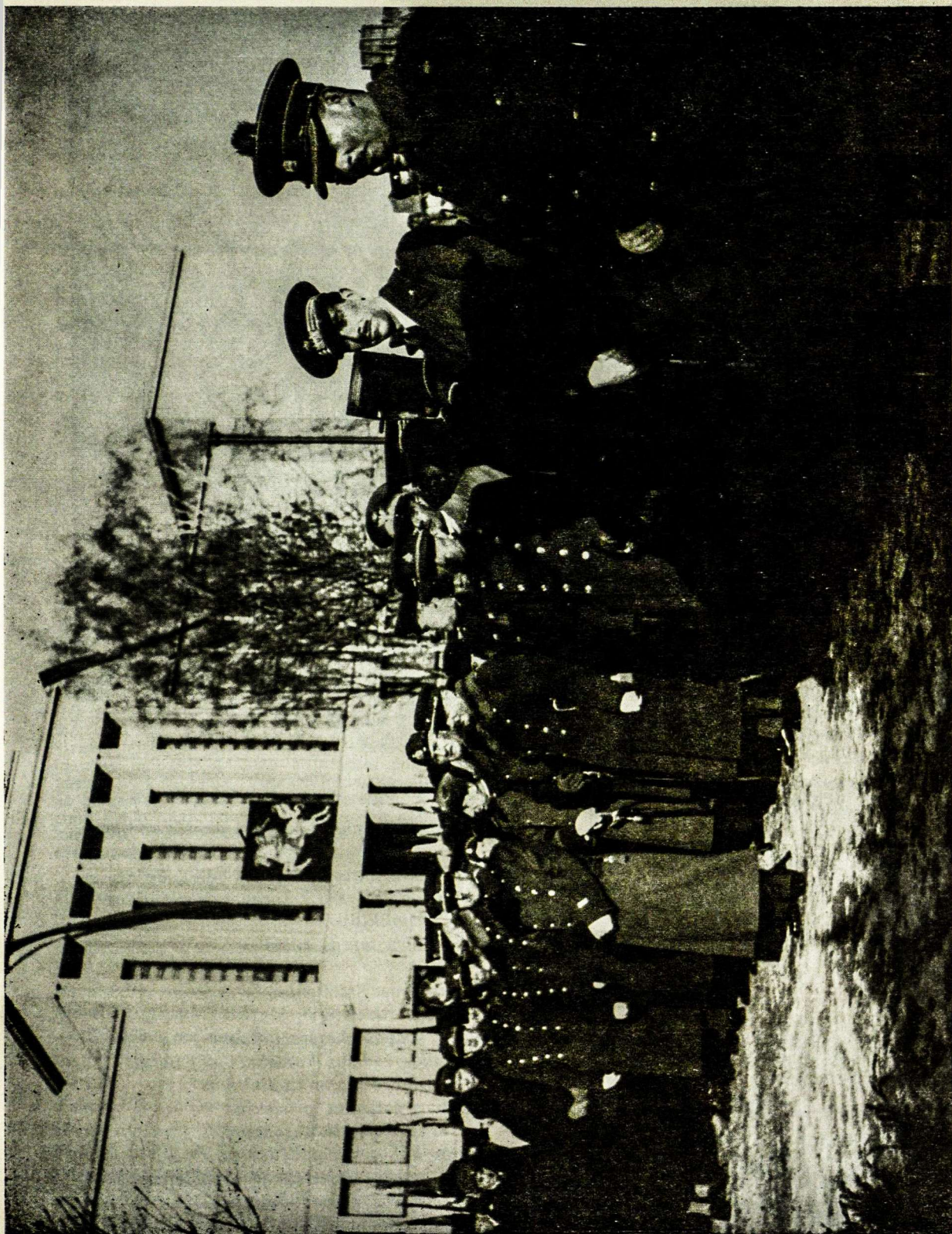
L. L. KOVŲ INVALIDŲ DRAUGIJOS VALDYBA DĖKOJA SAVO RĖMĖJAMS:

L. V. S. RAMOVĖS Centro V-bai ir Savišalpos Fondo Komisiari, Skyrių V-boms ir visiems ramovėnams; L. Šaulių Sąjungai tremtyje; Lietuvių Bendruomenei; L. Tautinei Sąjungai; lietuviams Skautams ir visiems atskiriems aukotojams.

Ypatinga mūsų padėka priklauso šiuo metu aukojusiems: K. Birutės K. Š. M. D-jai už \$100.00 auką, L. Tautinės Sąjungos Philadelphijos sk. už \$25.00; L. K. Kūrėjų-Savanorių Sąjungai už \$10.00; ir p. Juozui Matiukui už \$10.00.

Ta pačia proga dėkojame KARIO ir Laisvosios Lietuvos Redakcijoms ir bendradarbiams už nemokamai siunčiamus laikraščius L. L. K. Invalidams ir nemokamus Draugijos skelbimus. L. L. Kovų Invalidų Draugija visiems rėmėjams ir aukotojams linki laimingų Naujųjų Metų, o didžiausi linkėjimai visiems sulaukti kuo greičiausiai laisvos Lietuvos.

Vasario 16 d. Nepriklausomoje Lietuvoje Kaune Karo Muzėjaus Sodelyje. Karluomcnės vadovybė su svetimųjų valstybių kariniais atstovais prie Nežinomo Kareivio paminklo. Nuotr. V. Augustino

JUOZAS ALMIS JŪRAGIS

VASARIO ŠEŠIOLIKTOJI

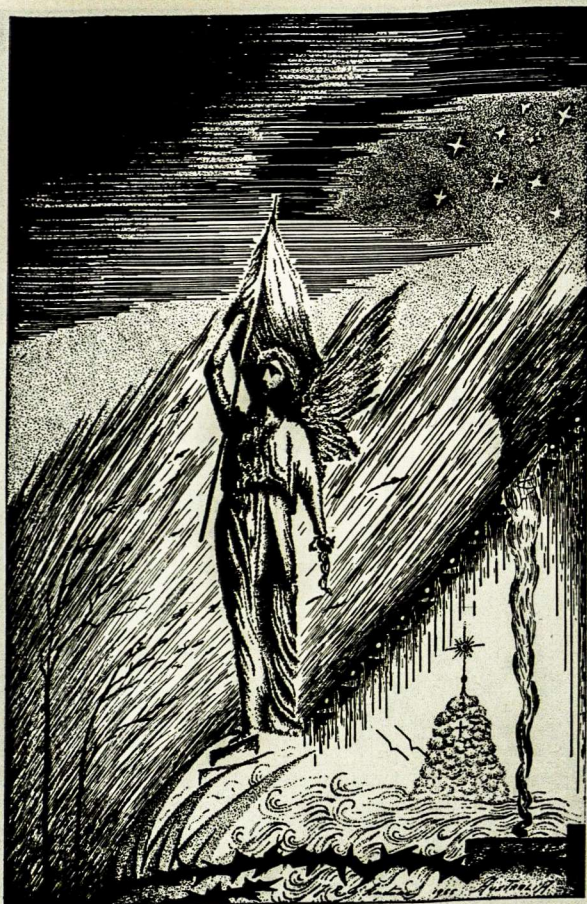
Ne popiery, ne pergamente,
ne rašalu buvo rašyti
mūsų krašto
laisvės raštai.
Kovos ugnį
tarp šuvių salvių,
trenkiant šrapneliams ir granatoms,
ryžtingoje atakoje
krūtinėmis užtvėrę priešo gaujoms taką,
krauju palaistę žemę, amžiais protėvių purentą,
narsieji savanoriai
parašė mūsų LAISVĖS DOKUMENTĄ.
Tas žodis. Mirties ir kraujo žodis
plačiai pasauly suskambėjo.
Laisvės idėja
per kraują kūnu tapo —
Lietuva kėlėsi iš kapo . . . . .

Vasario Šešioliktoji —
simbolis laisvės, simbolis kraujo aukos.
Brolī!

Kai oru svetimu alsuoji,
ar tu nepasiūgsti savo žemės,
lankų panemunėse, krantų Dubysos,
žavingų reginių į Kauną
nuo Aleksoto šlaitų?
Ar tau nesivaidena
auksiniai Vilniaus bokštai?
Brolī!

Ar tu nepasiūgsti laisvės savo kraštui?
Ar neatsiliepia širdis šventiesiems Laisvės Varpo
[dūžiams?
Ar tau jau nieko nebesako kryželiai tų,
[kurie už laisvę mirė? — — —

Vasario Šešioliktoji —
diena šviesių, diena skaudžių prisiminimų!
Brangioji sese!
Ar tu nepasiūlgai žalios darželio rūtos,
kuri skautumą tavo reiškė?
Ar tau nesisapnuoja naktimis
kuklių našlaičių akys ir žydintys bijūnai?
Ar tu prisimeni, kaip pynei vainikus gėlių
papuošti nuotakai,
į karą einančiam kareiviui
ir žuvusių kapams? . . .
Ar tu nepalikai tenai, tėvynės žemėje,
įpynusi į vainikus savo sielos dalelę?

KARIO REDAKCIJAI,
J. R. A. Kudirka — Australia

Argi tavęs nepašaukia sugrįžti gimtos sodybos
[senas kryžius,
palikęs vienas, be vainikų, be gėlių, be
[gerbiančios maldos? . . .

Vasario Šešioliktoji —
simbolis mūsų tautos ryžto!
Brolī!
Atsimeni dienas jaunystės,
kai darnioje rikiuotėje
tu ginklų spaudei karštam delne
ir priesaikos žodžius kartojai:
— Kaip Dievas mano liūdininkas
— Lietuvos šalį gint prisiekiu,
— Jos laisvę, nepriklausomybę,
— Jokios aukos nesigailėdamas.
— Jeigu reikės, numirsiu ją mylėdamas!
— Kaip Dievas mano liūdininkas! — — —
Ta priesaika šventa.

BOLŠEVIKŲ KALĖJIMUOSE IR ČERVENĖS ŽUDYNĖSE

J. TUMAS

SOVIETŲ RUSIJOS KARIUOMENĖ UŽIMA KAUNĄ

1940 m. birželio 15 d. aš buvau 2 pėst. D.L.K. Algirdo pulko vadu Kaune-Šančiuose.

Tą rytą, neatmenu kurią valandą, gavau iš divizijos štabo žinią, kad Sovietų Rusijos kariuomenė dar tą pačią dieną peržengs Lietuvos sieną ir žygiuos krašto vidun ir, kad mūsų vyriausybė nutarusi rusams nesipriešinti.

Kaip žinoma, rusų tankų ir motorizuotų pėstininkų daliniai buvo įsikūrę netoli Kauno, Gaižiūnų poligone. Aš pagalvojau, kad šiems rusų kariuomenės daliniams, greičiausiai, bus įsakyta užimti Kauną. Kadangi 2 pėst. pulko 5-ji kuopa su būriu sunkiųjų kulkosvaidžių buvo laikoma Jonavoje, netoli Gaižiūnų poligono, tai aš telefonu įsakiau šios kuopos vadui sekti Gaižiūnuose buvusią rusų kariuomenę ir, pastebėjus jos žygį, tuojau pranešti man.

Apie 2 ar 3 val. popiet 5 kuopos vadas pranešė, kad nemaža rusų tankų vora iš Gaižiūnų žygiuoja pro Jonavą plentu Kauno kryptimi. Šią žinią aš tuojau pranešiau divizijos vadui.

Apie 6 val. paskambino man iš kariuomenės štabo ir pranešė, kad rusų tankai jau Kaune ir kad keli jų vyksta šančių kryptimi. Be to, štabo karininkas perdavė man kariuomenės vado įsakymą atvykstančius rusų tankus šančiuose asmeniškai pasitikti. Susijaudinęs aš atsakiau šio įsakymo nevykdysias ir pasikalbėjimą nutraukiau. Buvusiems pulko štabe karininkams įsakiau tuojau vykti į kareivines prie savų dalinių.

Karininkams išėjus, po kelių minučių adjutantas man pranešė, kad yra atėję 1-mos kulkosv. kuopos vienas puskarininkis ir eilinis ir prašo leidimo su manimi kalbėti. Pasakiau adjutantui pakviesti juos pas mane į kabinetą. Puskarininkui su eiliniu įėjus, aš pamaciau, jog abu labai susijaudinę. Aš paklausiau, kokių reikalu jie nori su manimi kalbėti? Puskarininkis, dar labiau susijaudinęs, lūžtančiu balsu ir ašarotomis akimis paklausė:

— Tamsta pulkininke, ar tiesa, kad rusų tankai atvyksta į Šančius ir kad tamstai įsakyta juos pasitikti?

Kiekvieno mūsų širdyje ji amžiams įrašyta!

Senovėje pasakė mūsų kunigaikštis:

— *Greičiau geležis sutirps į vašką,*

— *ir vanduo pavirs uola,*

— *negu atšauksim duotą žodį! —*

Vasario šešioliktoji —

diena didžiųjų pažadų prisiminimo!

Tenepavirsta mūsų priesaikos uola į vandenį,

ir geležis duotųjų pažadų vašku tenesutirpsta!

Būkim tvirti, kaip geležis ir uolos!

Kaip Dievas mūsų liudininkas! — — —

— Taip, — atsakiau aš.

— Tamsta pulkininke, leiskit mūsų kuopai pasitikti rusų tankus automatinį pabūklų ugnimi. Argi mes taip ir pasiduosime ruskiams bolševikams?

Ką galėjau aš šioms vyrams atsakyti? Aš žinojau, kad taip manė visa mūsų kariuomenė ir laukė tik įsakymo stoti į kovą su įsibrovusiu priešu. Deja, ne taip manė tuolaikinis mūsų kariuomenės vadas ir dauguma vyriausybės narių, todėl ir mūsų kariuomenė, vietoj kovojusi, pasiliko pasyvi įvykių stebėtoja.

Aš padėkojau abiem kariam už jų pasiryžimą ginti tėvynę ir paaiškinau, kad mūsų vyriausybė yra nutarusi nesipriešinti rusų okupacijai, todėl ir mes, kaip drausmingi kariai, privalome paklusti vyriausybės įsakymams, nors mums ir labai skaudu.

Kareiviams išėjus, po kelių minučių keletas rusų tankų privažiavo prie pulko kareivinių ir sustojo. Jų pasitikti aš neišėjau, bet stovėjau savo kabinete prie pusiau praviro lango ir stebėjau gatvę ir pulko rajoną. Visi pulko karininkai ir kareiviai buvo kareivinėse, tik vienas pulke budįs karininkas stovėjo prie kareivinių geležinių uždarytų vartų kiemo pusėje. Žmonių gatvėje irgi nesimatė, ji buvo tuščia, tarytum išmirusi.

Priekiniame tanke buvęs rusas karininkas paklausė pulko budėtoją kaip privažiuoti Panemunės tiltą per Nemuną. Atsakymo nesulaukė, nors mūsų karininkas mokėjo rusiškai ir ruso klausimą suprato,

Plk. Juozas Tumas,

2 p. D. L. K. Algirdo pulko vadas, 1940 m.

bet protestuodamas tylėjo. Po trumpo laiko prie tanko priėjo kumpanosis jaunuolis ir nurodė rusui keliai prie tilto.

Apie 6 val. vakaro rusų tankai buvo užėmę visus tiltus per Nemuną ir Nerį, Kauno aerodromą ir radio stotį.

Norėdamas sužinoti, kas dedasi mieste ir kokios gyventojų nuotaikos, apie 7 val. vakaro, pasiūniau du karininku pasižvalgyti į miesto centrą. Sugrižę jie pasakojo, kad žmonių gatvėse mažai, visi nuliūdę ir daug kas verkia. Beveik visi smerkia vyriausybę ir kariuomenės vadą už tai, kad nebuvo pasipriešinta rusų okupacijai.

Birželio 25 d. apie 6 val. vakaro gavau įsakymą skubiai vykti pas kariuomenės štabo viršininką. Iėjęs į autobusą, ten radau 3-čio art. pulko vadą ir I-mo inžinerijos bataliono vadą. Jie irgi vyko pas kariuomenės štabo viršininką. Spėliojome, kokių reikalų buvome taip vėlai kviečiami pas jį.

Nuvykę į kariuomenės štabą, radome II-os pėst. divizijos vadą ir dar kelis Kauno įgulos atskirų dalių vadus. Netrukus buvome pakviesti pas kariuomenės štabo viršininką, generolą Pundzevičių. Jis atrodė labai pavargęs. Išblyškęs veidas, paraudonavusios akys ir sukepusios lūpos be žodžių sakė, kad per 10 rusų bolševikų okupacijos dienų jam teko daug pergyventi.

Su visais pasisveikinęs, jis paskelbė, kad visi esame iš kariuomenės paleisti ir todėl, parvykę į savo dals, privalome parašyti prašymus dėl savo paleidimo ir juos neatidėliojant pristatyti jam. Be to, štabo viršininkas dar pasakė, kad l. e. Valstybės Prezidento pareigas, Justas Paleckis jau yra pasirašęs aktą dėl mūsų paleidimo, todėl, kas iš mūsų nepadaus prašymo, tas bus drausmės būdu iš kariuomenės paleistas ir neteks teisės gauti pensiją.

Išėjęs iš štabo viršininko kabineto, sutikau II-jo skyriaus vieną karininką. Jisai pasivedė mane nuošaliau prie lango ir tyliai pasakė, kad prieš porą dienų buvo gautas kariuomenės štabe Sovietų Rusijos pasiuntinio Pozdniakovo raštas ir prie jo sąrašas karininkų, kuriuos Pozdniakovas reikalavo tuojau iš kariuomenės paleisti kaip nepatikimus.

Grižęs į pulką, tuojau parašiau prašymą ir tą patį vakarą pasiūniau. Tikėjausi po poros dienų perduoti pulką ir tuojau iš Kauno išvykti.

Birželio 27 d. buvau iššauktas pas naujai paskirtą II-os pėst. divizijos vadą, generolą Karvelį ir gavau jo žodinį įsakymą iki birželio 29 d. vakaro 2-rą pėst. pulką su visu jo turtu iškraustyti iš užimtų kareivinių ir jas švariai išvalius, perduoti rusų kariuomenei. Pulkuvi įsakyta susitalpinti drauge su 5 pėst. pulku jo kareivinėse A. Panemunėj.

Išklausęs divizijos vado įsakymą, griežtai prieš jį pasisakiau dėl to, kad pirma, tokiu trumpu laiku, turint 24 arklis, neįmanoma perkelti tvarkingai pulką ir visą jo turtą; antra, du pulkai negalės sutilpti vienam pulkui skirtose kareivinėse ir dėl to 2 pulko dalis žmonių turės apsigyventi palapinėse.

Divizijos vadas į mano protestą dėmesio nekreipė ir griežtai savo įsakymą pakartojo — iki birželio 29 d. vakaro kareivines patuštinti. Matydamas mano didelį susijaudinimą, jis jau ramesniu balsu pasakė:

— Pulkininke, aš suprantu jūsų susijaudinimą, bet tikėk man, kad šiame reikale aš nieko negaliu padėti. Rusų armijos augštesnioji vadovybė yra įsikiusi 2-rą pėst. pulką perkelti iš šančių į kitą Nemuno pusę. Ne tik aš, bet ir mūsų kariuomenės vadas negali šio įsakymo sušvelninti ar tuo labiau jį pa-

keisti. Tad grįžk į pulką ir daryk viską, kad paskirtu laiku jis būtų perkeltas.

Griždamas į pulką, aš pamaniau, kad rusai juo nepasitiki, todėl ir įsakė jį perkelti toliau nuo miesto centro į kitą pusę Nemuno, kurio tiltus saugojo jų tankai.

Karininkams ir kareiviams dirbant beveik be pilsio, dienomis ir naktimis, po dviejų dienų pulkas paliko savo kareivines.

Birželio 30 d. A. Panemunėje perdaviau pulką gen. št. plk. lt. Špokevičiui ir liepos 1 d. drauge su savo šeima ir buvusiu savo divizijos vadu iš Kauno išvykau į savo ūkį Mažeikių apskr.

SAVO ŪKYJE IR ŽIDIKŲ MOKYKLOJE

Ūkį, kuriame aš atleistas iš kariuomenės su šeima apsigyvenau, buvau įsigijęs tik 1939 m. žiemą. Jame buvau praleidęs su šeima tik tais metais vieno mėnesio vasaros atostogas, todėl aš nepažinau vietinių gyventojų, o jie manęs ir mano šeimos. Gyventi tarpe nepažįstamų kaimynų tokiu sunkiu laiku iš pradžių nebuvo malonu. Pažįstamų turėjome vos kelias šeimas ir tik su jomis bendravome.

Komunistinės vyriausybės paskelbtoji žemės reforma palietė ir mūsų ūkį, turėjusį 33.4 ha. Pagal įstatymą iš šio ūkio galėjo paimti tik 3.4 ha, bet valstiaus žemės reformos komisija buvo nusavinusi visą ūkį, vėliau — 23.4 ha, palikdama mums tik 10 ha. Tik Mažeikių apskr. žemės reformos komisijai įsikišus, buvo palikta 30 ha.

Pirktas ūkis buvo išnuomotas iki 1941 m. balandžio 23 d. Nuomos sutartis man buvo privaloma. Pagal sutartį nuomininkas mokėjo savininkui nuomos pusę gauto derliaus grūdų ir privalėjo pildyti visas ūkiui skirtas prievoles. Komunistams valdant, nuomininkas sumokėjo tik nuomą (grūdais), bet nuo visų prievolių atsisakė. Visas ūkiui užkrautas duokles turėjau atiduoti aš pats. Kadangi turėjau tik grūdus, tai visa kita, kaip mėsa, vilnas, šieną ir kitką pirkau pas savo nuomininką ir kitur.

Pradžioje 1941 m. iš turėtų santaupų neliko nieko. Iki tų metų sausio mėnesio gaudavau kas mėnesį po 250 rublių (vietoj pensijų komisijos skirtų 808.5 litų), bet nuo pradžios metų ir toš nemokėjo. Sūnus ir vyresnioji duktė mokėsi Mažeikių gimnazijoje, o jaunesnioji duktė pradžios mokykloje už 4 km nuo ūkio. Pinigai buvo reikalingi, bet jų nebuvo iš kur gauti, todėl sumaniau įieškoti kokios nors tarnybos.

Besirūpindamas, kur kreiptis dėl tarnybos, prisiminiau, kad 1913 m. gruodžio mėnesį Maskvos Mokslo Apygardos egzaminų komisijoje buvo išlaikęs egzaminus ir įgijęs pradžios mokyklos mokytojo teises. Pavartęs įvairius savo dokumentus, suradau mokytojo diplomą ir kitą dieną kreipiausi pas Mažeikių apskrities švietimo skyriaus viršininką, mokytoją R., prašydamas skirti mane į kurią nors pradžios mokyklą mokytoju. Peržiūrėjęs paduotą diplomą, švietimo skyriaus viršininkas tarė:

— Iš diplomo matau, kad tamsta įsigijai mokytojo teises Maskvoje. Ar dar nepamiršai rusų kalbos ir ar galėtum šią kalbą dėstyti mokykloje?

— Taip, — atsakiau, — galiu dėstyti.

— Labai gerai, — tarė R. — Mums labai reikalingi moką rusų kalbą mokytojai, nes pradžios mokyklų 5-se ir 6-se skyriuose rusų kalba privaloma dėstyti, bet trūksta mokytojų. Tamsta tuojau rašyk prašymą mokytojo vietai gauti, o aš pasistengsiu, kad būtum paskirtas.

Gavęs lapą popieriaus, parašiau prašymą ir, jį įteikęs, išvykau namo.

Sausio pabaigoje buvau iššauktas pas apskrities švietimo skyriaus viršininką. Išivedęs į savo kabinetą, jis parodė man mano prašymą ir jame parašytą apskrities kadrų skyriaus viršininko rezoliuciją: "Piliečiui Juozui Tumui kol kas tarnyba neteiktina todėl, kad jis yra pulkininkas ir turi 30 ha žemės ūkį".

Perskaitęs rezoliuciją, aš klausiamai pažvelgiau į švietimo skyriaus viršininką.

— Tamsta matai, kokia dabar tvarka, — tarė nepatenkintai viršininkas. — Švietimo komisariatas reikalauja mokyti vaikus rusų kalbos; mokančių šią kalbą mokytojų trūksta. Mes džiaugiamės suradę tokius mokytojus, bet vietinis kadrų skyrius suranda įvairių kliūčių juos skirti į mokytojus ir tuo mums labai trukdo. Bet tamsta nenusimink, po poros savaičių aš vyksiu į Vilnių, pasikalbėsiu ten su kuo reikia ir, tikiuosi, šis reikalas išsispręs teigiamai. Tamsta vyk namo ir lauk rezultatų, grįžęs iš Vilniaus, aš tamstą vėl pakviesiu.

Švietimo skyriaus viršininkas darė gerą įspūdį. Buvo kairiųjų pažiūrų, bet ne komunistas, juo buvo galima pasitikėti. Prieš dabartines pareigas buvo pradžios mokyklos mokytojas. Atsisveikinęs su juo, išvykau namo.

Kovo mėnesio pradžioje buvau vėl iškviestas į švietimo skyrių. Skyriaus viršininkas pasakė, kad, apėinant apskrities kadrų skyrių, esu priimtas į tarnybą ir nuo kovo 9 d. paskirtas į Židikų pradžios mokyklą mokytoju. Tos mokyklos vedėju buvo jo brolis.

Gavęs paskyrimo raštą ir padėkojęs už gautą tarnybą, atsisveikinau su skyriaus viršininku ir pakilau išėiti. Palydėjęs mane iki durų, jis tarė:

— Esu patenkintas tuo, kad tamstai teks dirbti su mano broliu. Nors jis yra kairiųjų pažiūrų, bet tikras lietuvis ir karštas patriotas. Aš tikiuosi, kad jūs abu gerai sugyvensite.

Sekančią dieną nuvykau į mokyklą ir prisistačiau jos vedėjui. Apie mano paskyrimą jis jau žinojo. Židikų mokykla buvo šešių skyrių, mokytojų su vedėju — 5, aš šeštas. 3-me skyriuje nebuvo nuolatinio mokytojo, todėl į tą skyrių buvau paskirtas aš. Be to, kas dieną po vieną valandą turėjau rusų kalbos pamokas, vieną dieną — 5-me, kitą — 6-me skyriuose. Šių skyrių mokytojai pavaduodavo mane 3-me skyriuje.

Be pamokų dėščiau rusų kalbą suaugusiems vakarais. Šių pamokų turėjau 6 valandas savaitėje, tris vakarus po 2 val. Kursantų buvo 15—20, daugumas žydų tautybės.

Miestelyje kambario nepavyko gauti, teko apsigyventi už 1.5 km pas stambų ūkininką B. Ten gyveno ir kitas mokytojas P. B., buvęs šaulių būrio vadas. Pavasarį buvo nelabai smagu po pamokų, ypačiai vakarinių, klampoti 1.5 km purvynu, bet kita vertus, buvau patenkintas, apsigyvenęs pas tą ūkininką. Jis buvo prieš kelerius metus grįžęs iš J.A.V., gerokai prasilavinęs ir turėjo gerą radio priimtuvą. Vakaraus klausydavau žinių iš Londono lenkiškai ir čekiškai, o retkarčiais iš Bulgarijos — bulgariškai. Girdėtas žinias pasakodavau šeimininkui ir kai kurlėms mokytojams.

Ūkininko gyvenamas namas iš trijų pusių buvo apsuptas didoko sodo, augšta tvora aptvėrto. Man ten apsigyvenus, gal po savaitės, ūkininko pririšti šūnes naktimis pradėjo smarkiai loti. Ūkininkas dėlto labai susirūpino, manydamas, kad vagys taikstosi į

apvogti. Dar po savaitės, vieną vakarą, grįžęs po vakarinių pamokų, savo kambaryje radau šeimininką ir mokytoją B. Šeimininkas buvo susijaudinęs ir tarė:

— Gerai, kad tamstos sulaukiau. Mokytojas B. jau žino, noriu įspėti ir tamstą. Būki labai atsargus, nes jūs abu esate sekami, apie tai man sakė vienas patikimas asmuo. Aš pastebėjau naktimis apie sodybą slankiojant kažkokius vyrus, anksčiau maniau, kad tai vagys, bet dabar manau, kad jie jus seka. Juos jusdami ir mano šūnes nerimsta. Aš jus prašau niekam apie tai nepasakoti. Dar kartą sakau, būkit atsargūs.

Atsisveikinęs šeimininkas išėjo. Klausiamai pasižiūrėjau į mokytoją B. Prieš pora dienų, tarė jis, vienas asmuo ir man tą patį sakė, bet aš nekrepčiau į tai dėmesio ir jums nesakiau. Dabar gi, ir šeimininkui perspėjus, manau, kad mums reikėtų susirūpinti ir pasistengti sužinoti, kodėl mes esame sekami.

— Aš numanau, — tariau aš, — kodėl mudu sekami. Reikia suprasti, kad dabartinės padėties po namas mes esame nepatikimi, aš, kaip atsargos pulkininkas ir buvęs pulko vadas. o tamsta, kaip buvęs aktyvus šaulių būrio vadas. Dėl atsargumo. Argi mes nesame atsargūs? Kur mes, be mokyklos ir p. V., pas kurį pietus valgome, būvame? Kur ir su kuo atviriau pasikalbame? Rūpintis per daug dėl to, kad esame sekami irgi neverta, tuo savo padėties nepagerinsime. Kas mus sekė iki šiol, seks ir toliau. O dabar, manau, laikas miegoti, jau vėlu, tad eime į lovas.

Mokytojas B. pareiškė norą dar pasikalbėti rimtu reikalu, kaip jis sakė. Mūsų pokalbis tęsėsi visą valandą. Jam pasibaigus, mes tapom artimi bendradarbiai ir geri prieteliai, aš gavau daugiau žinių apie buvusią apskirtyje rezistenciją ir būsimas joje mano pareigas laikui atėjus.

Balandžio pradžioje man atsirado daugiau darbo vakarais. Teko mokyti rusų kalbą pašauktiems naujokams.

Gegužės 1-os šventė iškilmingai švenčiama ir Židikuose. Abi pradžios mokyklos (be lietuvių buvo atskira keturių skyrių žydų mokykla) toje šventėje dalyvavo privalomai. Tą dieną oras pasitaikė gražus, šiltas. Miestelio gatvėse buvo eisenos su sustojimais numatytose vietose ir kalbomis. Eisenos priekyje buvo žydų mokyklos mokiniai, kurie vieni ir rėkė "uha!" po kiekvienos kalbos. Iš mokytojų kalbėjo tik viena mokytoja žydė rusiškai. Aš ėjau prie savo trečio skyriaus. Praeinant pro vieną namą, prie kurio stovėjo valsčiaus valdžia ir nemažas būrys žmonių, pasigirdo garsiai pasakvta rusiškai mano adresu pastaba: "Žiūrėkite, šis mokytojas atrodo taip nusiminęs tartum jis dalyvautų ne gegužės pirmosios iškilimėse, bet laidotuvių procesijoje". Kitas jam pritarė: "Žinoma, baltagvardietis kitaip ir negali". Nepykau dėl šių pastabų, nes buvo teisingos.

Po iškilmių, grįžus į mokyklą, kas tai iš mokytojų paklausė, ką tie vyrai apie mane kalbėjo? Nemokėdami rusų kalbos, mokytojai suprato tik du žodžius iš pastabos: "učitel" ir "bielogvardėjec". Man paaiškėnus pastabos prasmę, viena mokytoja pasakė: "sau-gokis, pulkininke, tie šūnes ant tamstos jau urzgia, ko gero, gali ir įkasti". Vėliau teko sužinoti, kad ta pastaba buvo pasakyta atvykusio iš Mažeikių enkavedisto.

Po šių iškilmių pajutau pavojų, nors dar ir neaiškų, bet, maniau, kad iki mokslo metų pabaigos manęs nelies. Vėliau maniau nuvažiuoti kuriam laikui pas savo gimines į Dzūkiją. Su tokiomis mintimis gegužės 10 d., šeštadienį, po pamokų, kaip ir kiekvieną šeštadienį, parėjau į savo ūkį, buvusį 11 km nuo Židiku.

SUĖMIMAS IR PIRMAS TARDYMAS

Tą vakarą pas mane buvo užėjęs parvykęs porai dienų iš kariuomenės liktinis puskarininkis, kaimynas D. Mums besikalbant svečių kambaryje apie pusę dvyliktos pasigirdo stiprus beldimas į išorines duris. Aš su svečiu ir mano žmona pašokome nuo kėdžių ir klausėme. Beldimas pasikartojo. Aš išėjau į prieškambarį ir, pajutęs už durų lauke keletą žmonių, paklausiau: kas ten?

— Atidaryk duris, — išgirdau rusiškai įsakymą. Vos spėjau atidaryti duris, buvau apakintas stiprios elektros šviesos, pamačiau įremtą man į krūtinę pistoletu vamzdį ir išgirdau komandą: — Rankas augštynt! Traukis atbulas į kambarį!

Atbulas, iškeltomis rankomis, su įremtu pistoletu vamzdžiu į krūtinę, grįžau į kambarį, kuriame buvau palikęs savo žmoną ir puskarininkį D. Paskum mane įėjo keli ginkluoti enkavedistai. Tas, kuris buvo įrems pistoletą, įsakė mano žmonai ir svečiui irgi iškelti rankas augštynt ir mums visiems atsistoti prie sienos, veidu į ją. Padarę visiems asmeninę kratą, leido rankas nuleisti ir nuo sienos atsitraukti. Atsisukęs aš kambaryje pamačiau Mažeikių apskrities saugumo (NKVD) viršininką, leitenantą Muchiną, jo padėjėją lietuvį, pasienio policijos Pikelių rajono viršininką lietuvių ir keturis NKVD kareivius. Prieškambarėje matėsi dar vienas kareivis. Visi jie buvo ginkluoti autom. šautuvais. Kieme girdėjosi žingsniai dar kelių kareivių. Kaip vėliau sužinojau, mane suimti buvo atvykę vienuolika vyrų, saugumo viršininkas su savo padėjėju ir devyni kareiviai. Pasienio policijos rajono viršininką iš Pikelių miestelio jie buvo paėmę tik tam, kad parodytų kelią į mano ūkį.

Atsisukus nuo sienos, mano žmonai buvo leista atsisėsti. Saugumo viršininkas kreipėsi griežtu balsu prie puskarininkio D.:

— O tu kas per vienas ir ką čia veiki?

— Esu puskarininkis D. atostogose, o ką aš čia veikiu, tai ne jūsų reikalas, — aštriai atkirto šis.

— Parodyk dokumentus, — suriko Muchinas.

Puskarininkis D. parodė jam atostogų liudijimą. Pavartęs jį ir akimis permetęs, gražino puskarininkui, leido jam atsisėsti ir kreipėsi į mane:

— O tu parodyk man, kur laikai paslėptus ginklus.

— Jokių ginklų aš neturiu, — atsakiau jam. — Išėidamas iš kariuomenės, turėtus ginklus palikau pulke. Buvau parsinešęs mažą nuosavą pistoletą, bet pernai rudenį jį iš manęs paėmė atvykęs iš Židikų milicininkas. Jei reikia, ginklų gražinimo kvitus galiu parodyti.

— Ne apie tokius ginklus aš tave klausiu, — tarė Muchin. — Pas tave ūkyje yra paslėpta nemažai stambesnių ginklų, tai tu parodyk, kur jie yra.

— Aš pakartotinai sakau, kad mano ūkyje jokių ginklų nėra, o jei jūs netikit, tai ieškokit patys.

— Na, o prieškomunistinės literatūros turi? — paklausė Muchin.

— Taip turiu, — atsakiau.

— Kas tai per literatūra?

— Nuo dvigalvio aro iki raudonosios vėliavos, generolo Krasnovo; Studentai, meilė ir Čeka...

— Čia šlamštas, o ne literatūra, — pertraukė mane Muchin. — Aš klausiu apie priešvalstybinius lapelius (letučki) ir proklamacijas.

— Tokios literatūros aš neturiu, — atsakiau.

— Neturi? Na, tai mes patys pajieškosime. Ką laikai šioje spintoje? — paklausė jis, rodydamas į knygų spintą.

— Spintoje laikau knygas, žurnalus ir senų laikraščių kompleksus, o taip pat ir mūsų kariuomenės statusus.

Prasidėjo krata kambariuose. Knygų spintą peržiūrėti Muchin pavedė savo padėjėjui, o pats įėjo į miegamąjį, kuriame tuo laiku miegojo mūsų devynių metų dukrelė. Mano žmona įėjo paskum jį į miegamąjį, o aš pasilikau svečių kambaryje. Viršininko padėjėjas knisosi knygų spintoje. Po kelių minučių jis sušuko:

— Drauge leitenante, eikš greičiau čia, aš suradau šifrą!

Aš krūptelėjau pamanęs, kad jis pats bus koki nors šifrą pakišęs ir dabar tvirtins suradęs jį mano knygų spintoje. Aš greit prišokau prie jo ir nudžiugau: rankose jis laikė atidengtą gaidų sąsiuvinį. Čia pat atsirado ir Muchin. Ištraukęs iš padėjėjo rankų sąsiuvinį, dirstelėjo į jį ir, metęs ant grindų, piktai sušuko:

— Tu kvaily, juk čia tik paprastas gaidų sąsiuvinis, o tau pasivaideno šifras.

Aš nusišypsojau ir pamaniau: koks, tu nabagėli, esi nemokša, jei nemoki gaidų atskirti nuo šifro. Norėjai išiteikti naujam savo ponui, o jis už tai tave kvailiu išvadino. Man net gaila jo pasidarė. Kratą darė tik gyvenamame name, ir jį užtruko iki 4 val. ryto. Po kratos jie paėmė visus mano asmens dokumentus, ordinus ir atsižymėjimo ženklus, keletą albumų su nuotraukomis ir keletą religinio turinio knygų. Kratos protokolo nėrašė.

Pasibaigus kratai, Muchinas įsakė man apsiirengti ir pasiimti su savimi keletą pamainų apatinių skalbinių ir dekį, nes aš esąs suimtas ir turėsiąs vykti su juo.

Skaudančia širdimi atsisveikinau savo žmoną ir miegančią mažą dukrelę, ginkluotų kareivių lydimas, išėjau iš namų nesitikėdamas, kada nors vėl juos pamatyti, nes žinojau, kad kas pakliūva į enkavedistų nagus, tas negali turėti vilties kada nors vėl naudotis laisve.

Išėjęs į kiemą, aš buvau pasodintas į automobilį tarp Muchino ir jo padėjėjo. Prie šoferio atsisėdo automatu ginkluotas kareivis, kiti kareiviai susėdo į sunkvežimį. Mane vežė į Mažeikius.

Tą pačią naktį kita NKVD grupė buvo pas mūsų kaimyną, pulkininką leitenantą V. Jo neradę, iškrėtė namus ir išvažiavo.

Mažeikiuose enkavedistai perdavė mane vietinės daboklės administracijai. Visi pareigūnai buvo lietuviai. Daboklė buvo įrengta miesto valdybos namo rūsyje. Raštinėje iš manęs paėmė atsivežtus iš namų skalbinius, pinigus ir kitus smulkius daiktus. Su savimi turėjau ir Židikų mokyklos trečio skyriaus durų raktą. Vyresnįjį daboklės prižiūrėtoją paprašiau raktą perduoti Židikų mokyklos vedėjui, kuris tą dieną turėjo dalyvauti įvykstančiame mokytojų suvažiavime. Tuo būdu norėjau painformuoti savo kolegas mokytojus apie mano suėmimą. Vėliau sužinojau, kad šis mano prašymas buvo išpildytas.

(Bus daugiau)

RUSŲ, LENKŲ, IR VOKIEČIŲ MOKSLININKŲ TYRINĖJIMAI APIE LIETUVIUS IR LATVIUS POLOCKO KRAŠTE

Mag. hist. K. Stašans

Polocko miestas buvo įkurtas 862 metais, kada jį kronikos mini pirmą kartą. Įkurtas skandinavų-vikin-gų. Skandinavų šaltiniai miesto vardą rašo Palteskja arba Paltiska.¹⁾ Minimas legendinio kunigaikščio Pal-to vardas. Šitie vardai saistosi su latvių žodžiais pal-ce, palte, latgaliečių tarmėje — polte, arba polote, kas reiškia srovę, rodo, jog Polocko miestas guli prie Po-lotės (rusiškai Polotj) upės įtakos į Dauguvą. Tie skandinavų šaltiniai verčia manyti, kad prieš jų iš-tvirtinimą Polockas vadinosi Paltpilis-Paltteskju borg ir ten valdė greičiausiai latvių, turbūt ir lietuvių ku-nigaikštis Paltas, arba Palts. Dabartinė Latgalija, kur latvių kalba gyva, rubežiuojasi su Polocko kraštu ry-tuose.

Rusų istorikas I. D. Beljajevas, kuris savo veikale naudodamas kronikas ir kitokius istorinius šaltinius, sako, kad Polockas atsirado lietuvių gyvenime plote. (Reikia pridurti, kad tais laikais visas baltų tautas mokslininkai vadindavo lietuviais. Ten esą buvusi se-na rusų kolonija, vadinas, tiktai kolonija tarp viet-i-nių lietuvių). Apie 980 metus Polocko mieste jau buvo tiek daug rusų, kad jį galima būtų vadinti rusų mies-tu. Toliau Beljajevas pasakoja, kaip rusai Polocko apylinkėse pasielgė su "laukiniais" lietuviais, kaip mokindavo juos "augštos slavų kultūros", kaip tie lau-kiniai virto rusų žmonėmis. (I. D. Beljajev "Očerki istoriji Sievero-Zapadnogo kraja Rossiji", 5—6 pusl. Vilna, 1867). Mums nenuostabu, kad rusai jau tais lai-kais pradėjo mūsų žmonių rusinimą, nes tas pats Bel-jajevas toliau rašo, kad Rusijos istorija — tai sveti-mų kraštų kolonizacija, bet čia klausimas tiktai, ku-rie jų buvo laukiniai, taikingieji žemdirbiai baltai, ar išbrovėliai slavai?

Lenkų kronikų rašytojas ir tyrinėtojas M. Stry-kovskis Polocko apylinkių gyventojus vadina lietuvių broliais, jie lygiai kaip ir jotvingai giminingi lietu-viams, kalbose mažas skirtumas. (Kronika polska, li-tewska, žmudska etc., 111 pusl. Krakow). Tikriausiai tai bus būvę latviai, gyvenę daugiausia Dauguvos de-šiniame krante.

Rusų kronikų tyrinėtojas A. Soboljevskis priena išvadą, kad Dauguvos augštypyje ir Smolensko žė-mėje 11 amžiuje dar gyveno baltai, o Polocko apylin-kėse 12 ir 13 amž. būvę gana daug lietuvių.

Archeologas G. Engels randa, kad 7 a. iškasenos Sebežo, švenčionių, Vilniaus, Vileikos ir Ašmenos ap-skrityse priklauso lietuvių-latvių tautoms (Sebežo apskr. rubežiuojasi su Latvija šiaurės rytuose). Arch. A. Brantas, apie 1850 m. ištyręs iškasenas Sebežo ir Opočkos apskrityse, sako, kad jos priklauso latvių -lietuvių ir slavų gentims. Latvių sodybų taip pat i-dabar, t.y. 19 a., viduryje tebesama Sebežo apskrityje. (E. von Trautwetter "Ethnographisches ueber die Let-ten, Lithauer und alten Preussen", Dorpat, 1951).

Sprendžiant pagal iškasenas, Sebežo, Drisos ir Dis-nos apskrityse gyventojai 14 a. pabaigoje dar nėra bu-vę slavai, bet svetimtaučiai, arba maišyti su slavais.

Tikriausiai, slavams atskraustant, čia gyventa kitos, ne rusų tautos. (V. E. Danilovič "Očerki istoriji Po-lockoj zemlji do konca 14 stoletja", 46 pusl.). Tai ga-limas dalykas, nes gentys tais laikais gyveno užsida-riusios, todėl nutautėjimo procesas nebuvo didelis.

Ir, pagaliau, kodėl mums nepasitiktėti visų šių mokslininkų tyrinėjimų išvadoms. Rodos, jie neturėjo kito tikslo, kaip bešališkai nagrinėti dalykus.

Moksliniuose tyrinėjimuose yra tokia etnografų bendra išvada: jeigu kokiame nors nutautintame kraš-te upių, ežerų, kalnų, didesnių miškų ir t.t. pavadinimai yra pasilikę, bet apgyventų sodybų ir pavardžių pavadinimai svetimi, nutautinimas yra įvykęs anks-čiau. Jeigu sodybų ir pavardžių pavadinimai yra pa-silikę, seni, nutautinimas yra įvykęs neseniai, neto-lmoje praeityje.

Ryšyje su tuo būtų įdomu sustoti prie ištisos eilės pavardžių, figuruojančių savitarpiniuose teismo skun-dų raštuose Polocko arkivyskupijoje 1618 metais, kada Polockas priklausė prie Lietuvos. Ten yra latvių-lat-galiečių ir lietuvių pavardės, kokias mes matome abiejose tautose dar šiandien su reikšmingom lat-vių galūnėm -ans ir lietuvių -as, -enas, -junas, -unas, -iška. Žinoma, slaviškoje rašyboje mūsų galūnės yra atnestos. Latviškos pavardės: Andrejs ir Gabriels Biruli, Boltups, Cyrans, Grūba, Kovals, Kalbans, Ma-cans, Muizans, Lapinš, Nikolajs Latišs, P. Latiševskis, Mikelis Rinda, Šaburs, Šilans, G. Žogota, Žolvans, Zui-ka ir kt. Latviški sodžių pavadinimai: Dovgola, Lati-gola, Rieksti. Lietuviškos pavardės: Bakšta, Bavtūnas, Dailidė, Dirmantas, Eismantas, Galūnas, Kliavekas, Litvinas, Miškūras, Ramša, Ražekas, Ražonis, Salyga, Šagūnas, Takūnas, Teliūnas, Tojūnas, Triškėnas ir kt.

Be to, yra daug senų, greičiau latviškai arba lie-tuviškai skambančių pavardžių, kaip pav.: Birjuk, Botavel, Bricik, Brilka, Berk, Cekipa, Cucura, Dragi-la, Dragir, Galuza, Gulid, Itik, Jena, Lytka, Lubka, Maruda, Merida, Skrada, Skaruba, Šanuk, Šarap, Ša-ripa, Šeka, Šišak, Širka, Šinkar, Skurat, Sunka ir kt., kuriems tokios pavardės priskirtinos, slavams ar bal-tams, tai jau kalbininkų dalykas. Daugumas pavar-džių yra su pažįstamom galūnėm: -ič ir -ski, pav. Adamovič, Petrovski, kurios gali būti ir baltų ir sla-vų. (A. Šapunov "Vitebskaja Starina". Tom. 1, 5—145 pusl., 345—426 pusl. Vitebsk, 1883 goda.). Tos minėtos ūkininkų pavardės, įtrauktos teismo aktuose tik vie-neriuose 1618 metuose. Jeigu turėtume daugelio metų sąrašus, vaizdas būtų aiškesnis, daugiau įtikinantis. Jeigu paminėtume dokumente Polocko vyskupijoje gyveno ūkininkai su latviškom arba lietuviškom pa-vardėm, galima tikėtis, kad jie dar kalbėjo latviškai arba lietuviškai.

1) Galėjo būti ir Baltiska, nes kai kurios kalbos (lotynų) raidžių p ir b tarime neskiria, juo labiau, kad tas kraštas ir buvo baltiškias.

APIE DAUGELĮ DALYKŲ

Nepartinis "militaristas" iš Kanados

Vieno nedidelio Kanados miestelio dienraštyje tam tikra skiltis pradedama užvardinimu — Apie daugelį dalykų. Jos išangoje kartojama tūlo Lewis Carroll eilutės, kurios apgraiptom sulietuvinintos skambėtų maždaug taip:

- Atėjo laikas, pasakė ruonis,
- Pakalbėti apie daugelį dalykų,
- Apie batus — ir laivus — ir antspaudinius lakus;
- Apie kopūstus — ir karalius;
- Ir kodėl jūra verda karštai,
- Ir kodėl kiaulės turi sparnus...

Šio straipsnio autoriui, jokiom politinėm partijom nepriklausančiam, buvusiam Lietuvos kariui, atrodo, jog tikrai yra atėjęs laikas pakalbėti apie daugelį dalykų.

Mūsų, tremtinių, pagrindinei veiklai, antikomunistinei propagandai, turinčiai labai didelės reikšmės mūsų Tėvynės laisvinime, staiga pasitaikė ypatingai gera progą. Tai įvykiai Vengrijoje. Mes giriamės savo spaudoje pasirodžius buvusiųjų seimo narių atsišaukimui adresuotam tarptautiniam parlamentarių kongresui Burmoje. Mes giriamės Amerikos Lietuvos Tarybos veikla, J.A.V. atitinkamų valstybės pareigūnų "durų klabinimu". Tai ir viskas. O kur gi kiti mūsų veiksniai, įvairios partijos, sambūriai, organizacijos ir paskiros stambesnės ttluotos asmenybės tremtyje?

Juk jiems visiems dabar buvo puiki progą pasireikšti.

Tačiau daugeliui partinių organizacijų, jų veikėjams ir partiniams rašėivoms jų partijų reikalai yra svarbesni už pavergtos Lietuvos bylą ir bendrus lietuviškus reikalus. Kiek ilgiau stebėjus Š. Amerikos lietuviškąją spaudą, susidaro įspūdis, kad labai daug laiko ir energijos eikvojama, popieriaus gadinama partinei veiklai, partiniams ginčams.

Dėl šito partiškumo ir šiaip puikus mūsų dienraštis "Draugas", kartais kai kam iš mūsų virsta neprietelium ir "akademinės prošvaistės" pasirodo partinių dūmų aptemdytos, nekaltant jau apie kai kuriuos kairiųjų lakraščius, kuriuos kai kurie bijo net ir į rankas paimti kad pirštų nesužalotų... Atrodo, jog "jaunuųjų demokratų mokyklos" išvirto į "demagogų perkyklas"...

Kai kurie tie politinių ginčų ar "teisybės" įrodinėjimų straipsniai tęsiasi per iščius puslapius ir iš-tisais mėnesiais. Skaitytojai išvedami iš kantrybės ir dažnai visus tuos straipsnius tiesiog praleidžia neskaitydami... Viena iš tokių, nepartiniam skaitytojui įgrisusių temų, besitęsiusių iki visiško nusibodimo, tai ministerio Lozoraičio "nušėfinimo" reikalas. Dauguma tautiečių tremtyje p. Lozoraičio nepažįsta, nėra jo matę ir nieko bendra neturi su jį simpatizuojančiomis partijomis. Tačiau vistik jis jiems yra žinomas kaip augščiausias buvusios nepriklausomos Lietuvos vyriausybės reprezentantas

Jei nepripažinti Lietuvos vyriausybės atstovo, kodėl gi reikėtų pripažinti VLIKA, juk jį ir nerinkome, už jį nebalsavome. Mes žinome, kad VLIKAS atstovavo mūsų pogrindžio vadovybę Lietuvos okupacijos metais. Skaitėme pogrindžio spaudą, raginančią nestoti į vokiečių SS batalionus ir žadančią išvesti visą tautą kovon su komunizmu, kai tik rusai priartės prie Lietuvos sienų. Kada gi raudonoji armija antru kartu įžengė Lietuvon, tai mūsų pogrindžio vadovybės negalėjai surasti ne tik prie rytinių, bet ir prie vakarinių Lietuvos sienų. Nebuvo jokių nurodymų, pogrindžio spauda konkrečiai nepasakė ką veikti. Masė žmonių nežinojo ar likti ar bėgti į vakarus. Reikia manyti, kad Lietuvoje pasilikę ir Sibire mirštantieji mūsų tautiečiai, jei ne keikia tokią vadovybę, tai tikrai karčiai ją prisimena.

Čia tremtyje, atrodo, jog turime nerdaug visokių vadų ir vadovybių, tik trūksta eilinių kovotojų, kai tuo tarpu, už Geležinės uždangos yra masės paliktos be vadų...

Dabar tremtyje visoki rašėivos "antimilitaristai" rašinėja apie išivaizduojamas perdideles algas karininkams nepriklausomoje Lietuvoje, apie vatą karininkų uniforme ir kitas nesąmones. Jiems geriau pasekti KARIO bendradarbės, puikios mūsų rašytojos Nelės Mazalaitės keliu ir pajieškoti temų iš mūsų didvyrių, savanorių ir partizanų žygių.

Gi tiek p. Lozoraičiui, tiek VLIKUI turėtų pakakti darbo Lietuvos laisvinimo žygyje ir prieškomunis-

tinėje propagandoje. O kai grįšime Tėvynėn, kai visi susirinksime iš Amerikos ir iš Sibiro, tada tik visa Lietuva galės išsirinkti valdžią ir ja pasidalinti. Tuo tarpu peranksti dalintis meškos kailiu, kai pati meška dar giroje...

Plk. Škirpos ilgokas ir gan objektyvus straipsnis, tilpęs NEPRIKLAUSOMOJE LIETUVOJE — leidžiamoje Kanadoje, apie VLIKO ir p. Lozoraičio santykius, nerado atbalsio nepartinuose skaitytuose, kokio normaliai būtų turėjęs, jei amžini ginčai nebūtų tiek žmonems įkyrėję.

Kai ministeris Lozoraitis lankėsi Clevelande, partiniai laikraščiai rašė apie tuo pačiu metu laikomas pamaldas Clevelande už Smetonos režimo sušaudytus Suvalkijos sukilėlius. Lyg norima buvo jam visa kaltė suversti. Smulkiai reikalo nenagrinėjant, gaunasi išpūdis, jog norima buvusią nepriklausomos Lietuvos valdžią parodyti jei neblogo, tai bent lyglą su Hitlerio ar Stalino režimu, kur tik šaudė, spaudė ir gaudė... Tačiau tuo pat laiku skaitytojai nebūdavo supažindinami su tuo faktu, kad rusams okupavus Lietuvą, iš kalėjimo paleistų Suvalkijos riaušių dalyvių didesnę dalis pasirodė dirbė komunistams! Bet kuri mūsų kaimyninė valstybė būtų baudusi mirtimi ginkluotus sukilėlius prieš krašto valdžią.

Mūsų demokratai labai lengvai susiranda kunigą kataliką pamaldoms atlaikyti už sušaudytus Suvalkijos sukilėlius, bet kai reikėjo tokio kunigo tautininkams Vašingtono suvažiavime teko jieškoti sveimtautį. Tas rodo ne tik "demokratinės grupės" drausmę, bet kartu ir tai, kad tos grupės skelbiamos humaniško tradicijos yra susiklosčiusios ne ant krikščioniškos artimo meilės pagrindu, bet ant partinės demagogijos dugno. Reikia tik stebėtis, kodėl dėl šio "sarmatlyvo" sąmokslu tautininkai nereagavo? Juk suvažiavimas galėjo priimti atitinkamus nutarimus, jei ir ne siūlančius grįžti į mūsų prosenelių pagonišką tikėjimą, tai bent nutarti boikotuoti saviškius kaltininkus, ateityje nesinaudojant jokiais jų patarnavimais, kas jiems būtų labai skaudi bausmė — smūgis per kišenę!

Kadangi jau nukrypom į kitą temą — į stambeldystę, galime pakalbėti ir apie kitus panašius dalykus: antimilitaristinę demagogiją, pavydą, ištikimybę režimui ir kt.

Tokios temos iškilo šią vasarą, pasirodžius gen. S. Raštikio knygai — Kovose Dėl Lietuvos. Kiekvienam ją skaičiusiam nesunku suprasti, kad knyga yra labai vertinga, gražiai parašyta. Tačiau, aišku, kad kai kurie mūsų kritikai ypač demagogiški antimilitaristai, būtų dar labiau suniekinę šią knygą, jei jos autorius būtų buvęs kas nors kitas, bet ne mūsų kariuomenės vadas. Perdaug jau populiarus asmuo buvo gen. S. Raštikis, per dideli jo nuopelnai Lietuvai ir jos kariuomenei, kad jį ir jo knygą su dumblais sumaišytų.

Kai kurių kritikų pastabos ir įvertinimai neapsieina be išsigalvojimų ir iškraipymų ir net demagogijos. Ne vienam kritikui vis rūpi karininkų algos. Kaip toje patarlėje: kas kam rūpi — o alkanam duona! Tegul šiuo klausimu suinteresuoti palygina tuometines karininkų algas Lietuvoje su mūsų kaimyninių valstybių karininkų algomis (Kad ir su Lietuvos bankų tarnautojų. Red.). Ar tie rašeivos kritikai žino, kad virš ketvirtadaliao algos būdavo atskaitoma biudžeto subalansavimui? Ar jiems žinoma, kad švedų kapitonas gaudavo tiek, kiek Lietuvos pulkininkas? Ar jiems žinoma, kad viengungiams, kukliai gyvenantiems karininkams būdavo patariama nekviešti į savo butą, kad neparodytų savo "biednystės", svetimų kariuomenių karininkus stažuojančius Lietuvos kariuomenėje. Reikia tik stebėtis, kaip pavydas gali taip ilgai graužti kai kuriuos mūsų tautiečius.

Dar vienas įžūlus rašeiva drįsta klausti gen. Raštikį ar tiesa, kad į Lietuvos Karo Mokyklą pakliūdavo pačius blogiausių gimnazijos baigimo atestatus gavusieji? Čia klausama tik tam, kad įgelti. Nes paklausėjui, demagogui antimilitaristui yra puikiai žinoma, kad mūsų Karo Mokykla gaudavo ne blogesni, bet dar geresni abiturientų kontingentą, kaip mokytojų seminarija, kunigų seminarija ar net universitetas, nes Karo Mokyklon kandidatų stodavo 5 iki 10 kartų daugiau, negu jų reikėdavo, reiškia, buvo iš ko pasirinkti. Galima spėti, kad šis vyrukas, kritikas, savo laiku buvo išbrokytas" iš kariūnų, ar gal koks leitenantas paveržė jo merginą... Todėl neišvengiamai, blizgančios sagos, žvangantis pentinai ar kulnų tauškėjimas jam sukelia tokius jausmus, kaip raudonas skuduras buliui (greičiau kalakutui. Red.).

Triukšmas dėl Karo Mokyklos nesibaigia. Spauldoje iš visų pusių puolamas savo laiku buvęs Karo Mokyklos viršininkas, o vėliau ir krašto apsaugos ministeris gen. K. Musteikis. Straipsnio autoriui teko pora metų išbūti jo vadovaujamoje Karo Mokykloje. Ką būtų galima pasakyti apie šį kuklų asmenį?

Gal kai kam daugiau patinka viršininkai toki, kaip Tvaronas ar Jackus, bet iš buvusių gen. Musteikio auklėtinių visi pasakys, kad jis jiems buvo idealus viršininkas. Praėjus daugiau kaip 20 metų, mes dar vis prisimename jo simpatingą šypseną, malonias akis, tėvišką balsą. Gal kai kuris iš jo auklėtinių dar prisimins gen. Musteikio nusivylusias, stačiai išsigandusias akis, kai 1935 m. Gaižiūnų poligone, jam buvo pranešta, kad mokyklos valgykloje vienas kariūnas pavogė bulkutę!.. Jį tuo laiku mačiusiems, atrodė, kad generolas tą nusikaltimą išgyveno daugiau, kaip nubaustieji kariūnai (kaltininkas buvo žinomas, bet sėdėję prie to stalo kariūnai nė vienas jo neišdavė; turbūt, vadovaudamiesi angliška patarle — mėgstame išdavystes, bet nekencčiame išdavikų ir už tai visi solidarai atkentėje).

Dabar šitas asmuo, buvęs Lietuvos kariūnų auklėtojas, įdėjęs į šį darbą savo sielą, gauna už tai gražią padėką.

Partiečiai šaukia, kad stojant Karo Mokyklon, reikėjo ištikimybės liudijimo režimui. Kokio gi amžiaus jaunuoliai stodavo Karo Mokyklon? Jų daugumas būdavo 18—20 metų. Ar daug kas tokio amžiaus domisi ir supranta politiką? Kas iš jų priklauso partijoms? (Remiuosiu tų laikų Mariampolės Rygiškių Jono gimnazijos abiturientais). Mano klasėje buvo skautų, šaulių ir sportininkų ir tik keletas partinių organizacijų narių. Stebėtina! didelis procentas iš mūsų pakliuvo Karo Mokyklon, ir iš tos maištaujančios Suvalkijos! Dar nuostabiau, kad priimtųjų tarpe būta brolių, pusbrolių ir kitų artimų giminaičių tų, kurie tuo metu sėdėjo kalėjime ar buvo atleisti iš kariuomenės po 1934 m. nesėkmingo pučo. Buvo ir buvusių kunigų seminarijų auklėtinių, buvusių ateitinių ir pavasarininkų.

Partiečiams atrodo šiandien viskas juoda buvusioje nepriklausomoje Lietuvoje. Kažin kaip būtų jei būtų valdžiusi kita partija, ne tautininkai? Ar kita partija būtų atnešusi didesnę jaunamartės krai-

tį? Kažin ar būtume išlikę ir tuos 22 metus nepriklausomi? Kai kas sako, kad jei Voldemaras būtų valdęs, tai mes būtume virtę Vokietijos satelitu, o dr. Griniui valdant, būtume pasidarę greičiau sovietine respublika; gi krikščionių demokratų valdymas būtų buvęs dar aštresnis ir už tautininkų. Tik gal vietoje žalių jaunlietuvių uniformų, būtume matę kokias "kryžiuokų" uniformas su kitos spalvos akselbantais.

Atrodo, kad kokia partija Lietuvoje bevyrautų, bet atstumtųjų nuo "lovio" žviegimas tremtyje dar ilgai būtų girdimas.

Kiek lietuvių plačiai visuomenei nusibodo tos partinės rietenos ir vienas kitų "kapojimas" rodo jos kylanti apatija bendruose mūsų reikaluose. Štai Kanados Lietuvių Bendruomenės krašto tarybos rinkimuose dalyvavo tik apie 8% lietuvių. O juk tai buvo nepartinis reikalas. Partiniuose įvykiuose lietuvių aktyvus dalyvavimas yra dar menkesnis. Ten, atrodo, nuolatos sukasi tie patys "užkietėję" partiečiai ir viskas.

Kalbant apie partinius reikalus, tenka girdėti visai nepagrįstas tvirtinimas, kad kiekvienas buvęs karininkas yra būtina ir tautininkas. Buvusių karininkų tarpe yra visokių pažiūrų žmonių, bet daugiau jų buvo nepartinių, kaip partinių. Tačiau reikia spėti, kad daugiau jų gal simpatizavo Voldemarui, kaip Smetonai. Vykusiai vienas buvęs karininkas, apšauktas tautininku, atsakė:

— Sako, esu tautininkas, bet tik ta prasme, kad lietuviškumo išlaikymo reikalai ir mano tautos reikalai yra svarbesni man kaip kitam kuriam trentiniui. Lietuvoje man būtų algą mokėjusi bet kuri valdžia (kaip specialistui). Gi tokią neprotinę vyriausybę, kuri būtų sugalvojusi visai panaikinti kariuomenę, karininkai būtų plikomis rankomis išvaikė!

Jei vieton partinių rietenų mūsų veikėjai daugiau rūpintųsi lietuviškumo išlaikymo reikalais, didesnio pritarimo sulauktų iš visuomenės. O jei visi mes daugiau dėmesio ir laiko skirtume mūsų jaunimui, kuris šitoje užsienio jūroje, girdėdamas ir matydamas "senių" partines ir kitokias rietenas, skęsta nutautėjime, tada tikrai tinkamai patarnautume savo tautai ir kraštui, kas ir turėtų būti mūsų pagrindinis uždavinys tremtyje.

PATEKOME Į PRANCŪZIJĄ

B. VRUBLEVIČIUS

Čia noriu nors trumpais bruožais atpasakoti vieno tautiečio, V. G., per pastaruosius karo metus patirtus vaigus. Rašau, ką jis man yra pasakojęs.

1943 m. Kaune. Vasarą apie rugpjūčio mėn. gyvenimas pasidarė nesaugus ir pavojingas, nes vokiečiai pradėjo gaudyti jaunos vyrus į darbus. Visi nusiminę turėjome slapstytis, o tai nelengva buvo. Visur rudieji žandarai mus medžiodavo. Na, po 6-rių mėn. t.y., 1944 m. vasario 16 d. mus sugavo (tuo metu ruošėmės slaptai švesti Žaliakalnyje). Netikėtai užklupė mūsų nemažą grupę, kurioje buvo net augštų pareigūnų, inteligentų ir visokios profesijos tautiečių, tučiuojau mus nuvarė į kalėjimą, surakintomis rankomis. Prasiėjo žiaurus tardymai dieną ir naktį. Jie tęsėsi tris savaites. Ir vieną ankstų rytą iššaukė visus, išrikiavo. Jau mūs laukė sunkvežimiai su palydovais. Sargyba buvo sudaryta iš žiauriųjų mongolų S. D. ir ukrainiečių. Mus nuvežė į Pravieniškių stovyklą, kurioje buvo apie keturi tūkstančiai to pat likimo draugų: latvių, estų ir kitokios tautybės sumedžiotų nelaimingųjų.

Ten prasidėjo mūsų kryžiaus keliai. Kas rytą įvykdavo "reguliarinis krikštas"... Vietoj pusryčių kiekvienam po 20 smūgių lazdu. Po to varė į darbus miško kirsti. Dirbti reikėjo sunkiai. Jei gu vienas iš trijų pabėgtų (pranešdavo mums "angelai sargai"), tai du likusieji bus nušauti vietoje. Nelaimė, vieną dieną pabėgo lietuvis. Tuojau patikrino visus ir pradėjo mus krikštyti. Daužė visus. Pririšdavo tam tikras medines kalades prie kojų, kad nepabėgtų. Stovyklos komendantu buvo žiaurus vokietis, kurį vadindavom "Bombonešis".

Su mumis buvo energingas lietuvis leitenantas (pavardės neprisimenu). Kurį laiką miško darbai jo nelietė. Likdavo stovykloje prie virtuvės ir sandėliuose. Bet vieną rytą atėjęs "bombonešis" komendantas, per patikrinimą neradęs minimo leitenanto miške, tuojau įsakė atvaryti. Nelaimingąjį pradėjo daužyti ir nušaliau ukrainiečių sargybiniai jį sušaudė. Be jokios priežasties.

1944 m. kovo 13 d. stovyklą perėmė "O. T." vokiečių darbo organizacija. Netrukus buvome varomi stoties link. Kad atrodytumėm "patenkinti ir su šypse", žygiuojant liepdavo mums dainuoti, vadinas, kad žmonės manytų, jog esame "savanoriai". Tačiau nė vienas mūsų šūkių nedainavo. Buvęs Lietuvos karininkas K. iš gretos balsiai sušuko: — Vyr! negali būti nei dainų, nei nuotalkos, nes mus veža prievarta iš Tėvynės!

Geležinkelio stoty mus sugrūdo į kiaulinius vagonus po 45 žm., lyg silkes. Neįmanoma buvo pajudėti. Užkalė duris, langus taip, kad nė musė neprasiskverbėtų. Ešeloną lydėjo esesininkai belgai su olandais. Po poros valandų pasiekėme Kauną. Bet mūsų neišleido, laikė uždarytus. Stotyje pradėjome kelti triukšmą, protestuoti ir šaukti: vandens, duonos!.. Valandėlei praėjus, atsirado nemaža minia moterų lietuvių, kurios drąsiai, nežiūrėdamos sargybų draudimo, vėjimo nuo ešelonų, atnešė mums bent kiek vandens bei maisto.

Vaidzas atrodė gan liūdnas ir jaudinantis. Plėšė-

me jėga vagonų lentas, norėdami išlaisvinti ir pasikalbėti su tautiečiais. Mūsų vyr! dainavo patriotines dainas: "Sudiev, sesutės lietuvaitės, sudiev žalios pievos ir laukai!.."

Nakties metu, traukiniui artinantis prie Lietuvos-Vokietijos sienos, iš mūsų vagono apie 20 vyrų pavyko pabėgti (peiliais išplovė vagono lentas ir pro plyšius į laisvę). Likusieji bijojome sušaudymo, bet nieko neįvyko.

Pradundėjo ešelonas per Vokietiją ir kovo 23 d. pasiekėme Prancūziją, Cherbourg'o miestą. Ten mus nuvarė į nemažą vergų punktą. Išsirinkę stipresnius vyrus (jų tarpe ir mane), nusiuntė į "Hoffmann" firmą — už keliasdešimt km nuo Šerburgo. Tai La-Mancho, Normandijos apylinkėje. Darbas būdavo pavojingas ir sunkus, prie V-2 raketų įrengimų maskavimų. Be galo trukdydavo mūsų darbą anglų bombonešiai su naikintuvais. Kasdieną sudaužydavo padarytus įrengimus, nežiūrint, kad buvo priešlėktuvinė apsauga.

Per bombardavimus, kada mūsų sargybiniai slaptydavosi bunkeriuose, mes, proga pasinaudoję, skubėdavome pas civilius, organizuoti kiek maisto. Prancūzų kunigas buvo mums suorganizavęs kasdieninę sriubos ir kitokių reikmenų atvežimą. Bet, gaila, neilgam, nes vėliau vokiečiai uždraudė.

Po kiek laiko aš su keliais kitais buvome iškelti toliau (apie 60 km nuo Šerburgo) į Velogne miestą. Ten kalnuose buvo iškasta ir įrengta R. K. aviacijos ligoninė. Turėdavom nemažai darbo, nešiodami sužeistuosius ir laidodami mirusiuosius. Sunkiai sužeistuosius gabendavo iki povandeninių laivų, o iš ten į Vokietiją. Būklė buvo tiesiog nepakenčiama. Siautė net šiltinė ir kitokios pavojingos ligos. Trūkdavo vaisių.

Vieną dieną su ukrainiečiu ištrūkom bent kiek atsikvėpti ir nusiprausti prie arti esančio upeliūkščio. Tik štai du sargybiniai, panorėję "pasitreniruoti", pašaudyti, ir... vieną akimirka, sėdįs šalia manęs Vasilij buvo nušautas. O, galvojau, ir mano eilė čia pat. Laukia skirtos kulkos, bet niekas neįvyko. Tik, išgirdęs bombonešių užesį, skubėjau slėptuvėn.

Tų metų birželio mėn. užėjo amerikiečių kariuomenė. Jautėmės išlaisvinti, džiaugėmės. Bet, pasirodo, apsirikome. Nesąžiningas vokiečių vertėjas mus įskundė, kad mes esą buvę "savanoriai". Amerikiečiai mus nugabeno į belaisvių stovyklą prie Velognes. Išsiaiškinus mus atskyrė — civilius nuo karių. Jautėmės bent kiek geriau. Buvome tardomi Amerikos lietuvių karininko. Jis mums pasiūlė: arba likti už spygliuotų vielų, arba dirbti prie kariuomenės. Žinoma, sutikome geriau dirbti ir būti laisvesniais. Atvežė į Sainte-Marie Eglise. Aprengti uniforma, dirbome pavojingą darbą. Vežiojome sprogstamą medžiagą "Nitro-glicerin". Per neatsargumą buvo keli užmušti ir sužeisti. Nepatenkinti prašėme majorą, kad leistų kovoti prieš vokiečius, bet neleido. Ir taip likome iki karo pabaigos — 1945 m. Gavus, dokumentus, žadėjo mus paleisti namo, t.y., perduoti rusams. Visi sujudome, protestavom, griežtai atsiskėme grįžti pas rusus. Buvo atvykusi raudonųjų komisija, kuri, sumedžiojusi kai kuriuos buvusius ukrainiečius ir rusu karius, nusigabeno į "plačiąją tėvynę" ir Sibirą.

Mums daug padėjo įsikurti lietuvis žermanas (jau miręs) Coenn'o mieste pas prancūzus. Tad ir likome laisvi Prancūzijoje.

ISTORINĖS NUOTRUPOS

LIETUVIAI RUMUNŲ KARIUOMENĖS SAMDINIAI

Viduramžių antroje pusėje ir dar naujaisiais laikais visų kraštų kariuomenėse būta svetimšalių samdinių. Šis reiškinys buvo bendras, sukurtas ypatingų socialinių sąlygų.

Moldavijos kronikos kalba apie tokius samdinius — algininkus Aleksandro Gerojo (1400—1432) ir jo sūnaus Ilijaus laikais. Iš šio pastarojo valdymo laikų yra išlikęs dokumentas, seniausias algininkų kontraktas:

“Mes, Ilias Voevodas, Dievo malone moldavų krašto kunigaikštis, išpareigojame šitiems ponams, kurie atvyko iš Lietuvos mūsų tarnybon, būtent ponas Stanislovas Bronavas, Pascu Belai, ponas Nikolajus, ponas Mykolas ir kiti, kurie atvyko su jais, mes išpareigojame ir privalome jiems mokėti mėnesinę algą 15 Lucko grivinių, o už kiekvieną jietį ir už kiekvienus karčius (arklio; atsiet, už kiekvieną ginkluotą tarną — karį ir kiekvieną raitelio arklį. Z. R.) po 3 turkiškus aukšinius; o už nuostolius, nuo kurių apsaugok Dieve, mes pasižadame atlyginti...”

Lenkų šaltiniai rodo, kad moldavų kunigaikščiai mokėdavę samdiniui 5 markes (lygias 197.98 gr sidabro) mėnesiui. Toki samdiniai — algininkai tarnaudavo kunigaikščio gvardijoje ir sudarydavo tvirtovių igulų branduolius (Revue Internationale d'Histoire Militaire 1941-45 No. 5).

Z. R.

SUŠAUDYTOS MOTERYS

A. MAČIUS

Lietuvių kovose su savo prispaudėjais žuvo tūkstančiai vyrų. Bet ar jie vieni žuvo?.. Mūsų moterys irgi kovojo dėl tautos laisvės. Jų irgi žuvo nuo vienu bei kitu mūsų priešų. Keletą jų sušaudytų čia aprašau, apie kurias turėjau žinių. O mūsų sušaudytų moterų buvo žymiai daugiau.

JADVYGA RAUBAITĖ

Farmacininė Jadvyga Raubaitė, nacių geštapi-ninkų areštuota, buvo kalinama Vilniaus kalėjime. Tardymo metu geštapi-ninkai žiauriai ją kankino, reikalauti išduoti Lietuvos rezistencijos sąjūdžio narius. Jai atsisakius išduoti, 1943 m. gegužės 17 d. geštapi-ninkų buvo nužudyta.

P. JURKŠAITĖ

1941 m. prasidėjus vokiečių - sovietų karui, kitą dieną debeikiečiai (Utenos aps.) lietuviai partizanai užėmė miestelį ir iškėlė tautinę Lietuvos vėliavą, nors vokiečiai dar buvo toli.

Bolševikuojantieji žydai iš Anykščių iššaukė raudonarmiečius. Tik atvykę, 1941.VI.24. sušaudė P. Jurkšaitę, kartu su knygnešiu Baranausku. Juos apkaltino dalyvavus vėliavos iškėlime ir himno giedojime.

ONA VILMANTIENĖ-JAGOMASTAITĖ

Ona Vilmantienė-Jagomastaitė buvo duktė Enzio Jagomasto, kuris Tilžėje turėjo savo spaustuvejį “Lithuania” ir išleidinėjo lietuvišką laikraštį “Prūsų Lietuvių Balsas”, paskiau persikėlė į Klaipėdą. Kaip ji, taip ir visa šeima buvo susipratę lietuviai. O tokie

vokiečiams buvo nepageidaujami ir pavojingi. Užėmus Hitleriui Klaipėdą, Jagomastai persikėlė į Vilnių, tikėdami, kad čia bus saugiau. Bet apsiriko. 1941 m. karui prasidėjus ir vokiečiams užėmus Vilnių, Jagomastų visa šeima buvo areštuota, žiauriai kankinama, ypač Ona Jagomastaitė-Vilmantienė su vyru, ir 1941 m. rugsėjo 23 d. visi sušaudyti.

JOANA GRINIUVIENĖ-PAVALKYTĖ

(1865.VIII.15.—1918.IX.8.)

Mokėsi privat. mokykloje Marijampolėje. 1896 m. ištekėjo už Dr. K. Griniaus. Gyvendama Marijampolėje, V. Kudirkai dažnai gabendavo lietuviškos spaudos ryšulius iš Prūsų. 1905 m. buvo veikli Suvalkų krašto revoliucinio sąjūdžio vadovė, bet neapleisdavo ir kultūrinio darbo. Ruošė vaidinimus, koncertus. 1904-5 m. suorganizavo pirmąjį Marijampolėje lietuvių chorą. Sukūrė Marijamp. d-ją “Šviesa”. Įsteigė lietuvių pradžios mokyklą Marijampolėje. Rašinėjo į lietuviškus laikraščius, pasirašinėdama “Dėdienė”. Buvo rusų kalinama Suvalkų Kalvarijos ir Marijampolės kalėjimuose (1907-8). Karo metu su šeima išvažiavo į Rusiją. Gyveno Kislavodske ir čia revoliucijos karo metu buvo bolševikinių banditų sušaudyta. Kartu su motina buvo sušaudyta ir jos duktė gimnazistė Gražina.

DU ŽEMAIČIAI

Tik okupavę Lietuvą ir sudarę taip vadinamą “liaudies vyriausybę”, sovietai griebėsi bolševikinti Lietuvos kariuomenę. Tam tkslui atsiuntė iš Maskvos seną bolševiką, lietuvių kilmės generolą Žemaitį, kurį paskyrė “liaudies kariuomenės” vadu. Jis dar visai gerai kalbėjo lietuviškai, buvo stambios figūros, sočios išvaizdos ir šalto bei ramaus būdo. Pirmoje eilėje, naujasis vadas nutarė pakeisti sovietišką rubašką Lietuvos generolo uniforma, o antru veiksnu — sudaryti sau patikimų karininkų būrį. Kas liečia uniformą, jokių sunkumų nebuvo. Po poros dienų kariuomenės vado kabinete, bent iš išvaizdos, sėdėjo tikras lietuvis generolas. Blogiau buvo su patikimais karininkais. Neatsiradus tokių tikrosios tarnybos karininkų tarpe, buvo nutarta įieškoti esančių atsargoje. Kariuomenės vadas paskelbė atsisaukimą į atsargoje esančius karininkus, kviesdamas savanoriais į kariuomenę, ypač tuos, kurie dėl politinių ar kitokių priežasčių buvo iš kariuomenės pašalinti. Kiekvienas savanoris turėjo asmeniškai prisistatyti gen. Žemaičiui. Bet ir šis žygis nedavė lauktų rezultatų. Tiesa, atvyko apie desėtkas savanorių, bet, po pasikalbėjimo su vadu, visi grįžo namo.

Vieną dieną turėjau pakeisti kariuomenės vado nuolatinį adjutantą. Besėdint laukiamajame, gretimam prie kariuomenės vado kabineto, įėjo vidun vidutinio amžiaus vyras. Prisistatė, kad esąs atsargos leitenantas ir norįs matyti kariuomenės vadą. Kariuomenėje esąs patyręs, nes dalyvavęs laisvės kovų frontuose, o dabar ūkininkaująs Žemaitijoje.

Palikęs savanorį laukiamajame, nuėjau pranešti kariuomenės vadui.

— Labai gerai, labai gerai, — nudžiugo generolas, — prašau tuoj pat pakviesti.

Įleidęs interesantą kabinetan, atsisėdau prie stalo laukti pasikalbėjimo pabaigos. Neilgai teko laukti. Staiga atsidarė kabineto durys, pro kurias, kaip šampano bonkos kamštis, iššovė paraudęs savanoris.

— Ot, tai nepataikiau, ot tai nepataikiau, — nervingai vaikščiodamas kambaryje kartojo susijaudinęs leitenantas.

Redaguoja Lietuvos Šaulių Sąjungos Tremtyje Laikin. Centro Vald. Darbo Prezidiumas.

TREMŲ TIES TRIMITAS

ČIKAGOS ŠAULIŲ KLUBO MENO KUOPELEI JAU TRYS METAI

KUOPELĖS UŽUOMAZGA

1954 m. tik ką įsisteigęs ir kiek susiorganizavęs atkurtosios Lietuvos Šaulių S-gos Tremtyje Čikagos Klubas pradėjo ruošti iškilmingam Šaulių S-gos 35 m. sukakties paminėjimui, kurio data buvo Klubo Valdybos nustatyta gruodžio 12 d. Valdyba labai norėjo, kad meninėje dalyje būtų suvaidintas ir šie dieniai pritaikytas veikalėlis. Tuo rūpintis pavedama Valdybos narei šaulei Teodorai Serapinienei, lankiusiai valdybos studijas. Sesei Serapinienei pavyksta surinkti vaidintojų grupelę, su kuria ji pradeda repetuoti Stasio Lauciaus veikalą "Paslaptingoje zonoje". Pradžią — labai sunki, tačiau režisoredidelis pasišventimas ir šauliškas idealizmas priveda prie laimėjimo: gruodžio 12 d. Čikagos Šaulių Klubo vaidintojai su nemažu pasisekimu pirmą kartą oficialiai pasirodo scenoje. Šią 1954 m. gruodžio 12-ąją dieną, mano manymu, reikia laikyti Čikagos Šaulių Klubo Meno Kuopelės pradžia,* nes vaidintojų grupė nebeišsiskirsto, bet tęsia toliau pradėtąjį darbą.

1955 m. Klubo suruoštame Užgavėnių blynų balijuje vaidintojai vėl

* Kalbant apie pačias pirmąsias pastangas, pradinė data atkeltina dar anksčiau.

pasirodo su gražia ir įdomia menine programa bei humoristiniu veikalėliu "Lašinskas ir Kanapinskas". Tai buvo pirmosios režisored T. Serapiniene paskutinis pasirodymas.

TOLIMESNĖ VEIKLA

T. Serapinienei dėl laiko stokos pasitraukus iš režisored pareigų, vaidintojų grupelę perima kitas Klubo Valdybos narys — šaulys Vladas Išganaitis, kuriam pasiseka iš mažos saujelės vaidintojų, pritraukiant vis naujų jėgų iš jaunimo į šaulių eiles, suorganizuoti stiprią Meno Kuopelę, turinčią virš 50 narių, vyrų ir moterų. Po kurio laiko Kuopelėje atsiranda ir tautinių šokių grupė, kuriai pradžioje vadovauja šaulys Ulevičius, vėliau jauna balerina šaulė Šapalaitė ir paskutiniu metu — Jonas Perkūnas.

Šaulys Vladas Išganaitis Meno Kuopelės vadovo pareigose išbūna iki 1956 m. spalio 21 d. Po to šias pareigas perima aktorius Stasys Pilka.

Pirmuoju Kuopelės administratorium paskiriamas Julius Pakalka; jam pasitraukus iš pareigų — Juozas Ulevičius. Kuopelės reikalų vedėju yra Kazys Ulevičius. Po T. Serapiniene, režisoriu buvo Vl. Išganaitis, po jo — Elena Olšauskie-

nė ir dabar — Stasys Pilka. Be jų, paminėtini dar šie šauliai ir šaulės, Kuopelės pareigūnai: dekoratorė — dail. Koverienė; sekretorė — Galinda Šilingaitė; suflerė — Deiva Šilingaitė; akordionistas — Stasys Donaitis.

KUOPELĖS ATLIKTŲ DARBŲ BALANSAS

Suvaidinti šie veikalai: "Paslaptingoje zonoje", "Kuprotas oželis", "Kurčias žentas", "Bus audra" (du kartus); įscenuota poema "Kuni-gaikštis Žvainys"; 1955 ir 1956 m. per Jonines prie laužo du montažai iš vaidilų apeigų. Be to, beveik prie kiekvieno vaidinimo ir pasirodymo šokti tautiniai šokiai, deklamuoti eilėraščiai ir t.t.

Kuopelė yra nupirkusi Čikagos Šaulių Klubui 1 mažojo kalibro šautuvą. Stasys Bagdonas padovanojo naują, gražią Amerikos vėliavą; Albinas Kvečas — Lietuvos vėliavą; Julius Pakalka ir broliai K. ir J. Ulevičiai po 1 mažojo kalibro šautuvą. Kastytis Juškėnas ir kiti dovanuoja 3 Liet. Enciklopedijos tomus.

Kuopelė turi kai ką išsigijusi ir savo reikalams, k.a., 2 kompl. rūbų vaidiloms, 3 parikus, 6 poras aulinių batų, policijos, karių ir partizanų uniforminius rūbus, įvairaus grimo ir kt. reikmenų vaidybai.

1956 m. lapkričio 23 d. apie 40 Meno Kuopelės narių, vadovaujami Vlodo Išganaičio, lankėsi Racine, Wis., su Stasio Pilkos iš naujo perrežisuotu veikalu "Bus audra".

— Ką taip nepataikei? — susidomėjęs paklausiau.
— Taigi, kad žinočiau. Bet iš viso matyt, kad labai nepataikiau...

Matydamas, kad žmogus tikrai kažką sunkaus išgyvena, pakviečiau atsisėsti ir ramindamas paprasčiau, kad papasakotų, kas atsitiko.

— Tik išivaizduokite, — kalbėjo kiek aprimęs. — Įėjau pas kariuomenės vadą ir, nors civiliai drabužiais, bet, pagal rikiuotės statuto reikalavimą, kaukštelėjau kulnais ir atraportavau:

— Tamsta vade, esu atsargos leitenantas X, dabar ūkininkauju Žemaitijoje, sužinojęs, kad šaukiate

savanorius, atvykau tamtos žinion. Vadas labai maloniai paspaudė ranką ir paklausė:

— O ar žinote kuriuo tikslu šaukiu savanorius?

— Žinau, tamsta vade. Juk Lietuvą vėl užplūdo bolševikų gaujos, bet su Dievo pagalba sutvarkysime juos taip, kaip sutvarkėme devynioliktais metais. — atsakiau.

— Na, na, ir ką į tai vadas? — netverdamas smalsumu paklausiau.

— Pažvelgė į mane nusigandusiomis akimis, atsis-tojo ir lyg vaiduoklį abiem rankom modamas, sušuko: važiuok greičiau namo, važiuok atgal į tą peklą Žemaitiją.
A. L.

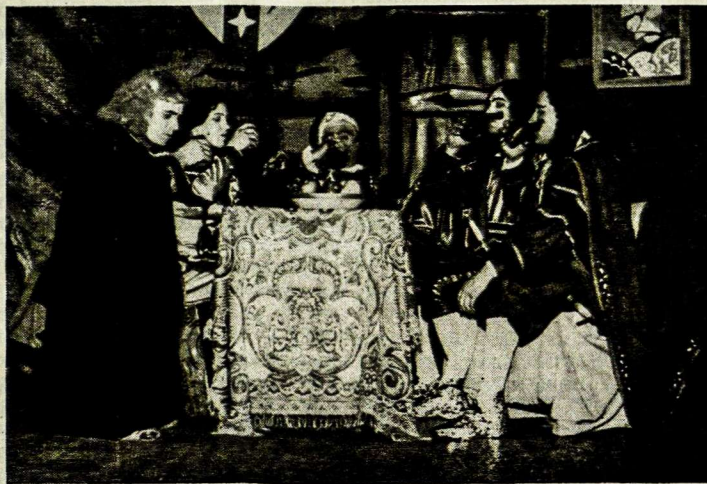
Reikia pripažinti, kad ši kuopelė iki šiol buvo bene stipriausias ramstis Čikagos šaulių Klubui. Tik tai jos pagalba Klubo vadovybei pasisekė paminėti visas reikšmingesnes mūsų tautai bei šaulių Sąjungai dienas ir papildyti vis išsenkančią Klubo kasą, iš kurios išplaukdavo didesnės ar mažesnės sumos šalpai ir kultūriniams reikalams. Be to, Kuopelėje yra susitelkęs nemažas būrys gražiausio ir patriotiškiausio jaunimo, kuris ateietyje ir turės pakeisti dėl senatvės, ligos ar nuovargio iš aktyvaus darbo pasitraukusius senuosius šaulius. O jeigu tektų kada nors tokiems jauniems šauliams paimiti ginklą į rankas dėl Lietuvos laisvės, būkime tikri — jie nežūrės atsisukę, kokių politinių pažiūrų vadas veda juos į kovą ir nedarys iš anksto sutarčių, kurios partijos lietuviai turės paimiti valstybės vairą išlaisvintoje Lietuvoje.

Taip pat didelę pagarbą priklauso ir to jaunimo tėvams, kad leidžia savo vaikams būti šauliais ir dirbti ne vienai kuriai partijai, bet visai lietuvių tautai.

V. Abramikas

RED. PASTABA: siunčiant šį straipsnį spaudai, iš LŠST LCV Pirmininko gauta žinia, jog LŠST LCV narys šaulys Vladas Išganaitis, buvęs Meno Kuopelės ilgametis vadovas, nuo šių metų sausio 1 d. paskirtas LŠST LCV Jaunimo Skyriaus Viršininku. Plačiau apie tai painformuosime sekančiame numeryje. Dabar norime tik palinkėti broliui Vladui visokeriopos sėkmės visos Sąjungos šauliškojo jaunimo vadovavime!

Kunigaikštis Zvainys, vaidina Čikagos šaulių Klubu vaidintojų kuopelė

WISKONSINO ŠAULIŲ KLUBO PADANGĖJE

KLUBO SUKAKTIS IR VĒLIAVOS ŠVENTINIMAS

1956 m. spalio 21 d. Racine mieste Wiskonsino šaulių Klubas turėjo savo dvigubą šventę — minėjo vienerių metų sukaktį nuo įsisteigimo dienos ir šventino naują, ką tik išgytą, savo vėliavą.

Wiskonsino šaulių Klubas per vienerius savo gyvavimo metus yra nemažai nuveikęs, tuo užsitarnaudamas rimto visuomenės dėmesio. Kad taip yra, parodo ir tai, kad vos vienerius metus veikęs Klubas jau galėjo išgyti vėliavą, ir ne bet kokią, bet puikiai, pagal buvusios Lietuvos šaulių Sąjungos pavyzdį, pagamintą.

Vėliavos išigijimo iniciatoriumi buvo šaulys Kazys Žilėnas, kuris įdėjo daug rūpesčio, kad vėliava būtų pagaminta. Prie jo prisidėjo šaulys Jonas Virbickas ir šaulė Izabelė Tiltonienė. Jie visi trys už vėliavą savais pinigais sumokėjo ir ją Klubui padovanojo. Vėliavos koltą meniškai pagamino ir už tai jokio atlyginimo neėmė šaulys Petras Kleinotas.

Vėliavos šventinimo dieną, 12 val. 15 min. Racine lietuvių Šv. Kazimiero Parapijos bažnyčioje buvo atlaikytos Šv. Mišios už Lietuvos žuvusius šaulius. Pamaldose, kuriose dalyvavo pilna bažnyčia žmonių, visų dėmesį atkreipė prie altoriaus trijų porų krikštaitėvių apsupta Klubo vėliava.

Tais krikštaitėviais buvo: I pora

Wiskonsino šaulių Klubo vėliavos šventinimas

— prof. J. Šimoliūnas su Izabele Tiltoniene, II pora — Kazys Žilėnas su Jule Skirmuntiene, III pora — Jonas Virbickas su S. Bulkaitiene. Vėliavą pašventino ir iškilmingam momentui pritaikytą labai gražų pamokslą pasakė Racine liet. Šv. Kazimiero parapijos klebonas kun. dr. V. Andriuška, MIC.

Po pamaldų parapijos salėje, gausiai dalyvaujant visuomenei, organizacijų atstovams ir šauliams, Klubo Valdybos narys V. Kažemkaitis atlydėjo vėliavą, kurią nešė Ed. Šilingas (pirmais palydovais buvo Vl. Vilčinas ir V. Bulkaitis). Iškilmių dalyviai stėjo ramiai vėlavai pagerbti. Čia vėliava pasirodė visu savo gražumu. Mylimųjų Lietuvos laukų žalum tviskananti spalva, viduryje Vytis, o visuose kampuose — Gedimino Stulpai. Friekiniame šone vaizdas — šauliškas skydas, sukryžiuoti šautuvai ir trimitas, tiek daug mums reiškęs ir primenąs mūsų nepriklausomybės kovas. O ryškiom baltom raidėm įrašytas užrašas "NEPRIKLAUSOMAI LIETUVAI" nevienam dalyviui net ašaras išspaudė.

LŠST LCV atstovas šaulys adv. Rapolas Skipitis gražia ir turininga kalba vėliavą perdavė Klubu pirmininkui Jonui Giedrikui, kuris visų šaulių vardu pasižadėjo ją garbingai nešti ligi ji bus parvežta į laisvą Lietuvą.

Visi buvo jaudinančiai susikaupe, kai šaulė S. Petrušaitienė vėliavą dekoravo juodu kaspinu, o Klubo Valdybos narys V. Kažem-

kaitis perskaitė sekančio turinio pasižadėjimą:

“ISKILMINGAS PASIŽADĖJIMAS. Mes, Wiskonsino Šaulių Klubo nariai, akivaizdoje nukryžiuotos mūsų Tėvynės Lietuvos, nepalaužiamai tikėdami jos prisikėlimu, iškilmingai pasižadame:

niekados mūsų Tėvynės neišsižadėti,

neišsižadėti lietuvių kalbos,

nepamiršti priešų vergijoje kenčiančių brolių

ir nepaillstamai dėti visas pastangas atkurti nepriklausomą Lietuvą.

Liūdėdami dėl Tėvynę ištikusios nelaimės, užrišame šiandien ant mūsų vėliavos gedulo kaspiną ir pasižadame nurišti jį tikrai tada, kada Lietuva vėl bus laisva”.

Čia pat buvo pagerbti žuvę už Tėvynę šauliai. Tą momentą didingai nutėkė muz. Reginos Šraderienės paskambinta “Kovoj jūs jau žuvot” ir sol. I. Tamulienės sugiedoti J.A.V. ir Lietuvos Himnai.

Baigiant šį iškilmingą aktą, jau laukė skaniais valgiais apkrauti stalai. Visai šventei ir banketui vadovavo V. Kažemėkaitis, mokėdamas visiems sudaryti gerą nuotaiką. Sveikino krikštatių vardu prof. J. Šimoliūnas, ALTO skyriaus pirmininkas Petras Petrušaitis, BALFO skyriaus pirmininkas dr. A. Palaitis, Sandaros 135 Kuopos vardu — M. Kasparaitis, Šv. Kazimiero Parapijos choro vardu — Jonas Sinsinas, TMD 121 Kuopos vardu M. Tamulėnas. Sveikinimų metu kalbėjo LŠST LCV atstovas adv. R. Skipitis. Dar dalyvavo Šv. Kazimiero Draugijos atstovė Daukšienė ir ALRKS atstovė Agota Zizminskaitė. Sveikintojai iškėlė gana reikšmingų ir svarbių minčių. Žymesnės jų buvo — kad šaulių Sąjunga keltų mūsų tarpe vienybę, kuri mums dabar yra taip reikalinga. Mūsų kariuomenė atliko begalo svarbius uždavinius nepr. Lietuvoje ir atliks taip pat ir ateityje. Šaulių Sąjunga dabar turi būti tuo branduoliu (glaudžiai bendradarbiaudama su Savanoriais Kūrėjais, Ramovėnais ir kitais savo ginklo broliais, dirbančiais Tėvynės išlaisvinimui. TREMTIES TRIMITAS), kuris atgaivintų mūsų kariuomenę vėl tokią, kokia ji buvo, nes be jos ir ateityje nebus laisvos Lietuvos.

Buvo ir meninė dalis. Labai gerai padeklamavo šventei pritaikytų eilėraščių: Aušrelė Skirmuntaitė “Šauliams”, Regina Palaitytė “Tėviškėlėj”; Rimutė Kažemėkaitytė

“Baigiant iškilmingą aktą, laukė skaniais valgiais apkrauti stalai...”

padeklamavo eilėraštką ir padainavo dainelę. Nuotaikingą, savo sukurtą, eilėraščių padeklamavo R. Skipitis.

R. Šraderienės vadovaujamas moterų kvartetas labai vykusiai padainavo Naujailio “Tėvynės melė nemari” ir Stankūno “Grėbėjų vakarieniė” bei “Lietuva šalis gražioji”.

Pabagoje Klubo pirmininkas Jonas Giedrikas, kuris Klubui per visą laiką sėkmingai vadovauja, pasidžiaugė gražiu Wiskonsino šaulių darbu ir gražiu šventės pasisekimu, širdingai padėkodamas visiems prisidėjusiems.

Svečiai ir šauliai, kurių buvo prisirinkusi pilna parapijos salė, skirstėsi pakelta nuotaika ir padrąsinti ateities veiklai bei vieningam darbui už laisvą ir nepriklausomą Lietuvą.

KARIUOMENĖS ŠVENTĖS MINĖJIMAS

1956 m. lapkričio 23 d. Wiskonsino šaulių Klubas Racine gražiai paminėjo Lietuvos kariuomenę.

Minėjimas pradėtas Šv. Mišiomis, kurias atnašavo kun. dr. V. Andriuška, MIC.

Iškilmingas posėdis įvyko vakare 6 val. 30 min. Posėdį pradėjo Klubo pirmininkas J. Giedrikas, tolimesni vadovavimą perduodamas Klubu Valdybos nariui V. Kažemėkaitiui. Į Garbės prezidiumą buvo pakviesti: Lietuvos partizanų atstovas (jam negalint dalyvauti, jo vietoje padėtas kariškas šalmas), generolas Rėklaitis, LŠST LCV atstovas šaulys Vladas Išganaitis, Šv. Kazimiero parapijos klebonas kun. dr. V. Andriuška, MIC., Savanorių Kūrėjų atstovas maj. J. Grigaliūnas, prof. J. Šimoliūnas ir dr. A. Palaitis.

Vadovaujant V. Kažemėkaitiui, inėstos J.A.V., Lietuvos, Šaulių S-gos ir Vengrijos vėliavos. Sol. I. Tamulienės sugiedotas Amerikos Himnas.

Turiningą sveikinimo žodį tarė LŠST LCV atstovas Vl. Išganaitis.

Pagrindiniu kalbėtoju buvo gen. Rėklaitis iš Čikagos. Jis išsamioje ir nuoseklioje paskaitoje plačiai apibūdino Lietuvos kariuomenės reikšmę atstatant nepriklausomą Lietuvą, per visą nepriklausomo gyvenimo laikotarpį ir ateityje — Lietuvos išlaisvinime. Generolo kalbos metu atsistojimu pagerbti žuvę už Lietuvos laisvę kariai.

Dr. A. Palaitis kalbėjo vengrų ir kitų pavergtųjų tautų klausimu. Šiais klausimais minėjimo dalyvių gausiu pritarimu priimtos rezoliucijos, kurias perskaitė ALTO skyriaus pirmininkas P. Petrušaitis.

Buvo didingas ir jaudinantis momentas, kai čia pat atsistojimu taip pagerbti vengrų tautos didvyriai, o muzikė R. Šraderienė paskambino gedulo maršą ir šaulė S. Petrušaitienė padėjo gėlių puokštę prie Vengrijos tautinės vėliavos.

Iškilmingas posėdis baigtas Vengrijos ir Lietuvos Himnais.

Meninė programos dalij, Čikagos Šaulių Klubu Meno Būrelis suvaidino trijų veiksmų scenos veikalą “Bus audra”. Veikalo turinys paimtas iš pavergtosios Lietuvos gyvenimo, kruvinojo birželio ir mūsų partizanų kovų. Kai kuriuos vaidzus vaidintojams pasisekė gana vykusiai scenoje atkurti ir juos gyvai pastatyti žiūrovams prieš akis. Daugelio žiūrovų akyse bestebint spindėjo ašaros.

Po vaidinimo buvo šokiai, bufetas ir virtuvė su skaniais lietuviškais valgiais, kuriuos pagaminavo darbšti ir nenulstama šaulė Izabelė Tiltonienė. A. P.

KARIAI ir JAUNIMAS

SUJUNKIME GRETAS

ROMAS KEZYS

Kiekvienas produktingas darbas reikalauja iš anksto padaryto ir gerai apgalvoto plano. Mūsų jaunimo organizacijos Amerikoje turėtų jau dabar pramatyti savo 1957 m. veiklą, kad žinotų, kiek kokiai sričiai reikia paaugoti energijos ir laiko.

Atskiros or-jos, savaime aišku, tai atliks savo or-jų rėmuose, ir dirbs savose srityse, tačiau vertėtų pagalvoti ir apie tokią veiklą, kuri jungtų visas jaunimo or-jas į vieną branduolį, idant, iškilus reikalui, būtų galima kalbėti viso lietuviško jaunimo vardu.

Šiam reikalui gražią pradžią davė prieš pusmetį sudarytas jaunimo peticijos komitetas. Šis komitetas, kuris susidėjo iš įvairių jaunimo oranizacijų atstovų, įrodė, kad jaunimas, reikalui esant, gali puikiai sugyventi ir vieningai dirbti bendrą darbą. Jis atliko panašią funkciją kaip politinių partijų plotmėje atlieka Amerikos Lietuvių Taryba, tad būtų visai logiška tokį komitetą vadinti Amerikos Lietuvių Jaunimo Taryba.

Būtų negera, kad šis k-tas, sėkmingai užbaigęs parašų rinkimo vaju, dingtų nežinioj. Taipogi būtų nedemokratiška, jei šio k-to nariai, "pakliuvę į valdžią", jaustųsi turį teisę tose pareigose pasilikti neribotą laiką. Geriausias būtų vidurio kelias — ALJ T-bą turėtų sudaryti visų jaunimo organizacijų atstovai, paskirti savų valdybų. Pirmininku būtų kas metal kitos or-jos atstovas.

Taip sudaryta ALJ Taryba nebūtų lygiagreti or-ja Liet. Stud. S-gai, nes pastaroji apjungia tik akademinį jaunimą, gi ALJT, šalia studentišku, apjungtų ir kelias gausias neakademinio jaunimo organizacijas, pažymėtina — Lietuvos Skautų Broliją ir Lietuvos Skaučių Sesoriją. Tačiau Liet. Stud. S-gos Centrinė valdyba turėtų imtis iniciatyvos organizuoti ALJ T-bą, nes mes neturime kitos institucijos, apjungiančios kelias jaunimo or-jas.

Kokie būtų ALJ T-bos darbai?

ALJ T-ba neturėtų būti apkrauta periodiniais darbais, minėjimų, švenčių rengimais ir panašia veikla. Nemanau, kad būtų reikalinga steigti ALJ T-bos skyrius atskiruose miestuose. Užtektų vien Centrinės Valdybos. Pagrindine ALJ T-bos funkcija būtų rėkšti vieningą lietuvių jaunimo balsą lietuviškoje ar kita-taučių bendruomenėje, iškilus tautinio ar tarptautinio mąsto reikalui. Konkrečiai — ALJ T-bos kompetencijoj būtų tokie darbai: jaunimo atstovavimas PLB su-važiavime, anksčiau AP pasiūlyto Lietuvių Jaunimo Kongreso reikalingumas, ir, jei taip — jo suorganiza-vimas, apeliavimas į įvairių valstybių vyriausybes Lie-tuvos laisvinimo reikalui, įvairiais atvejais mūsų jau-nimo delegacijų sudarymas, rūpestis panaikinti be-

prasmusius ginčus mūsų visuomenėj ir dėlto kylančią lietuvių tarpusavio neapykantą, palaikymas ryšio su kitų tautų jaunimo tokio pobūdžio institucijomis ir pan.

Jei mūsų jaunimo organizacijų vadai imtųsi ini-ciatyvos ir įkurtų Amerikos Lietuvių Jaunimo Tarybą, manau, kad Lietuvos ir lietuvių bendruomenės labai būtų atliktas didelis ir naudingas darbas.

TAUTINIŲ ŠOKIŲ ŠVENTEI ARTĖJANT

EDVARDAS ŠULAITIS

Lietuvių tauta išsiskiria iš kitų netik savo skam-biomis bei originaliomis liaudies dainomis, bet ir savo vaizdžiais ir grakščiais tautiniais šokiais, kurie atve-ria brangius mūsų tautos lobius, žaismingų judesių ir spalvomis bespindinčių rūbų deriniais parodydami ki-tataučiams juose sukauptą paslaptinę galią pa-traukti stebėtojo akį.

Po gražiai pavykusios J. A. Valstybių ir Kanados liet. Dainų šventės, sutraukusios rekordinį žiūrovų ir dalyvių skaičių šių metų birželio 30 d. Čikagoje yra ruošiamą Tautinių šokių šventę, kurios metu bus pa-demonstruotas mūsų tautinių šokių menas.

Šią didelę šventę rengia tam reikalui sudarytas komitetas, kuriam talkina LB Čikagos apygardos va-dovybė. Taip pat darbas vyksta ir per atskiras komi-sijas: repertuaro, spaudos, pinigų telkimo ir kitas, ku-rios deda visas pastangas dėl geresnio šventės pasise-kimo.

Repertuaro komisija nustato šventės programą, o ypatingai parenka jai pačius šokius. Daugelis šokių yra visai nauji, iki šiol dar nematyti scenoje. Iš viso yra numatyta šokti 16 šokių, kurių vardai yra gražūs ir skambūs.

Šventėje, manoma, jog dalyvaus apie 40 šokėjų grupių iš įvairių JAV ir Kanados vietovių. Jų šokimui suvienodinti, visiems užsiregistravusiems vienėtams bus išsiuntinėtas filmas su nufilmuotais repertuare numatytais šokiais. Po to, numatyta pasiūsti po vieną mokytoją į kiekvieną vietovę, kuri patikrins bei su-derins grupių pasiruošimą. Tokios inspekcinės kelio-nės yra žadama pradėti apie kovo mėnesio pradžią.

Kadangi šokėjų daugumą sudaro jaunimas, tai ta pačia proga Tautinių šokių šventės metu yra šaukia-mas ir Jaunimo Kongresas, panašus į pereinamais metais įvykusį Kultūros Kongresą. Šiuo kongresu ypatingą dėmesį rodo mūsų studentija, kuri, be abejo, sudarys didesniąją kongreso dalyvių dalį.

Tautinių šokių šventės ir Jaunimo Kongreso pa-baigal yra numatytas banketas viename iš geresniųjų Čikagos viešbučių. Be to, manoma surengti ir kitų pramogų jaunimui, kad jis čia neturėtų progos nuob-džiauti, bet laiką sunaudotų galimai geriau.

ŽVILGSNIS Į 1956 M. SPORTĄ

Edvardas Šulaitis

1956 metais lietuviškame sportiniame gyvenime nepasizymėjo dideliais darbais, tačiau jie nebuvo ir visiškai nevaisingi: galima sakyti, veikimas ėjo standartinė šio krašto šykščių aplinkybių ir galimumų spaudžiama vėže.

Patys pagrindiniai įvykiai čia buvo Š. Amerikos liet. sporto žaidynės, įvykusios Čikagoje ir Detroite-Windsore. Tiek Čikagoje, salės sporto šakų varžybose, tiek Detroite, varžantis lauko sporto šakose, matėme gana gražų būrį sportuojančio jaunimo, tačiau pasiekimų pasekmėmis pasidžiaugti negalėjome. Stipriausia mūsų sportinė tvirtovė pasirodė esanti Čikaga, kuri nusinėšė daugiausia pirmųjų vietų, ypatingai komandiniuose susitikimuose. Lengvoje atletikoje, kuri yra vadinama žaidynių "karaliene", bet mūsųose stovi, bene, paskutinėje vietoje, kaip paprastai, vyravo Clevelando sportininkai, o jaunių ir jaunučių grupėje — detroitiečiai.

Bene didžiausių laimėjimų per eitų metų laikotarpyje pasiekė mūsų futbolininkai, kurie net dviejose vietose — Čikagoje ir Detroite laimėjo pirmąsias vietas kitataučių tarpe. Šiuo laimėjimu buvo įrodyta, jog futbolas yra bemaž vienintelė šaka, kurioje galima pelnyti didžiausius laimėjimus.

Pereitais metais sportinėje veikloje J. A. Valstybėse ir Kanadoje plačiau reikėsi šie sporto klubai: New Yorko LSK, New Yorko LAK, Čikagos Neris, Čikagos LFK (anksčiau vadinęsis "Vainuto" vardu), Detroito Kovas, Clevelando Žalbas, Montrealio Tauras, Toronto Vytis ir Hamiltono Kovas. Iš kanadiečių lietuvių sportininkų geriausiai užsirekomendavo Toronto Vyties futbolininkai ir Montrealio Tauro krepšininkai.

Dar atskirai čia reikia pakalbėti ir apie mūsų protinio sporto — šachmatų atstovų pasirodymus, kuriuos galima statyti šalia mūsų futbolininkų pergalių.

Vienas iš stipriausiųjų šios ša-

kos atstovų buvo Povilas Vaitonis iš Hamiltono, Ont., kuris Kanados atvirose pirmenybėse dalinosi trečią vietą tik pustaškiu atsilikęs nuo laimėtojų. Šiose pirmenybėse dalyvavo 20 geriausių Amerikos ir 60 Kanados šachmatininkų. Kaip žinoma, 1951 m. Vaitonis buvo Kanados šachmatų meistras, o 1952 m. atstovavo Kanadą tarponinėse pasaulio pirmenybėse Švedijoje.

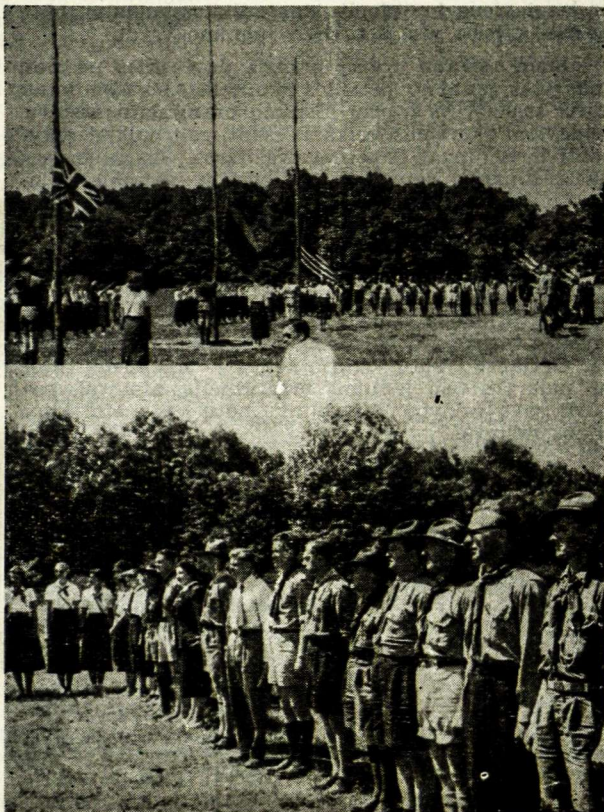
Toliau, gana stipri šachmatų pajėga pasirodė Povilas Tautvaiša iš Čikagos, kuris trečią kartą laimėjo Čikagos miesto ir Trans-Mississippi pirmenybes. Jis dideliame šachmatų turnyre Detroite pasidalino antrą vietą su dabartiniu J. A. Valstybių meistru A. Bisquier.

Taip pat dar pažymėtini čikagiečiai — Kazys Jakštas ir Aleksandras Zujus, Kazys Škėma (Detroitas), dr. A. Nasvytis (Clevelandas), bostoniečiai — K. Merkis ir A. Keturakis, E. Staknys (New Yorkas), I. Žalys (Montrealis) ir kt.

Tarptautiniame fronte, be abejo, didžiausioju įvykiu buvo XVI Olimpiniai Žaidimai, įvykę Melbourne, Australijoje. Jų neoficialiu laimėtoju išėjo Sov. Sąjunga, pelnusi 722 tšk. ir 37 aukso medalius, antroje vietoje palikusi J. A. Valstybes su 593 tšk. Tolimesnes vietas užėmė: 3. Australija, 4. Vokietija, 5. Vengrija, 6. Italija ir kt.

Bemaž visą olimpiados laiką dominavo amerikiečiai, kurie pelnė didžiulę pergalę lengv. atletikoje. Šioje šakoje J. A. Valstybės rusus sumušė 232—96½ taškų persvara. Tačiau Olimpijų Žaidimų paskutinėmis dienomis rusams atėjo pjū-

Vaidai iš skautų stovyklų praėjusią vasarą.

Matant tokį gražų užsimojimą ir rengimąsi artėjančiai Tautinių Šokių šventei ir Jaunimo Kongresui, nelieta nieko kita, kaip tik prisidėti prie šių entuziastų darbų. Ypatingai čia svarų žodį turėtų tarti jaunieji mūsų veteranai, tarnavusieji šio krašto kariuomenėje, kurie galėtų duoti nemaža šokėjų bei kongreso dalyvių. Kariuomenėje užgrūdinta dvasia ir

įgautas patyrimas nugalėti įvairias kliūtis čia galėtų atsispindėti didesnio veiklumo forma, aktyviai jungiantis į talkininkų eiles.

Dabar, dar gyvenant gražiais Dainų šventės ir Kultūros Kongreso prisiminimais, rikiuokimės į darbininkų gretas naujam ir dideliame įvykiui, kad vėliau jo pasisekimu irgi galėtume gėrėtis bei didžiulius.

MŪSŲ TARPE

— Sausio 6 d. Clevelande buvo atlaikytos pamaldos už buv. Lietuvos Respublikos Prezidento A. Smetonos vėlę. Pamaldose gausiai dalyvavo ir skautės bei skautai. Po pamaldų skautai kartu su artimaisiais nuvyko į Knolwood mauzoliejų, kur ant buvusio Lietuvos skautų Šefo kapo buvo padėti šeimos ir skautų vainikai. Pilėnų tuntininkas psktn. V. Kamantas tarė Šefo atminčiai skirtą žodį. Šeimos vardu visiems dėkojo adv. J. Smetona.

— Šiauriniame Mičigane, Manistee žiemos sporto vietovėje, gruodžio 28 — sausio 1 dienomis, nejučiomis prabėgo, puikiai pavykusi Akademinio Skautų Sąjūdžio žiemos stovykla, sutraukusi 64 dalyvius-es. Stovyklos viršininkas buvo fil. Vyt. Černius. Jam talkininkavo — R. Stravinskaitė, R. Minkūnas, V. Kamantas ir Al. Grigaliūnas. Dienos buvo praleistos baltojo sniego karalystėje, o vakarais skautiškoje — akademinėje nuotaikoje buvo įvairi programa. Stovyklautojų buvo iš Čikagos, Clevelando, Detroito ir net rytinio JAV pakraščio. Su puikia nuotaika buvo sutikti 1957 metai. Stovyklautojai iš šios žiemos stovyklos parsivežė malonius įspūdžius ir, aišku... po kelias mėlynės prisiminimus.

— Pradedant 1957 metais iš pagrindų pasikeitė skautiškos spaudos vairuotojai. Šešis metus redagavęs "Skautų Aida" vyr. sktn. Stp. Kairys, iš šių pareigų pasitraukia. Naująjį redakcinį kolektyvą sudaro vyr. sktn. Č. Senkevičius, jūrų sktn. V. Stundžia ir sktn. O. Gaillūnienė. "Mūsų Vyčio" (akademikų skautų žurnalas) redaktorius fil. Br. Kviklys, redagavęs šį žurnalą nuo pat jo įkūrimo 1948 metais, taip pat iš šių pareigų pasitraukia. Naujasis MV redaktorius yra fil. Eugenijus Vilkas, 12601 So. Stewart Ave., Chicago, Ill. Redaktoriaus pavaduotojai ir atskirų skyrių redaktoriai yra šie: G. Prielgauskaitė, V. Černius, L. Čepienė, B.

Kliorė, D. Vaičiūnienė, A. V. Dundzila, R. Vėžys, A. Avižienis ir G. Vėžys. Drauge su redaktoriumi atsisitadydino ir ilgametis MV administratorius A. Karaliūnas. Naujasis administratorius — Vyt. Namiakas, 6041 So. Fairfield Ave., Chicago, Ill. MV platinimo, propagandos ir laikraščio finansiniai reikalai rūpinsis Vyt. Mikūnas. Visiems naujiesiems skautiškos spaudos darbuotojams linkime geriausios sėkmės.

— Akademinio Skautų Sąjūdžio revizijos komisijos narys A. Bakaitis išvyko atlikti karinę prievolę JAV kariuomenėje.

— New Yorko Skautų Vyčių Oktetas š.m. kovo 2 d. Apreiškimo parapijos salėje, Brooklyno, rengia savo pirmąjį koncertą.

— Žinomas skautų veikėjas V. Stasiškis su šeima šiomis dienomis iš Australijos atvyko į Ameriką ir pastoviai apsigyveno Čikagoje.

— Lietuvos Skautų Brolijos sąsienio Skyrius specialiais šventiniais atvirukais pasveikino įvairių pasaulio kraštų skautų sąjungas. Viso išsiuntinėta apie 100 atviručių.

— Akademikų Skaučių Draugovės Valdybos Pirmininkė G. Prielgauskaitė, priimdama JAV pilietybę, pakeitė pavardę — G. Gedgaidaitė.

— Waterburyje, Conn., įsisteigė ASD skyrius, kuriam priklauso 9 studentės. Skyriui pirmininkauja Irena Pesytė.

— Išrinktos naujos Korp! Vytis valdybos — Čikagoje: A. Mickevičius (pirm.), R. Vėžys, R. Korzonas, A. Jakubauskas ir Z. Viskanta; Los Angeles: V. Variakojis (pirm.), A. Dundzila ir K. Pažemėnas; New Yorke: J. Ulėnas (pirm.) ir R. Kezys. Naująją Čikagos Akademikų Skaučių Draugovės Valdybą sudaro N. Maskaliūnienė (pirm.), V. Šliūpienė ir D. Bartuškaitė, o į Los Angeles ASD Valdybą įeina S. Dobkevičiūtė (pirm.) ir I. Bertulytė.

Į Korp! Vytis eiles naujai įstojo 11 narių Clevelande, 3 Hartforde, 1 Los Angeles ir 1 Bonnoje (Vokietijoje).

sininkas — Romualdas Murauskas, dalinosi III—IV vietą. Taip pat lietuviai buvo pagrindiniai žaidikai Rusijos krepšinio komandoje, laimėjusioje II vietą.

Iš pabaltiečių tarpo geriausiai pasirodė latviai, kurių įjetininkė laimėjo aukso medalį. Bendrai jie rusams pelnė 1 aukso, 4 sidabro ir 4 bronzos medalius.

MALONŪS KARIO SKAITYTOJAI,

Taupumo sumetimais šiais metais neišsiuntinėjome Anketos. Tačiau redakcijos darbui būtų labai naudingas skaitytojų pasisakymas apie 1956 m. KARIO.

Būtume labai dėkingi, jei siųsdami prenumeratą ar šiaip pasiųsdami KARIUI atviruką, atsakytumėte į šiuos klausimus:

1. Kuris KARIO Nr. 1956 m. yra geriausias?

2. Kuris viršelis yra gražiausias?

3. Koks straipsnis 1956 m. geriausia patiko?

4. Koki kiti Jūsų pageidavimai 1957 metams?

Iš anksto dėkojame.

KARYS

ATSIUJSTA PAMINĖTI

A. Landsbergis, Ilgoji Naktis, novelės, 175 psl. NIDOS leidinys.

Anglų-lietuvių kalbų žodynas, redagavo V. Baravykas, išleido TERRA, spaudė M. Morkūno spaustuivė Čikagoje.

Žodynas kišeninio formato, apima apie 20,000 žodžių, paruoštas lizdine sistema, su nurodomo žodžių ištariu, su geografinių pavadinimų ir vardų žodynėlais, pats rimčiausias ir vertingiausias tokios apimties žodynas, kokį mes turime. Žodynas įrištas į kietus viršelius, gerame popieriuje, 368 psl., kaina 4.00 dol. Gaunamas TERROJE, 3333 So. Halsted Street, Chicago 8, Ill., ir visur, kur tik platinama lietuviška knyga.

GALVA GALVAI NELYGI

Divizijos vadas manevrų metu sustoja prie pestininkų grandies, kuri planingai išsidėsčiusi gynamui. Prie progos, sumanė pakamantinėti grandinį apie atstumus iki žymesnių vietos daiktų.

— Pasakyk man, Tamsta, — kreipiasi į grandinį, — kiek atstumo iki priešaky matomo atskiro medžio?

— Keturi šimtai metrų, Tamsta generole.

— Gerai. O kiek atstumo iki miškello pakraščio?

— Šeši šimtai metrų.

— O iki apvalaus kalnelo dešinėje?

— Aštuoni šimtai metrų, Tamsta generole.

— Gerai, labai gerai, — linksi galva generolas. — Bet būtų dar geriau, jei visus atstumus turėtum susirašęs popieruje, juk taip galima užmiršti.

— Galva galvai nelygi, Tamsta generole, — atkirto grandinis. A. L.

ties laikas, ir jie imtynių bei gimnastikos varžybose įveikė amerikiečius 272—17, kas ir atnešė jiems laimėjimą neoficialioje taškų lentelėje.

Šiuose Olimpijuose žaidimuose dalyvavo ir 7 lietuviai, kurių daugumas atstovavo Sov. Sąjungai. Iš jų — Antanas Mikėnas, 20 km ėjime nučiupo sidabro medalį, o bok-

KANADA

Kur išleidžiami gynybai skirti pinigai

Praejusiais metais Kanados karinis biudžetas siekė \$1,775,000. Kanados parlamentas yra patiekęs kai kurių reikalingų karinėms jėgoms dalykų kainoraštį, į kurį pažvelgus, nenuostabu pasidaro, kur dedama tokia milžiniška pinigų suma. Vienas naujas karo laivas — naikintojas, pilnai ginkluotas, kaštuoja 23 mil. Seno tokio laivo pataisymas — 5.5 mil. CF-100 kovos lėktuvas — \$700,000, lėktuvnešis — 226.5 mil., toks pat laivas su priešlėktuvinės gynybos įrengimais — 41.5 mil.

Pėstininkų brigada, laikoma Vokietijoje, per metus kaštuoja — 33.5 mil. Vieno karininko parengimas ir jo mokymas — \$30,000. Padovanota vakarų Vokietijai 75 lėktuvai SABRE tipo — 39.5 mil. ir t.t.

Pasižiūrėjus į tokias milžiniškas sumas, atrodo, jog mažoms valstybėms, be didesniųjų paramos, tikrai neįmanoma laikyti moderniai ginkluotą kariuomenę.

J. Skardis

Kanada davė Jungtinių Tautų kariuomenei daugiausia karių ir priemonių. Tos kariuomenės vadu paskirtas Kanados gen. E. L. M. Burns. Jos pajėgumas nustatytas 2,500 vyrų, iš jų virš 1,000 bus kanadiečiai. 637 jau Vid. Rytuose, tai daugiausia tiekimo ir kitų tarnybų paskirtyse. Kanada buvo numaciusi pasiųsti vieną batalioną (950 vyrų) iš Karalienės Šaulių pulko, bet Egiptas užprotestavo, nes kanadiečių uniformos panašios į anglių, kurių egiptiečiai labai nemėgsta. Vieton to bataliono bus pasiųstas kitas dalinys.

J. Tautų karius iš sutelkimo punkto Neapolyje, Italijoje Egiptan perveža Kanados transporto lėktuvų eskadrilė. Joje yra 12 lėktuvų

ir jiems aptarnauti 14 įgulų po 5 lakūnus kiekvienoje. Eskadrilė padarė 50 skridimų, pervežė 1,500 vyrų ir apie 150 tonų krovinių.

RUSIJA

Vengrijos įvykiai — nuodai raudonarmiečiui. Giliau pažvelgus į įvykius Rusijoje ir satelitiniuose kraštuose pereitais metais, galima pasakyti, jog komunizmo idėja gavo mirtiną smūgį. Iš komunizmo liko tik plika šarvuota sovietų karinė jėga.

Tą ryškiai pavaizduoja įvykiai Vengrijoje. Ten sugniužo visi keturi komunizmo stulpai: partijos mašina, policija, kariuomenė ir ūkio kontrolė. Vengrai juos sugriovė parodydami, kad galima ir nebijoti. Kai žmonių baimė prapuolė, rusams liko tik pasiųsti savo kariuomenę vengrus žudyti ir badinti, kad išgelbėtų politinį vyravimą.

Rusų kareiviai pasidarė policininkais, teisėjais ir egzekutoriais. Jie aptarnauja traukinius ir saugo geležinkelius. Jiems daug teks padirbėti atstatant sugriautą ūkį, ūkį ne "priešo", bet "draugingo" krašto.

Įvykiai Vengrijoje ir Lenkijoje smarkiai paveikė raudonarmiečių moralę. Sovietų kariai gerai supranta, jog jiems tenka gelbėti komunistų partijos bankrutuojančią politiką. Rusų generolai pilnai įsitikino, kad jie negali pasitikėti satelitų kariuomenėmis bei jų gyventojais tame kieme, iš kurio reiktų pradėti puolimo ar gynimosi karo veiksmus.

Taip rusų strategijos pagrindai Vakarų atžvilgiu išgaravo į orą.

Stalinas, kareivius, dalyvavusius Vokietijos nukariavime, ištrėmė Sibiran, nes jie grįžę namo galėjo papasakoti, ką jie matė fašistinėje Vokietijoje. Ar raudonarmiečiai, mačiusieji komunizmo bankrotą Vengrijoje, taip pat gali būti išsiųsti Si-

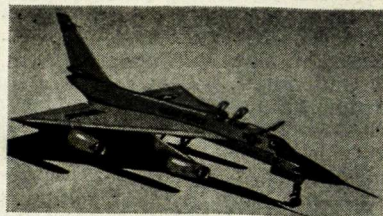
biran? Atrodo, Raudonoji Armija dabar yra per stipri, kad leistų tokius dalykus daryti. Iš to seka, kad Vengrijos įvykių liudininkai savo išpūdžius perduos saviškiams namuose, kurie pasidarys atitinkamas išvadas. Be to, paskutiniu laiku raudonarmiečių dezertyravimas per geležinę uždangą žymiai pagausėjo.

Sveriant ant kariškų svarstyklių, Rusijos karinis pajėgumas sumažėjo apie 106 divizijom. Rusai turi nurašyti satelitų 80 divizijų, kaip Rusijai nenaudingas. Dar daugiau, Rusijai reikia laikyti satelitinius kraštuose 26 ar daugiau savas divizijas, kad satelitai visai neišspruktų iš jos globos. Panašaus dydžio karinius nuostolius Rusija turėjo tik 1941 metų karo veiksmuose.

Komunizmas pergyvena didžiulį krizį. Jis spiriamas į kampa. Bet reikia atsiminti, jog kampan įvartytas žvėris yra labai pavojingas.

J. A. VALSTYBĖS

Aviacijos pajėgumo bandymas. Suezio ir Vengrijos įvykių laikotarpyje Amerikos sprausminių bombonešių B-47 junginiai (apie 1,000 lėktuvų) vykdė pavojaus pratimus Šiaurės Amerikos ir Arktikos plote. Kiekvienas bombonešis padarė vidutiniai 8,000 mylių be nusileidimo. Tuo buvo išbandytas strateginės aviacijos sugebėjimas vykdyti atsikeršinimo veiksmus masiškai ir trumpu laiku.

Naujasis delta pavidalo bombonešis CONVAIR B-58 HUSTLER.

Radarą nešantis helikopteriis SIKORSKY HR25-1W, priešlėkvinėje tarnyboje

ATOMINIS KARAS IR PARTIZANAI, buvęs Sovietų Karininkas. Straipsnis iš Deutsche Soldaten Zeitung, 1956 m. lapkr. mėn.

Ivykiai Vengrijoje rodo, kad gali susidaryti toki kariniai atvejai, kai ir prieš moderniai ginkluotą, net atominiais ginklais, kariuomenę stoja partizaninės jėgos ir, kai atominis ginklas neįmanomas prieš jas pavartoti. Antrojo Pas. karo metu partizaninis karas irgi buvo gerokai apmodernintas ir įgavo didelės svarbos. Galima tvirtinti, kad būsime pasauliniame kare partizanų vaidmuo bus dar svarbesnis.

Nauji karai linkę virsti pasaulėžiūrų karais ir todėl tos pat tautos ir krašto žmonės gali dalyvauti kare dviejose priešingose pusėse. Ir buvusio karo metu vokiečių pusėje kovėsi rusas prieš rusą, ten buvo įvairių tautybių: norvegų, danų, ukrainiečių, kazokų, estų, latvių ir lietuvių, net švedų ir šveicarų. Tuo tarpu vokiečių emigrantai kovėsi sąjungininkų pusėje su savo tautiečiais.

Ne kitaip įvyktų ir sekančiame kare. Sovietų pavergti žmonės tik ir laukia progos imtis ginklo prieš savo pavergėjus ir laukia progos, sekančio didelio karo. Iš antros pusės stiprios komunistų partijos Prancūzijoje ir Italijoje laiduoja sovietams reikalingus sąjungininkus, kurie kovos už jų reikalą savo krašto viduje, ginklu rankoje. Būsimo karo metu stiprios partizaninės jėgos veiks abiejose pusėse ir, reikia pasakyti, jog sovietai tam yra jau senai pasirėngę. Kovo mėn. amerikiečiai mokė savo ypatingus

dalinius partizaninio karo Bavarijės Alpėse, žinoma, kaip įprasta, leisdami savo spaudos atstovams kuo plačiausia apie tai aprašinėti.

Praėjusio karo patyrimas rodo, kad partizanai tik tada gali būti naudingi, jei laiku aprūpinami vadovybe, ginklais, municija, maistu ir kt. Tą pat patvirtina ir Mao Tse Tungas savo knygoje apie Partizanų Karo Strategiją ir žinomi sovietų partizanų vadai Kowpak ir Fedorow.

Yra keista, kad partizaninis karas, viena iš seniausių karo formų istorijoje, virto pavojingu įrankiu tik taip augštai išsivysčius moderniai technikai.

Partizanų karo vienas iš esminių taktikos bruožų yra judrumas, nuolatinis, automatiškas vietos keitimas. Toks partizanų dalinių kilnojimas, jų maža sudėtis neleidžia prieš juos panaudoti veiksmingiausias Antrojo Pas. karo ginklus: lėktuvus ir tankus. Atrodo, jog ateities kare galingiausias ginklas,

atominė bomba, bus dar neveiksmingesnė prieš partizanus, kaip kad lėktuvus ar tankus.

Patyrimai rodo, jog geriausias ginklas prieš partizanus yra organizavimas priešpartizaninių jėgų: krašto gyventojų pagalbos ir partizaninio karo taktika besivadovaujančių specialių dalinių. 1942 m. vokiečių užnugarį prie Leningrado nuo partizanų saugojo 47,000 vietos gyventojų ir perbėgėlių, subertų į dalinius. Kad vokiečiams nevisai gerai sekėsi kova su sovietų partizanais, tai čia kalta jų vadovybė, ypač Zivilverwaltungas su gauleiteriu Kochu priekyje, kurie ir geriausias pastangas bei norus mokėdavo niekais paversti.

1944 m. gegužės mėn. Vokiečių karinė vadovybė išleido specialias instrukcijas kovai su partizanais. Pagaliau, nors pervėlai, buvo įsitikinta, kad partizaninis karas nėra spontaniškai iškilęs kovos būdas, bet planingai iš anksto apgalvotai suorganizuota kova.

Naujas bombonešis — B-58. Beveik po 4 metų nuo užsakymo, aviacija gavo naują bombonešį B-58, kuris gali skristi greičiau už garsą. Jis apibūdinamas, kaip mažas lėktuvas vykdyti svarbiems uždaviniais. Jo delta formos sparnų plotas 55 kv. pėdos, jo ilgis apie 95 pėdos, augštis ties uodega 30 pėdų, gali pakilti virš 50,000 pėdų. Užsakyta 13 lėktuvų, išbandžius pirkis daugiau.

TURKIJA

Dardanelai — komunistų vartai į arabų kraštus. Gausėjantis rusų laivų judėjimas Dardanelų sąsiauriu sukelia vakariečių susirūpinimą. Per Dardanelus rusų laivų praplaukė: 1954 metais 165, 1955 — 249, o 1956 — 431. Paskutiniaisiais metais buvo plukdoma daugiausia ginklai ir kitos karo priemonės į

arabų kraštus. Grįžtantieji laivai, turkų jūrininkų žiniomis, veža daug žmonių, kurie nesirodo ant laivų dėnių, kada svetimi laivai priartėja. Spėjama, jog jie veža jaunos arabus komunistų studijoms ir specialiems apmokymams.

Rusai visai legaliai galėtų pravežti ir pilnai ginkluotus "savanorius", nes turkai pagal tarptautinius susitarimus negali vykdyti nuodugnės kontrolės. Dabartinė kontrolė jieško tik sergančių užkrečiamomis ligomis. Turkijos gydytojas prisiartina prie praplaukiančio rusų laivo ir per garsialalbį pasiteirauja ar laive nėra užkrečiamų ligonių ir, žinoma, visuomet gauna neigiamą atsakymą.

Kilus karui, Dardanelų gynimas įeina į Š. Atlanto Pakto Organizacijos uždavinius. Turkai iš savo pusės taip pat pasiruošę Dardanelus ginti. Šiauriniame Bosforo

sąsiaurio gale yra užtiestas povandeniniams laivams sulaukyti tinklas. Kiekvienas laivas pravedamas per paliktą tame tinkle skylę. Jei povandeniniai laivai nori praplaukti pro Bosforą, jie turi iškilti paviršium. Sąsiaurių pakraščiuose įrengti ginklų lizdai, taip pat nusagstyta radaro stotimis. Valdomos minos išdėstytos visu sąsiaurio ilgiu. Jos normaliu laiku nepavojingos, bet įjungus specialų junginėlį, jos virsta ginklu.

Dardanelų sąsiaurius užblokuoti, kaip Sueco kanalas buvo užblokuotas, negalima, nes jo gylis siekia nuo 120 iki 150 pėdų, Sueco kanalas yra tik 38 pėdų gylio.

Aviacija lengvai gali sutrukdyti laivų praplaukimą, bet rusai taip pat turi aviaciją, kurios bazės yra tik 20 minučių skridimo nutolyje nuo Dardanelų.

J. L.

KARIUOMENĖS ŠVENTĖS MINĖJIMAS LOS ANGELES

Minėjimą atidarė L.V.S. Ramovė skyriaus p-kas mjr. Liaudanskis. Įnešus vėliavas, muzikas J. Bertulis skaitė paskaitą, kurios šūkis buvo: "Jėga eina — kelia jėgai!"

Meninę dalį pradėjo fortepionu solo 12 m. berniukas Algis Lašas, paskambinęs Burgmueller'io Etudą Nr. 18 ir F. Liszt'o Liebestraum Nr. 3.

Solistė M. Jurkanskienė padainavo Kačanausko Gedumas ir Galleičiaus Lopšinę.

Toliau sekė Mickutės-Mitkienės eilėraščiai, deklamuoti Violetos Mitkutės.

Aktorius J. Kaributas padainavo S. Šimkaus Oi kas? ir Oi greičiau, greičiau ir J. Bertulio Pirmieji. Solistė M. Jurkanskienė dar padainavo Kačanausko Vai gražu ir Kavecko Na, tai kas? Solistas akompanavo muz. J. Bertulis.

Solistams baigus, aktorius J. Karibūtas padeklamavo karinės nuotikos eilėraščių.

VETERANŲ VEIKLA

Minėjimą užbaigė žodžiu J. Liaudanskis, buvo sugiedotas Lietuvos himnas ir išneštos vėliavos.

Minėjimo metu buvo daroma vieša rinkliava Lietuvos Laisvės Kovų invalidams sušelpti. B.

MINĖJIMAS WORCESTERYJE, MASS.

LVS "Ramovė" Worcesterio skyrius, prisimindamas ir tęsdamas garbingą mūsų karinės šventės tradiciją, surengė jos minėjimą gruodžio 1 d. Maironio parko salėje.

Atidarymo žodyje v-bos p-kas V. Židžiūnas paprašė susikaupimo minutę pagerbti visus žuvusius Lietuvos laisvės kovose karus lietuvius ir dabar kovojančius dėl savo tėvynės laisvės, vengrus.

Po jo žodžio Hartfordo lietuvių skaučių tunto oktetas, vedamas

muziko Petkaičio, sugiedojo Lietuvos ir Amerikos himnus. Hartfordo ramovėnų atstovas Vaclovas Nenortas savo kalboje atvaizdavo Lietuvos kariuomenės kūrimąsi, jos kovas dėl tautos laisvės ir kariuomenės atliktą vaidmenį tautos kariniame auklėjime.

Meninėje programoje Hartfordo skaučių oktetas, vedamas muz. Petkaičio, jautriai išpildė šias mūsų liaudies dainas: Ar aš ne vyšnelė?, Išauš Pavasarėlis, Spraglių daina, Apynėlis, Neliūdėk broli, ir kitas.

Kad ir negausi publika dainininkams sukėlė audringas ovacijas, o seniesiems sesių jausmingos-patriotinės dainos išspaudė ir ašarėlę.

Po programos Hartfordo svečiai Worcesterio ponių buvo lietuviškai pavaišinti. Vaisėse dalyvavo ir mūsų kariuomenės veteranai: buvęs II divizijos vadas gen. E. Adamkavičius, iš Rhode Island atvykęs Dr. plk. Matulionis, Worcesterio ramovėnai ir svečiai iš kitų kolonijų. Vaisės praėjo skaidrioje, susikaupimo ir atsiminimų pasidalinimo nuotaikoje, grojant plokš-

Tos instrukcijos, su mažais pakitimais buvo sėkmingai panaudotos Korėjos kare. Ten J. T. kariuomenės dalys jomis vadovavosi ir neveltui, nes 1950 m. lapkr. mėn. iš dešimties amerikiečių divizijų Korėjoje net keturios buvo užangažuotos prieš partizanus. Nuostoliai kovose prieš partizanus prilygo nuostoliams fronto kautynėse.

Partizanams ne tiek yra pavojingi modernūs ginklai, kiek jų tiekimo šaltinių sunaikinimas. 1944 m. išplitęs partizaninis karas Baltijos rajone, Lietuvoje, Lenkijoje, vakarinėje Ukrainoje ir pietinėje Rusijoje, kuriame dalyvavo šimtai tūkstančių patriotų, buvo sovietų nuslopintas tik tada, kai jiems pavyko sunaikinti maisto šaltinius ir suardyti vadovybę.

Dar ilgai po to, kai Vengrija bus vėl uždaryta nežinios skraiste, šūviai jos kalnuose ir miškuose aidės. Vienas vokiečių yra pasakęs: "Partizaninis karas iššaukia tautoje jėgas, kurios jokiomis kitomis aplinkybėmis nepasireikštų". Tas vokiečis buvo Klauzevitzas. Z. R.

VERTINGA KNYGA

1956 metais vokiečių kalboje pasirodė Boris'o Meissner'io knyga "Die Sowjetunion die baltischen Staaten und das Voelkerrecht". Knyga turi 377 puslapius, viršai papuošti Baltijos valstybių sche-

matiniu brėžiniu. Išleido Verlag fuer Politik und Wirtschaft, Koeln. Kaina 25.00 DM (\$5.95) su prisuntimu. Adresas: Verlag Kiepenheuer, Witsch & Co., Koeln—Marienburg, Rondorfer Str. 5, West Germany.

Knygoje keliamos Baltijos valstybių problemos, politinių įvykių eiga, jų aiškinimas, sovietizacija, kitų valstybių tuo metu laikysena, įvairios sutartys, konferencijos. pokariniai aiškinimai ir daug politinių bei teisinių klausimų Baltijos valstybių atžvilgiu. Net minimas Nuernbergo Teismas, pateikiami teismo proceso kai kurie apibūdinimai su ištraukomis turintieji ryšio su Baltijos valstybių likimu.

Tai knygai pagrindu autorius duoda virš tūkstantį šaltinių. Šių šaltinių citatos yra anglų, prancūzų ar vokiečių kalbomis. Šaltinių sąrašas minimos ištraukos iš Baltijos valstybių periodinės spaudos ir išleistų veikalų. Tarp svetimų valstybių paminėtos medžiagos randasi daug šaltinių, nusakančių Sovietų Sąjungos šių dienų pažiūras į tarptautinę teisę.

Autorius šią knygą parašė kaip disertaciją doktoratui apginti. Tai yra gilus didelės vertės veikalas, nušviečias Baltijos valstybių politinę padėtį, tarptautinės teisės interpretavimą ir tų kraštų okupaciją. Gal tiksliau apibūdinus — tai dokumentų ir jų šaltinių rinkinys,

liečias tiek Baltijos valstybių likimą ir "Didžiųjų" laikyseną nuo 1939 metų. Ši knyga labai palankiai recenzuota amerikiečių politinės akademijos leidinyje (Annals of the American Academy of Political and Social Science, Nov. 1956).

Knyga su poskyriais dalinama į dvi pagrindines dalis:

A. Istorinė-teisinė dalis ir diplomatinė padėtis.

B. Tautų teisės sąrašymas.

Ši knyga kai ką paryškintų, papildytų, ar duotų vertingos medžiagos savo prisiminimams patikslinti, arba jaunajai lietuvių kartai nuosekliau susipažinti su ta politika, kuriai buvo paaukotas ir mūsų kraštas. Ji taip pat būtų naudinga ir tiems, kurie norėtų viešas klaidingas nuomones apie Baltijos valstybes atitaisyti.

Dėl tiksliai sudarytų rodyklių, tarp kitų kraštų žymių valstybės vyrų, minimų knygoje, lengvai randami ir mūsų valstybės vyrai: Smetona, Krupavičius, Raštikis, Merkys, Škirpa, Urbšys, Lozoraitis ir kiti, kurių mintys ar jų vienoki ar kitoki veiksmai paminėti, pažymint kuriame puslapyje apie tai kalbama. Lapas po lapo verčiant šią knygą, ir silpniau žinančiam vokiečių kalbą, prieš akis stėja tų laikų įvykių virtinė ir Lietuvos tragedija. Z. R.-ša

telių muzikai, jaunimui buvo suteikta proga linksmai pasišokti. Viskas parengimo gautas pelnas \$90.00 paskirstytas Ramovės posėdyje taip: \$50.00 pasiūsta BALFui, prašant pasiūsti maisto paketą į Sibirą, ten vargstantiems kariams. \$25.00 — auka KARIO žurnalo palaikymui ir \$15.00 — Worcesterio Skautų Vietininkijai, rengiamam Jamboree Fondui.

Worcesterio sk. Ramovės valdyba sudaro: V. Židžiūnas, J. Vizbaras, A. Vagelis, P. Babickas ir J. Šimolynas.

J. V. Sūdavas

NIAGARA PUSIASALIS, CANADA

1956 m. gruodžio 1 d. L.V.S. "Ramovės" Niagaros pusiasalio skyrius turėjo Kariuomenės šventės sukakties minėjimą ir pirmojo iškūrusio Kanadoje L.V.S. "Ramovės" Niagaros pusiasalio skyriaus vėliavos pašventinimą.

Gražus salės papuošimas, tautinėmis vėliavomis, Vyties, Vytauto, Kęstučio ir kitais paveikslais sudarė minėjimo dalyvių tarpe pakilusią nuotaiką, toks vaizdas priverčia ir išsiblaškusį žmogų susikaupti, pagalvoti apie žiauriai kenčiančią mūsų Tėvynę ir joje likusius savuosius ar už Tėvynės ribų išvežtuosius. Nors retkarčiais ir tik trumpai pamatyti ir pajusti tą skirtumą, kaip gera yra gyventi lietuviškoje aplinkumoje, tarytum savuose namuose.

Skyriaus p-kas po minėjimo atidarymo, padėkojo tiems, kurie prisidėjo prie skyriaus vėliavos išgijimo, būtent: Niagaros pusiasalio, Hamiltono, Toronto lietuviams. tabako augintojams Simeo, Tillsonburg, Ont., apylinkėje gyvenantiems. Vėliau, visiems atsistojus, pasirodė vėliava, kuri savo didinga išvaizda, minėjimo dalyvius dar daugiau sukaupe, tarytum uniformotų iš mišrios publikos karių būrys pasidarė, kurie stebėjo ir džiaugėsi kartu su ramovėnais savo tautiniu ir valstybiniu simboliu, atsiradusiu svetingos kanadiškos padangės plotuose.

Garbės prezidiumą sudarė vėliavos krikšto tėvai — V. Alonderienė ir J. Radvila, St. Catharines apylinkės bendruomenės atstovas V. Povilčius, SLA 278 kuopos p-kas Z. Piliponis, Niagaros pusiasalio lietuvių dvasios vadovas tėv. Juvenalis Liauba, O.F.M., ir plk. J. Giedraitis.

Tėv. Liauba prieš vėliavos pašventinimą pasakė malonų žodį, kiekvienam iš mūsų tremties kely-

Nauja Niagaros ramovėnų vėliava

je naudingą dvasios sustiprinimui. Po vėliavos pašventinimo, žuvusiųjų už Lietuvos laisvę kovotojų intencija sugiedota Marija, ir perskaitytas vėliavos pašventinimo aktas.

Plk. J. Giedraičiui už tėviškai-karišką paskaitą, minėjimo dalyviai dėkingumą išreiškė ilgu plojimu.

Poniai V. Alonderienei išreikšta padėka už vėliavos siuvinėjimo atliktą didelį darbą. Ramovėnai taip pat yra dėkingi p. St. Šetkui už vėliavos atgailo išraižymą ir p. J. Satkevičiui už vėliavos koto padarymą.

Po organizacijų atstovų sveikinimų ir linkėjimų, minėjimas buvo baigtas Tautos Himnu.

Ramovėnas

Kun. J. Liauba šventina niagariečių vėliavą, aplink kurią stovi krikšto tėvai: V. Alonderienė ir J. Radvila, asistentai K. Jasevičius ir J. Skeivėlas, ir globėjas sav.-kūr. P. Naiduškevičius.

Lietuvių Veteranų S-gos "Ramovė" Niagaros Pusiasalio Skyriaus Vėliavos Pašventinimo AKTAS

Vėliavos pašventinimas įvyko 1956 m. gruodžio 1 d. St. Catharines mieste, Ontario provincijoje. Vėliava buvo pakrikštyta vardu Povilo Lukšio, kuris pirmas, kaip eilinis žuvo už Lietuvos laisvę Lietuvos Nepriklausomybės kovose.

Krikšto tėvais buvo Vanda Alonderienė ir Jonas Radvila. Šventinimo apeigas atliko tėvas Juvenalis Liauba, O.F.M., kaip Niagaros pusiasalio dvasinis lietuvių vadovas, dalyvaujant visiems vietos "Ramovės" nariams bei lietuvių visuomenei. Šventinimas įvyko Lietuvos Kariuomenės 38 metų išikūrimo paminėjimo metu.

Vėliavos garbės globėju yra Pranas Naiduškevičius, Lietuvos Nepriklausomybės kovų savanoris — kūrėjas.

Niagaros Pusiasalio "Ramovės" Skyriaus nariai pasižada vėliavą saugoti, gerbti ir vadovautis vėliavos idėja kovoje už Lietuvos Nepriklausomybės atstatymą. Lietuvos Nepriklausomybę atgavus, vėliava pereina Nepriklausomos Lietuvos Kariuomenės žinion.

Pasirašė:

Krikšto tėvai, organizacijų atstovai ir skyriaus valdyba
1956 m. gruodžio 1 d.
St. Catharines, Ont., Canada

KARIO skaitytojas V. Adomkavičius, gyv. Inglewood, Calif., atostogaudamas Hawajų salose, susitiko du lietuvius karius tarnaujančius Amerikos armijoje 35 Inf. Regt.: Henriką Kislauskį iš Brockton, Mass. ir V. Antanaitį iš Čikagos.

PRANEŠIMAS

Lietuvos Kariuomenės Kūrėjų - Savanorių Sąjungos Centro Valdyba savo posėdyje 1956 m. gruodžio 23 d., imdama dėmesin, kad 1955 m. gegužės 1 d. New Yorko mieste ir priemiesčiuose gyvenančių kūrėjų-savanorių steigiamajame susirinkime išrinktoji Skyriaus Valdyba iš J. Kiaunės, P. Vainausko ir J. Mikalausko į siunčiamus J. Kiaunės vardu Centro Valdybos raštus neatsako, jokio veikimo nerodo ir prašomų žinių nesuteikia, nutarė New Yorko Skyrių skaityti neveikiančių ir Centro Organų rinkimuos nedalyvaujančių. Šį nutarimą paskelbti viešai spaudoje.

Dr. K. Gudaitis
Centro V-bos Pirmininkas
M. Klika
Sekretorius

BAIMĖ NĖRA GERA PRANAŠĖ . . .

JUOZAS ŠARŪNAS

Pavojus, apie kurį šio šimtmečio pradžioje ir prieš Antrąjį Pasaulinį karą skelbė kaikurie politikai, buvo labai smarkus žmonių prieauglio didėjimas Japonijoje. Dėl tos tautos gyvybingumo ir jos vadų ambicingumo, buvo pranašaujama, kad, Japonijai vadovaujant, visa Azijos geltonoji rasė užlies ir sunaikins visą pasaulį. Žmonių vaizduotėje buvo laukinių azijatų slenkančios ir viską pakeliui naikinančios ordos, vadovaujamos daug žiauresnio vado, negu Džingis Chanas.

Toji azijatiškų tautų baimė turėjo labai mažai pagrindo. Kaip matome įvykiai vystosi visai kita kryptimi, kad žmonių prieauglis didėja ne vien tik azijatų tautose. Žmonių prieauglio nesustabdė nei gamtinės katastrofos, nei kitokie politiniai sukrėtimai, nei karai. Natūralaus gimimų skaičiaus nesulaikė mažesnių ir didesnių mokslininkų, statistikų, ekonomistų, gydytojų ir kitokių netikrų apaštalu išvedžiojimai. Net didžiausias skurdas ir badas nesulaikė žmonių prieauglio didėjimo. Tik tas pastebėta, kad nevisur ir ne visuomet jis derinasi su krašto ūkiniu ir kultūriniu vystymusi. Kasdieninės duonos dažnai būna permaža, bet naujos darbo jėgos ją padaro, o gyventojų skaičiaus padidėjimas pakelia to krašto ūkinį ir kitokį gerbūvį. Pradedamos išnaudoti naujos sritys, atsiranda kitokios produkcijos šakos ir tik su gyventojų skaičiaus didėjimu gyvenimas žengia pirmyn.

Visame pasaulyje dabar priskaičiuojama 2,600,000, 000 žmonių ir jeigu tas prieauglis nesumažės, tai 1980 m. pasieks virš 3,500,000,000. Prisimenant, kad mirtinumas kaskart mažėja, o žmogaus gyvenimo amžius ilgėja, paskutinioji skaitlinė gali būti dar didesnė.

Pokariniais laikais žmonių prieauglis smarkiu tempu didėja Europos valstybėse, ypač Italijoje ir Prancūzijoje. Toje paskutinioje valstybėje prieauglis yra tam tkras fenomenas, kadangi prieš karą prancūzus skaitydavo prie išmirštančios tautos — kasmet žmonių skaičius mažėjo. Italijos prieauglį iš vienos pusės absorbuoja besivystanti pramonė, o iš kitos — emigracija. Italai apgyvendina ne tik emigracines valstybes, kaip J. A. Valstybes, Kanadą, Argentina, Braziliją, bet ir Europos kraštus: Prancūziją, Belgiją, Vokietiją ir D. Britaniją.

Vidutiniškai imant, gausingiausios šeimos yra prancūzų tautybės Kanadoje, ypač fermerių tarpe. Apskaičiuojama, kad tos tautybės vedusių pora, vidutiniškai imant, turi 8—9 vaikus. Tačiau tas imponuojantis prieauglis dar nereiškia, kad toji prancūziškoji šaka gali apgyvendinti visą Kanadą. Tik dėl to yra nepaliečiama jų protėvių gimtoji kalba ir visos tradicijos Kanadoje. Jų prieauglio dalis išvyksta nuolatiniam apsigyvenimui į kitas provincijas, o kita dalis į JAV.

Gausingiausios Azijos valstybės yra: Kinija, Indija, Indonezija ir Pakistanas. Dvi pirmosios valstybės savo gyventojų skaičiumi stovi pirmoje vietoje visame pasaulyje. Tačiau ir tas dar neduoda joms pirmąti pasulyje kitose srityse. Tik tada pasaulio vaizdas pasikeis, kada viena iš tų valstybių bus supramoninta ir sugebės sumaniai išnaudoti savo žaliavą ir žmonių atsargas. Atgavusios nepriklausomybę, visos

azijatinės valstybės, prieš savo akis turi dar labai daug problemų. Daugelis iš jų ilgus amžius buvo kolonijos, su primityviu ūkininkavimu, žema kultūra ir civilizacija ir staiga atsirado atominėje eroje. Prisitaikymas nėra lengvas procesas, kad ir revoliucinius metodus naudojant, tas pareikalau tam tikro laiko. Yra charakteringa, kad tose azijatų valstybėse politinė pusė atsveria ūkinę, daugiausia dėl to, kad pasaulyje vis nėra pastovios taikos, kurią nepaliaujamai drumsčia Sov. Sąjunga ir trukdo jų išsivystymo procesą. Dėl to supramonintos, turtingos savo kapitalais valstybės ir toliau laikosi vadovaujamosiose pozicijose ūkinėje srityje, nors vis nustodamos politinės įtakos, o jų gyventojų pragyvenimo lygis kyla.

Šalia azijatiškų tautų, stiprų prieauglio dinamizmą rodo Amerikos Lotynų tautos. Dėl tų tautų žemo ūkio išsivystymo ir dėl žemo žmonių pragyvenimo lygio, didžiausi kaltininkai yra tam tikra grupė fanatikų, kurie jau nuo seniausių laikų deda visas pastangas, norėdami socialinių-pasaulietišku reikalų administravimą paimti į savo rankas. Kaip azijatinėse, taip ir Lotynų Amerikos valstybėse, naujagimių ir vaikų mirtingumas yra labai didelis. Kada viskas bus nugailta, tada pasaulio jėgų santykiuose automatiškai ateis labai didelės permainos.

Nieko negalima numatyti, kada ir kokiam pavaldale tas laikas ateis. Daug yra nežinomų dalykų, kurie neduoda viską sukontroliuoti. Karai ir kitokie netikėti pasaulyje politiniai sukrėtimai sulėtina evoliucinius procesus. Pvz., Sov. Sąjungoje gyventojų prieauglio analizė rodo, kad ūkinė kolektyvizacija ir teroras sumažino gyventojų skaičių.

Leidžiant, kad žmonių prieauglis pasaulyje nebus jokių nenumatytų įvykių sutrukdytas, galima galvoti, kad ūkis ir pramonė plėsis ir kaskart gerės žmonių pragyvenimo lygis. Bet neabejotina, kad mažų, neturtingų ir atsilikusių kraštų padėtis, laikui bėgant, kaskart sunkės.

PADEKA

Lietuvos Kariuomenės šventės minėjimo proga,
L. L. Kovų invalidams šelpti, paaukojo:
L. V. S. Ramovė, Ročesterio skyrius \$113.10
Romas Skorobogatas 5.00
Vacys Simanavičius 5.00

Už aukas nuoširdžiai dėkoja.

L.L.K. Invalidų Draugijos Valdyba

Kario bendradarbiams
ONAI, BRONIUI IR ALGIMANTUI
BALČIŪNAMS
Jų mylimai motinai, uošvei ir močiutei mirus
Lietuvoje, gilią užuojautą reiškia

Kario Redaktorius
ir šeima

A. A. MJR. ADOLFAS MITALAS

Povilas Dirkis

1956 m. gruodžio 12 d. sukako lygiai vieni metai, kai nuo kraujo išsiliejimo galvos smegenyse, staiga, darbo metu, savo ūkyje, Port Arthur, Ont., Kanadoje, mirė Lietuvos Kariuomenės kūrėjas-savanas, Nepriklausomybės Kovų dalyvis, aviacijos žvalgybos majoras, ekonomistas Adolfas Mitalas, sulaukęs 62 metų amžiaus.

Gruodžio 16 d., po visų bažnytinių apeigų, velionio palaikai buvo pervežti į Torontą ir gruodžio 20 d. gausaus lietuvių tremtinių būrio ir giminių bei šeimos narių buvo palydėti į katalikų kapines.

Velionis paliko tremtyje žmoną, buvusią mokytoją Leonardą Grigonytę, du sūnus: Algį ir Romą, studijuojančius Toronto universitete, dvi dukras: Giedrę, lankančią gimnaziją ir Jūrą, lankančią pradžios mokyklą.

Šios liūdnos sukakties proga pravartu prisiminti majorą Mitalą ir atliktus jo darbus savo kraštui ir Lietuvos kariuomenei.

Velionis gimęs 1893 m. gruodžio 15 d. Utenos apsk. ir val., Juškėnų km. Baigęs Juškėnų pradžios mokyklą, įstojo į Utenos gimnaziją, kurią sėkmingai baigė prieš pat I Pasaulinį karą. Būdamas mokykloje, velionis priklausė lietuvių moksleivių kultūriniam rateliui, bendradarbiavo tuometinėje spaudoje: Aušrinėje ir Ateityje. Didžiojo karo metu velioniui pavyko išvengti rusų mobilizacijos ir jis pasiliko savo gimtajam krašte. Vokietiams okupavus Lietuvą ir atgaivinus mokyklas, reikėjo mokytojų. Velionis ėmėsi mokytojo darbo, kurį dirbo beveik visą okupacijos metą.

1918 m. rudenį velionis išrenkamas į Utenos miesto ir valsčiaus komitetą, kuriame išbuvo iki 1919 m. vasario mėn., t.y. iki bolševikų išbrovimo į kraštą. Tuomet velionis vėl grįžo prie mokytojo darbo. Bet jam nebeilgai teko mokytojo darbas dirbti, nes pamatęs, kad kraštui grėsia pavojus, meta mokytojo darbą ir drauge su kai kuriais karininkais slaptai per frontą vyksta į Kauną. Kaune stoja savanoriu į Lietuvos kariuomenę ir gauna paskyrimą į naujai formuojamą Ukmergės batalioną, vėliau pavadintą 8 p. pulku.

Velionis iš Kauno grįžta į Ukmergę ir prisistato bataliono vadui karininkui Jurgiui Kubiliui, kuris jį paskiria bataliono išdininku. Jis betarnaudamas Ukmergės batalione (vėliau 8 p. p.) ne tik išdininkauja, bet ir su ginklu rankoje dalyvauja mūšiuose 1919 m. su rusais bolševikais ir 1920 m. su lenkais. Kaip geras karys ir pavyzdingas pareigūnas, pakeliamas į karo valdininkus ir po kurio laiko, jam pačiam prašant, perkeliamas į Lietuvos Karo Aviacijos štabą. Tarnaudamas štabe, baigė administracijos kursus ir 1927 m. pakeliamas į administracijos leitenanto laipsnį, o 1930 m. baigia V. D. Karininkų kursų aviacijos skyrių, pervedamas į aviacijos karininkus ir pakeliamas į aviacijos kapitono laipsnį. Be to, velionis lankė V. D. Universiteto Teisių fakulteto ekonominį skyrių, kurį baigė ekonomisto diplomu. Aviacijoje ištarnavo 15 m., eidamas įvairias pareigas aviacijos štabe. 1934 m., eidamas tarnybos pareigas, ištikus lėktuvo avarijai, buvo sužeistas. Į atsargą išėjo 1939 m. aviacijos majoro laipsniu su teise dėvėti uniformą.

Velionis buvo apdovanotas: Vytauto D. 5 laipsnio ordinu, Lietuvos neprikl. 10 m. ir savanorių-kūrėjų medaliais ir "Plieno sparnų" garbės ženklai.

Išėjęs iš karinės tarnybos, velionis dirbo Lietuvos Raudonojo Kryžiaus įgaliot. Vilniuje ir mokesčių inspektoriumi Kaune. Abiejų okupacijų metu dirbo pogrindyje. 1941 m. aktyviai dalyvavo partizanų kovose prieš bolševikus. 1944 m. pasitraukė su šeima iš tėvynės į Vakarus. Kaip tremtinys išgyveno 5 m. Bavarijoje, Miuncheno stovykloje. Stovykloje buvo renkamas į komitetus įvairioms pareigoms. Iš Bavarijos emigravo į Kanadą ir apsistojo Port Arthur, Ont., kur įsigijo ūkį, ir pats su žmona gražiai ir pavyzdingai jį vedė ir tvarkė.

IŠTRAUKA IŠ L.V.S. "RAMOVĖ" C. V-BOS PRANEŠIMO

Lietuvos Laisvės Kovų Dalyvių Sąjungos įkūrimas

Apsaugos štabas, veikdamas kontakte su Kūrėjų-Savanorių Sąjungos valdyba, 1948 m. lapkričio 23 d., Lietuvos Kariuomenės 30 metų sukakties proga, sušaukė didelį, išpūdingą Lietuvos Laisvės Kovų Dalyvių suvažiavimą Hanau lietuvių stovykloje Vokietijoje. Suvažiavimas prasidėjo iškilmingomis pamaldomis stovyklos bažnyčioje. Po pamaldų prie lietuviško kryžiaus stovykloje buvo pagerbti žuvusieji už laisvę. Po to įvyko iškilmingas posėdis stovyklos salėje. Posėdyje dalyvavo daug garbingų Lietuvos Kovų Dalyvių. Posėdžiui pirmininkavo gen. P. Plechavičius. Gen. S. Raštikis skaitė paskaitą Lietuvos kariuomenės klausimu. Suvažiavimas nutarė įkurti Lietuvos Laisvės Kovų Dalyvių Sąjungą ir priėmė Sąjungos įstatus, Apsaugos štabo paruoštus. Sąjungos tikslas: jungti visus lietuvius, bet kur ir bet kuriuo būdu kovojusius ir kovojančius dėl lietuvių tautos laisvės ar Lietuvos valstybės nepriklausomybės ar veikliai dalyvaujančius laisvos Lietuvos atstatyme. Sąjungos svarbiausias tikslas — vieningai siekti atstatyti ir išlaikyti laisvą, nepriklausomą, demokratinę Lietuvos valstybę. Sąjunga yra nepartinė.

Lietuvos Laisvės Kovų Dalyvių suvažiavimas į Sąjungos centro valdybą išrinko (pareigomis pasiskirstyta 1948. IX. 24): Stasys Raštikis — pirm., P. Plechavičius — pirm. pavaduotojas, Juozas Bulka — išdininkas ir einas sekr. pareigas, Bronius Ivanauskas, Antanas Rėklaitis, Edmonas Simonaitis ir Juozas Kaminskas — nariai. Raštikiui pasitraukus nuo 1949 m. vasario 9 d. P. Plechavičius nuo tos dienos pradėjo eiti Centro Valdybos pirmininko pareigas. Išvykus A. Rėklaičiui į JAV, 1949 m. kovo 12 d. Centro Valdyba savo posėdyje pasiskirstė pareigomis sekančiai: P. Plechavičius — pirmin., J. Kaminskas — pavad., J. Bulka — sekret., J. Grigolaitis (buv. kandidatas) — išdin., E. Simonaitis ir kun. J. Panavas (buv. kand.) — nariai. Į Kontrolės Komisiją išrinkti: Jurgis Dragunevičius, Jurgis Kiaunė ir Stasys Dirmantas. Į Garbės Teismą — M. Mackevičius, Vladas Mieželis ir Antanas Nocickas.

Velionis buvo malonus, draugiškas, nuoširdus, atviras ir tiesus. Aktingai dalyvavo lietuviškame gyvenime ir priklausė lietuviškoms organizacijoms bei jas rėmė.

SUMANUS MANO BICIULIS

Kai prieš septynis metus mano mielasis bičiulis Pranas Germazėnas važiavo į Ameriką, tai laive beveik su ašaromis mus įtikinėjo, kad, pasiekęs Ameriką, bus toks, kad juo ir Tėvynė ir artimas džiaugsis. Aukos ir Balfui, ir Altui, ir Vlikui, ir kitiems Tėvynės reikalams. O spaudą beveik visą lietuvišką išsirašys.

Pirmuosius mėnesius, tiesa, bičiulis buvo kaip reikiant. Į lietuviškus parengimus ėjo, po dolerį kitą paaukodavo, ir vieną kitą lietuvišką laikraštį išsirašė.

Bet neilgai tai tęsėsi. Susitaupė šimtą doleriukų, nuėjo į banką, padėjo ir gavo tokią mažą mažą knygutę, kurią skaityk kasdien ir vis bus įdomi. Parsinešęs namo perskaitė jis, perskaitė jo žmona ir visi vaikai. Visų akys prašvito. Vadinasi, pradėsime taupyti ir ateitį kurti.

Nuo to laiko mano prietelis Germazėnas pražuvo. Jau niekas jo

nebematė lietuviškuose parengimuose, o apie aukas ir laikraščius išsirašymą nebekalbėkime. Lietuviški laikraščiai duoda pasenusias žinias, o angliškų nesupranta, taigi Germazėno niekas nebedomina. Jis taupo.

Užeinu kartą pas Germazėną į svečius, jis parneša "sodės" butelį, pastato ant stalo ir vaišina mane.

— Girdi, bičiuli Raulai, jau pirka antruosius namus, o ateityje, tikiuosi, nupirkti ir trečius. Taipau ir viską ruošu ateičiai. — Aprodė savo abudu namus.

Pripažinsiu, kad mano bičiulis Germazėnas tikrai veda sveiką ekonominę politiką. Ateityje, tur būt, ne tretį namą pirks, bet jau turimą antrąjį parduos. Tiesa, jau turi dvejus namus, bet per abudu tėra tik vienas gyventojas — nuomininkas, o kiti butai visai tušti. Mat, veda sveiką ekonominę politiką kuo greičiau pralobti, ir tik taupyti ir taupyti. Užkrovė per didelės nuomas už butus ir iš didelio taupumo užmiršta apšildyti na-

mus. Kambariuose su paltais dreba ne tik nuomininkai, bet ir patys šeimininkai. Ir norėk, kad kas eitų gyventi pas mano mielą bičiulį Germazėną. Aš tik valandą pasėdėjau prie "sodės" butelio, ir tai išsiskubinau į artimiausį salūną sušilti.

Ir mano mielas Germazėnas tai vadina — sveika ekonomine politika.

Raulas Gurga

SMINGAMIEJI BOMBONEŠIAI

Baliaus metu, už vaisių stalo sėdi Rytuose buvęs leitenantas ir su užsidegimu pasakoja savo kaimynei išgyvenimus fronte. Kalba eina apie garsius vokiečių smingamuosius bombonešius, vadinamus "štu-komis". Didesniam vaizdingumui, pasakotojas iškėlęs virš galvos sugniaužtą kumštį, kurios atkištas nyktis turi reikšti smingančio lėktuvo nosį.

— Sunku įsivaizduoti, ponai, koks bausis efektas, kai kaukdamas lėktuvas sminga žemyn.

Imituodamas lėktuvo smigimą, energingai leidžia kumštį nykščiu žemyn, kuris netikėtai patalko į kaimynės lėkštės kraštą. Lėkštė su visu turiniu apsverčia poniutei ant kelių.

— Efektas tikrai bausis, pone leitenante. Pirmą kartą užsidėjau naują suknelę ir dabar teks išmesti, — atkerta iš pykčio paraudusi ponai.

A. L.

Senovėje knyga buvo retas ir brangus daiktas. Pilypas Gerasis, turėjęs 3.200 manuskriptų, savo laikais buvo knygų milionierius. Garsusis anglų rašytojas Tomas Carlyle savo pažįstamus vertindavo pagal tai, kiek knygų jie turėdavo. Jo mastu, Montaigne buvo vertas 1000 (knygų), Gibbonas — 7000, Colbertas ir Motiejus Corvinas — Vengrijos karalius, 50.000 kiekvienas, Anglijos Jurgis III net 60.000

Kodėl nepasidaryti vertingesniu... ir neįsigyti specialiai atpigintus puošnius ir įdomius šiuos KARIO leidinius

H. SIENKIEVIČIUS, KRYŽIUOČIAI,

VERTĖ K. JANKŪNAS,

I TOMAS 367 psl. — \$3.50 II TOMAS 360 psl. — \$3.50
III TOMAS — RUOŠIAMAS SPAUDAI.

KARIO prenumeratoriai už visus 3 tomus moka tik \$8.00, jei užsisako tiesiai iš KARIO.
916 WILLOUGHBY AVE. BROOKLYN 21, N. Y.

PRENUMERATORIŲ DĖMESIUI:

Talkininkaudami savo žurnalui neužmirškite surasti bent vieną naują KARIO skaitytoją kitiems metams. Daugiau skaitytojų — geresnis ir įdomesnis žurnalas!

Suradę naują skaitytoją mokate už savo prenumeratą tik \$4.00, tiek pat ir už naują prenumeratorių — tik \$4.00, taigi vieton \$10.00 siunčiate KARIUI tik \$8.00.

* * *

Malonius prenumeratorius prašome nedelsti atsiskaitant už 1957 m. Atidėliojimas "neišeis Jums, o dar labiau KARIUI į sveikatą". Žurnalą leisti pinigai reikalingi jau dabar.

* * *

Užsienio prenumeratoriai, kurie dėl valiutos persiuntimo suvaržymo negali atsiskaityti už žurnalą ir knygą, malonėkite pinigus įmokėti KARIO platintojams. Platin-tojai yra išvardinti žurnalo viršelio 2 pusl. (Pageidaujama, kad prenumeratoriai Angli-joj įmokėtų "SANTARVEI").

JURGIS REKEŠIUS

LIETUVIS LAIKRODININKAS

65-39 A Grand Ave., Maspeth 78, N. Y.
Tel. TWining 4-7327

★

Gerai atliekami taisymo darbai ir
parduodami nauji laikrodžiai

KAS LAUKIA ATSTATOMOS LIETUVOS
NEPRIKLAUSOMYBĖS, TAS SKAITO

'NEPRIKLAUSOMĄ LIETUVĄ'

bendruomeninį, nepartinį ir nesrovinį, savaitraštį
— rimtą ir objektyvų.

"Kario" skaitytojams pranešama, kad dabar "Nepriklausomoje Lietuvoje" eina b. Lietuvos Krašto Apsaugos Ministerio pulkininko K. Žuko atsiminimai apie tai, kaip atsikūrė nepriklausoma Lietuva.

Prenumerata: Kanadoje 5 dol., visose Amerikose
5.50, visur kitur 6 dol. metams.

Adresas: Nepriklausoma Lietuva, 7722 George St.,
Ville Lasalle, Montreal 32,
P. Q., Canada.

LIETUVIŠKA ĮSTAIGA

SAFETY OF YOUR
SAVINGS

CRANE
2555 West 47th St.
CHICAGO 32, ILL. LAF. 5-1083

Savings
& LOAN ASS'N

INSURED
UP TO
\$10,000

B.R. PIETKIEWICZ PRES.

DIRVA

★★★
THE FIELD

LIETUVIŠKAS SAVAITRAŠTIS

Prenumerata metams:

J. A. Valstybėse	—	\$5.00
Kanadoje	—	\$5.50
Kitur	—	\$6.50
Atsk. Nr. kaina		10 centų

Adresas:

1272 E. 71st St., Cleveland 3, Ohio

LIETUVIŲ SAVAITRAŠTIS

Prenumerata:

Hetams	— —	\$4.50
Pusei metų	— —	\$2.50
Atsk. Nr.	— 10	centų

Adresas:

911 W. 32th ST., CHICAGO 8, ILL.

DARBININKAS
VISŲ LIETUVIŲ LAIKRAŠTIS!

Išėina du kartu per savaitę

Kaina metams	.....	\$6.00
Brooklyne	.....	6.50
Užsienyje	.....	6.50

680 BUSHWICK AVENUE,
BROOKLYN 21, N. Y.CLEVELAND, OHIO
LIETUVIŲ RADIO KLUBAS

savo savaitinę programą transliuoja kiekvieną penktadienį 7:30 iki 8:15 per WDOK, banga 1260.

Klubo pirmininkas ir bendrųjų reikalų vedėjas Juozas Stempuzis, 1152 Dallas Rd., tel.: SW 1-2245

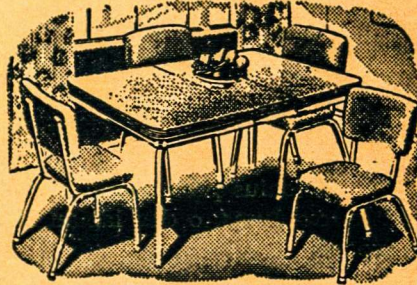
Programos vedėjas

Balys Auginas, 2838 Hampshire Rd.,
Cleveland HTS 18, Ohio. Tel.: CE 1-5904

Visko Užtektinai—Tuojau

Baldus, šaldytuvus, pečius, skalbiamas mašinas, lovas, matracus, kilimus, radio, televizijos setus, vaikučiams baldus.

žemos kainos, lengvi išmokėjimai. Turime didelį pasirinkimą. Mes pagaminame baldus ir pagal jūsų užsakymą.

Roosevelt Furniture Co., Inc.

LIETUVIŲ KRAUTUVĖ

2310 W. ROOSEVELT RD., CHICAGO
Tel. SEeley 3-4711Atdara pirmadienio ir ketvirtadienio vak. iki 9:30
Atdara sekmadieniais nuo 11 iki 4:30 val. popiet.

Phone: PROspect 8-5374

BALYS RADIO & TELEVISION
SALES - SERVICEElectrical Appliances - Gifts - Records
Cards - Films

2646 West 71st St., Chicago 29, Ill.

SANTARVĖ

Rezistencinis visuomeninių ir kultūros reikalų žurnalas. Administracija J. A. V.:

SANTARVĖ. c/o M. ZIDONIS,
78 Nash Street. New Haven, Conn.

Prenumerata \$4.50 metams

Užsisakyti galima per KARIO administraciją.

THE WARRIOR, magazine for the veterans of Lithuanian descent and for Lithuanians in the wide world. Published monthly except August by "KARYS", 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y., U.S.A. Subscription \$5.00 per year. Single copy 55 cents. Entered as second-class matter at the Post Office Brooklyn, N. Y. OFFICE OF PUBLICATION: 916 Willoughby Ave., Brooklyn 21, N. Y.